

planinski

V E S T N I K

REVIIJA ZA LJUBITELJE GORA ŽE OD LETA 1895

116. LETO • JUNIJ 2011

ŠT. 6

Revija
Planinske zveze
Slovenije

PLANINSKA
ZVEZA
SLOVENIJE

Tema meseca: **Markiranje planinskih poti**

Intervju: **Iztok Tomazin**

Znami na pot: **Jalovec**

Gore nad Saas Feejem

3,40 €

1562-0330 1434008

NOVO V PLANINSKI ZALOŽBI

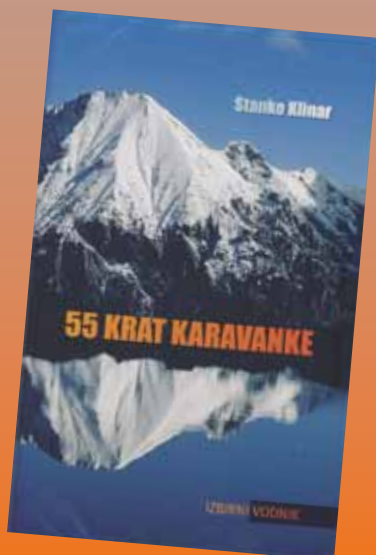
PO SVOJI SLEDI, Tone Škarja

Tik pred izidom je nova knjiga Toneta Škarje z naslovom *Po svoji sledi*. Gre za najboljšo delo našega uglednega alpinističnega in odpravarskega veljaka, ki je bil pri vseh dogajanjih ves čas zraven, pa vendar je vedno hodil povsem po svoji poti. V knjigi nastopajo številni, skoraj vsi naši alpinisti in odpravarji s svojimi veselimi, resnimi in žalostnimi zgodbami. Vsakdo bo v knjigi našel svoje prijatelje in vzornike, ki so mu že dolga leta za zgled, ali pa se bo ob nesrečah otožno spominjal tistih, ki jih ni več, in se potem pri svojih dejanjih v gorah lažje odločil tako, da bo bolj prav.

Na 414 straneh je veliko zanimivih zgodb in iskrivih misli, vsebino pa krasi 250 črno-belih in 461 barvnih fotografij. Na koncu so dodani sezname avtorjevih vzponov, odprav, knjig, člankov, manj znanih izrazov in osebno kazalo, po katerem bo vsakdo zlahka našel, kje je kdo omenjen.

Do **15. avgusta 2011** knjigo lahko kupite
po **akcijski ceni 39,92 €** (redna cena 49,90 €)

AKCIJA -50 % POPUST

55 KRAT KARAVANKE, Stanko Klinar

Približujejo se poletni meseci, ko je čas dopustov. Nekateri se boste odpravili v hribe, drugi na morje. Za krajšanje časa in za lažjo izbiro cilja vam je planinska založba pripravila naslednjo akcijo – vodnik 55-krat Karavanke po polovični ceni.

Karavanke so tretje slovensko gorovje za Julijci in Grintovci, če gledamo na višino in »alpinistično ponudbo«. Po dolžini so prve: njihova slemena z najvišjim vrhom Stolom, 2236 m, se vlečejo 120 km daleč od Trbiža do Slovenj Gradca. Zato si boste prav gotovo lahko izbrali nekaj ciljev.

Do **sredine junija 2011** vam je po **znižani ceni s 50 % popustom** na voljo izbirni vodnik 55 krat
Karavanke, in sicer po ceni **14,00 €**.

Pri pošiljanju edicij z odkupnino plača stroške poštne naročnik.

Informacije in naročila: Planinska zveza Slovenije

- Planinska založba, Dvorakova ulica 9, p. p. 214, SI-1001 Ljubljana

tel.: 01 / 43 45 684, faks: 01 / 43 45 691

el. naročila: planinska.zalozba@pzs.si ali preko spletnih strani PZS: www.pzs.si

- Slovenski planinski muzej, Triglavskva cesta 49, 4281 Mojstrana

Tel. (0)8 380 67 30, faks: (0)4 589 10 35, e-pošta: info@planinskimuzej.si

Vladimir Habjan

Brez fige v žepu

Brez dvoma je v planinskih krogih v preteklem mesecu močno odmevala skupščina Planinske zveze. Zanima me sicer, koliko dogajanje v naši krovni organizaciji sploh zanima običajnega planinca, ki se vsak petek odloča o tem, kam jo bo mahnil za vikend v hribe. Vendar je informacija o predčasnem odhodu 33 delegatov s skupščine gotovo pritegnila tistega, ki tu in tam spremlja naslove na spletnih straneh. Kdo ve, koliko teh se je podalo bolj v globino, da bi izvedeli še kaj več, prepričan pa sem, da jih je bistveno več prebralo le odmeve in komentarje, kot pa da so se prebijali skozi obsežni zapisnik seje.

Planinski vestnik seveda ni mogel brez poročanja in komentiranja ob dogajanju na skupščini, zato smo tej temi posvetili precej prostora. Poskušali smo zbrati tako mnenja zagovornikov kot tistih, ki so s skupščine odšli. Če si priznamo ali ne, dejstvo je, da se odločitve, ki jih sprejemajo najvišji organi Planinske zveze, navsezadnje tičejo prav vseh, ki zahajamo v gorski svet, ne samo tistih, ki v njenih organih tudi aktivno sodelujemo. Do odločitev, ki bi še bolj korenito vplivale na poti do sprememb, ki jih je zastavila nova vodstvena ekipa, pa bo, kot kaže, še trnova pot. Dejstvo je, da je najpomembnejša točka, ki naj bi vodila do sprememb, ostala nedorečena oziroma nedokončana. To pa je sprejem novega statuta. Kje se je zalomilo?

To se nas verjetno sprašuje več. Kot sam vidim stvari, gre tako za vsebino kot obliko. Med vsebinskimi vprašanji se mi zdi največji problem nerešena vloga meddruštvenih odborov, to je oblike delegatskega sistema Planinske zveze. Sam osebno nisem bil nikoli velik pristaš tega sistema (saj je tudi pred njegovo uvedbo PZS dobro delovala), ki očitno ne deluje najbolje, a ga bo tudi težko spremeniti. Drugo dejstvo pa je, da je Planinska zveza – zveza samostojnih društev, ki se združujejo zato, da bi uresničevala skupne interese. Kako zagotoviti njihov vpliv v PZS, in po drugi strani, kako poskrbeti, da ne bo prevelike centralizacije? Zdi se mi, da je tu prišlo do kratkega stika.

In tu smo pri že prej omenjeni "obliki" – s tem pa mislim komunikacijo. Kot je v svoji izjavi povedal eden od anketiranih, ki smo ga vprašali za mnenje o skupščini, je "vse skupaj doživljal kot selitev slabih navad iz politike v planinstvo. Nobene potrebe ni, da bi iz prakse političnih strank v parlamentu prevzeli ravno tisto, kar je tam najslabše. Ocenjujem, da to ni prava pot." Smo res že tako daleč? Kako naj razumem odhod delegatov kot tako, da se jim ni uspelo pogovoriti? Pa tako smo vedno polni lepo zvenečih besed, kako smo planinci med seboj solidarni, prijateljski, vedno pripravljeni na pogovor, pomoč ... Ne vem, ali to glede na videno res drži. Mandat, ki so ga delegati imeli na skupščini, pomeni, da morajo svojo funkcijo tudi odgovorno opraviti. Preden bo prišlo do sprejema novega statuta, bo torej treba streti še drug, težji oreh. To pa smo mi sami, brez fige v žepu. Iskanje rešitev vidim le v strpnem dialogu in medsebojnem spoštovanju.

Ob vsem tem "dogajanju" pa v ozadju neprestano, tiho in nevpadljivo delajo ljudje, ki bi jih lahko imenoval – poslednji Mohikanci. Markacisti. Poznam jih celo vrsto in vsi so si podobni. Marljivo, leto za letom (težaško) delajo ..., o sebi pa le redko kdaj kaj povedo ali se pohvalijo. Zato se mi zdi, da o njih nikoli ni preveč pisanja, saj se jim z objavami lahko za njihov prispevek le skromno oddolžimo. Zato so tokrat na prvem mestu (revije).

Pred nami je glavna gorniška sezona. Preden se odpravite zahtevnim ciljem naproti, si preberite, kaj so nam v okrogli mizi svetovali gorski reševalci in poznavalci. Gotovo vam pride kaj od prebranega tudi prav. Pa srečno pot.

VSEBINA

4

8

11

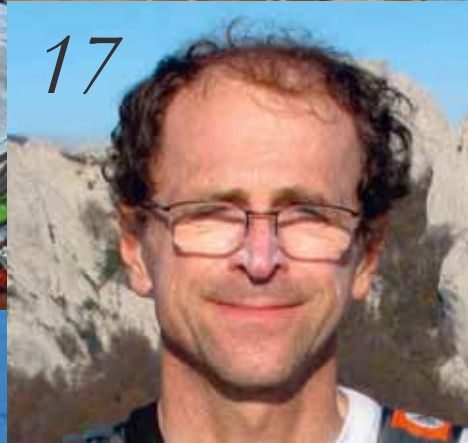
46

22

17

45

50

41

29

Vsebine vseh Planinskih vestnikov

od leta 1895 do danes
na www.pvkazalo.si
od 1949 do lanskega letnika
v formatu pdf.

Prispevke, napisane z računalnikom, pošiljajte po elektronskem mediju na naslov uredništva ali na elektronski naslov. Poslanih prispevkov ne vračamo. Uredništvo si pridržuje pravico do objave ali neobjave, krajšanja, povzemanja ali delnega objavljjanja nenarocenih prispevkov v skladu s svojo uredniško politiko in prostorskimi možnostmi. Mnenje avtorjev ni tudi nujno mnenje uredništva. Kopiranje revije ali posameznih delov brez privolitve izdajatelja ni dovoljeno. **Naročanje:** Po pošti na naslov: Planinska zveza Slovenije, Dvorčakova ulica 9, p. p. 214 SI-1001 Ljubljana, po elektronski pošti na naslov: pv@pzs.si ali po telefonu **080 1893 24 ur na dan.**

Številka transakcijskega računa PZS je 05100-8010489572, odprti pri Abanki, d. d., Ljubljana. Naročnina 34 EUR, 58 EUR za tujino, posamezna številka 3,40 EUR. Članarina PZS za člane A vključuje naročnino. Reklamacije upoštevamo dva meseca po izidu številke. Ob spremembi naslova navedite tudi stari naslov. Upoštevamo samo pisne odgovore do 1. decembra za prihodnje leto.

Program informiranja o planinski dejavnosti sofinancirajo Ministrstvo za šolstvo in šport RS, Fundacija za financiranje športnih organizacij v RS in Javna agencija za knjigo RS.

FOTOGRAFIJA NA NASLOVNICI: Izidor Zupan, smer Doctor
Feelgood (8a), plezališče Margalef FOTO: BORUT KAVZAR

NAROČANJE 24 UR NA DAN

Uredništvo Planinskega vestnika skrbno preverja vse članke in točnost v reviji objavljenih opisov poti, ki praviloma vključujejo opozorila na nevarnosti in možne pasti obiskovanja gora. Žal pa je vsak opis vedno subjektiven, poleg tega se objektivne težave na terenu lahko spreminjajo iz dneva v dan, celo iz ure v uro. Zato uredništvo revije in Planinska zveza Slovenije ne moreta prevzeti nobene odgovornosti za morebitne poškodbe ali materialno škodo, ki bi jih utrpel kdorkoli zaradi hoje po gorah po navodilih iz te revije.

UVODNIK

- 1 **Brez fige v žepu**
Vladimir Habjan

MARKIRANJE PLANINSKIH POTI

- 4 **Samo kamnit možič ni več dovolj**
O delu naših markacistov
Dušan Škodič

MARKIRANJE PLANINSKIH POTI

- 5 **Gozdne vlake in bližnjice nam povzročijo največ težav**
Pogovor s Tonetom Tomšetom
Dušan Škodič

MARKIRANJE PLANINSKIH POTI

- 6 **Vzdrževanje zahtevnih poti v visokogorju**
Pogovor z Boštjanom Gortnarjem
Dušan Škodič

MARKIRANJE PLANINSKIH POTI

- 8 **Na terenu z ljudmi, ki gradijo planinske poti**
Markacistična akcija
Dušan Škodič

REDNA LETNA SKUPŠČINA PZS

- 11 **Še vedno velja "star" statut**
Pred skupščino odmeven posvet o udobju v planinski koči
Zdenka Mihelič

VAŠE MNENJE

- 15 **Teči moramo hitreje kot vlak**
Vladimir Habjan

INTERVJU

- 17 **Eno življenje je za raziskovanje lepih gora premalo**
Pogovor z Iztokom Tomazinom
Vladimir Habjan

GORSKO REŠEVANJE

- 22 **Skupen cilj vseh je povečati varnost v gorah**
Okrogla miza
Irena Mušič Habjan

GORSKO REŠEVANJE

- 27 **Sedem ponesrečenih v plazovih**
Analiza nesreč v gorah in reševalnega dela v letu 2010
Jani Bele

Znami na pot

- 29 **Skalni kristal Julijskih Alp**
Jalovec
Bor Šumrada

OPISI

- 33 **Jalovec iz Tamarja**
Bor Šumrada
33 **Jalovec iz Loške Koritnice**
Bor Šumrada
35 **Jalovec z Vršiča**
Bor Šumrada
35 **Jalovec iz Zadnje Trente**
Bor Šumrada
37 **Weissmies**
Irena Mušič Habjan
37 **Nadelhorn**
Irena Mušič Habjan
39 **Allalinhorn**
Irena Mušič Habjan
39 **Alphubel**
Irena Mušič Habjan

- 41 **V svetu valiških štiritisočakov**
Gore nad Saas Feejem
Vladimir Habjan

BILO JE NEKOČ

- 45 **V kutah čez Skuto**
Iz dnevnika Pavla Kemperla

IZGINEVANJA

- 46 **Prdejnski Vrh**
Skozi spomine – vsak k svojemu Sv. Jakobu na Vojskem
Rafael Terpin

ZGODBE S HRIBOV

- 48 **Graparski Matevž**
Umiranje starih hribovskih domačij
Dare Likar

GORSKO PRIGODE

- 50 **Spomini nekdanjega oskrbnika**
Kako sem postal oskrbnik Zavetišča pod Špičkom
Pavel Dimitrov

GLOSA

- 53 **Drama pod vrhovi**

ŠPORTNO PLEZANJE

- 54 **Katja Vidmar tik pod stopničkami**
Log pri Brezovici je gostil plezalno smetano
Vesna Erjavec

PRIPRAVE

- 57 **Na mladih tudi plezanje stoji**
Mladinci uspešno v Španiji
Martina Čufar

ALPINIZEM

- 60 **Ponovitev prvenstvene smeri**
Frenkove plošče, smer Orhideja, Mrzla gora
Franci Horvat

VARSTVO NARAVE

- 63 **Večno zaljubljen**
Hribski urh
Dušan Klenovšek

VREMENSKE STOPINJE IN OPRIMKI

- 64 **Zanesljivost vremenske napovedi**
Miha Pavšek

NOVICE IZ VERTIKALE

NOVICE IZ TUJINE

PISMA BRALCEV

LITERATURA

PLANINSKA ORGANIZACIJA

V SPOMIN

Samo kamnit možic ni več dovolj

O delu naših markacistov

✍ Dušan Škodič

Kadar hodimo po planinskih poteh, nam je popolnoma samoumevno, da so dobro označene in prehodne, da so varovala na zahtevnih odsekih nepoškodovana in da nas na križiščih pričakajo usmerjevalne table, ki preženejo dvom, ali smo na pravi poti k zadanemu cilju. Če pri tem naletimo le na en pogo, ki ni izpolnil naših pričakovanj, se spomnimo in hudujemo nanje. Na markaciste, seveda.

FOTO: OTON NAGLOST

Označevanje poti ima pravzaprav dolgo izročilo in kratko zgodovino. Še pred pojavom kakršnegakoli organiziranega planinstva so ljudje v gorah postavljali oznake, s katerimi so vsaj za silo označili ključne prehode na orientacijsko zahtevnejših mestih. V starih zapisih lahko preberemo, da so tudi prvopristopniki na Triglav mimogrede postavljali kamnite možice, s pomočjo katerih bi naslednjič lažje našli prehojeno pot.

Z razvojem planinske turisticke to ni več zadostovalo, ker so ljudje začeli zahajati v gore tudi brez spremstva domačih vodnikov. Zato so posamezniki in kasneje društva pričeli z označevanjem poti. Pri tem je vladala zmeda, ki pa je bila verjetno bolj posledica praktične nedomiselnosti kot neestetskega čuta navdušencev. Oznake so se namreč pojavljale v pisani paleti in raznih oblikah, še največ kot barvne črte, pike in celo številke. Pot od Kokrskega sedla preko Velikih podov na Skuto so denimo najprej označili kar – s pol metra velikimi črnimi številkami ...

Vsem obiskovalcem gora to označevanje seveda ni bilo všeč. Tudi gorski esteti Kugy se je na primer hudoval nad "packanjem skal z barvo" in še danes je med nami kdo, ki bi mu bile bolj povšeči gore, po kakršnih se je sprehajal še paleolitski človek, ki je s pogledom izpred Potočke zijalke pil lepote sedanje domovine. Vendar so tisti časi minili in skupaj z ledeniki odtekli v pozabo. Sodobnemu človeku, ki ni več z dušo povezan z gorami, skala, veter in vonj ne dajo več odgovora, kam naj usmeri korak, da bo varno prispel do cilja. Hrepenenje po njem pa ga – kot vemo – nikoli ni zapustilo ...

Zaradi tega je označevanje planinskih poti za večino obiskovalcev postalo potreba, ljubiteljem brezpotij pa te še vedno nudijo hitrejši pristop do "iskanega možica" in udobnejši povratek v dolino. Slovensko planinsko društvo je začelo označevati poti takoj po ustanovitvi. To delo danes nadaljuje Planinska zveza Slovenije, ki jih skupaj s planinskimi društvi tudi vzdržuje.

Do enotnega označevanja je prišlo po letu 1922, ko je Alojz Knafelc zapisal navo-

dila za markiranje. V zgodovini planinstva je predstavljal svetel vzor človeka, ki se je trudil dobro, estetsko in enotno označiti vse planinske poti z namenom, da bi pohodnika varno pripeljale do zelenega cilja. Njegov ljubki "otrok" je današnja markacija, rdeč kolobar z belo piko, ki je bila vpeljana na celotnem ozemlju nekdanje Jugoslavije.

Današnja markirana pot je torej označena s Knafelčevo markacijo, usmerjevalnimi tablami in na zahtevnejših odsekih zavarovana s tehničnimi pomagali za varno hojo. Za označevanje, vzdrževanje in nadelavo skrbi Komisija za planinske poti PZS, ki usposablja markaciste in inštruktorje markacistov. Z usposabljanjem markacistov, ki poteka organizirano od leta 1974, želi doseči strokovno usklajeno in enotno delo, za izvajanje enotnega usposabljanja pa skrbijo inštruktorji markacisti. Delo markacista v planinski organizaciji je eno najodgovornejših, a žal tudi eno najbolj prezrtih. Zato je prav, da mu tokrat namenimo nekaj več pozornosti. ○

Gozdne vlake in bližnjice nam povzročijo največ težav

Pogovor s Tonetom Tomšetom, strokovnjakom za planinske poti

✍ Dušan Škodič

Tone Tomše FOTO: DUŠAN ŠKODIČ

Tone Tomše je dolgoletni član Planinskega društva Radovljica, v katerem se je izkazal pri opravljanju vrste društvenih funkcij. Bil je markacista, gospodar, propagandist in več let tudi predsednik društva. Leta 1990 je postal načelnik Komisije za planinske poti pri PZS, ki jo je uspešno vodil do lanskega decembra, ko je mesto po dvajsetih letih predal mlajšemu. Kot dolgoletni markacista in načelnik komisije pozna problematiko planinskih poti pri nas in v tujini. Sodeloval je pri pripravi Zakona o planinskih poteh, sprejetega leta 2007. Maja 2010 je bil izvoljen za podpredsednika PZS.

Koliko imamo v Sloveniji planinskih poti in kdo zanje skrbi?

V Sloveniji je 1520 planinskih poti v skupni dolžini 8240 km. Zanje skrbijo planinska društva oziroma za to usposobljeni markacisti. Glavnina poti je bila med planinska društva razdeljena že po drugi svetovni vojni, ko je bila ustanovljena Planinska zveza Slovenije in so večja ter številčnejša društva dobila v oskrbovanje večino najbolj obljudenih in pomembnih planinskih poti. V dobi razcveta planinstva in s tem tudi odpiranja novih poti v osemdesetih letih prejšnjega stoletja so novonastale poti oskrbovala tista planinska društva, ki so jih nadelala in markirala. To je bilo tudi obdobje, v katerem je nastalo največ transverzalnih poti (današnjih obhodnic). V zadnjem času žal ugotavljamo, da posamezna društva zaradi kadrovskih in

finančnih težav niso več kos primernemu vzdrževanju poti in bo zato potrebno poti smiselno razdeliti med novonastala društva. Seveda pa to ne bo lahka naloga.

Kako poteka šolanje markacistov?

Usposabljanje za markaciste poteka po programu Markacista PZS, ki ga je potrdila komisija za usposabljanje in preventivo pri PZS in verificiral Strokovni svet za šport pri Ministrstvu za šolstvo in šport. Usposabljanje obsega štiridnevni osnovni tečaj, seminarsko nalogo, izpit in pripravništvo, ki traja dve leti. Po pripravništvu se tečajnik udeleži še zaključka tečaja in si tako pridobi naziv ter prejme značko in izkaznico Markacista PZS.

Imate kakšne težave z lastniki zemljišč, preko katerih vodijo planinske poti?

Glede na zakon o planinskih poteh, ki je bil sprejet leta 2007, so planinske poti javne. Lastniki planincem dovoljujejo prost prehod pod pogojem, da na poteh in ob njih nihče ne povzroča škode. Za vsako postavitev drogov za table in druge večje posege na poteh je zato potrebno pridobiti lastnikovo soglasje. Ker pa markacisti skrbijo za vzdrževanje poti in obenem odpravljajo tudi večino poškodb na njih, v večini primerov problemov z lastniki ni. Seveda se občasno tudi pojavljajo, a jih je potrebno razreševati od primera do primera.

Kaj po vaših izkušnjah najbolj prizadene planinske poti? So to bližnjice, kolesarji, promet, gozdarske vlake?

Planinske poti najbolj prizadenejo naravne ujme, ki jih je v zadnjih obdobjih zaradi spremenjenih klimatskih razmer vse več. Zelo velik problem so tudi bližnjice, saj je vse več planincev, ki jim je pomembnejši čas osvojitve kakega vrha kot pa uživanje naravnih lepot in opazovanje čudovitih razgledov. Tudi vožnje s štirikolesniki in motokros motorji so vse bolj moteče element v naravi, pa tudi škoda na planinskih poteh ni zanemarljiva. Če se turni kolesarji držijo poti, ki so že v svoji osnovi namenjene tudi vožnji, pa omembe vrednih poškodb skoraj ni. Vsekakor pa kolesarji na prave planinske steze ne sodijo.

Trenutno še največji problem predstavljajo gozdne vlake, to je v primerih, ko obenem služijo tudi kot planinske poti. Zavedati se moramo, da moderno spravilo lesa povzroči poškodbe na poteh in pridrasti. Glede na Pravilnik o gozdni prometnicah bi morala tako izvajalec del kot lastnik poskrbeti, da spravilo poteka le takrat, ko tla niso razmočena, in po njem tudi poskrbeti za vzpostavitev prvotnega stanja. To bi omogočilo nemoteno nadaljnjo uporabo poti drugim uporabnikom. A žal v večini primerov ni tako, gozdarski in kmetijski inšpektorji pa v glavnem ne reagirajo. ●

Tako poteka markiranje. FOTO: ARHIV KOMISIJE ZA PLANINSKE POTI

Boštjan Gortnar FOTO: DUŠAN ŠKODIČ

Boštjan je dolgoletni markacist, član Planinskega društva Medvode. Je tudi glavni urednik katastra planinskih poti v okviru Komisije za planinske poti in od lani vodi tehnične podkomisije, ki se ukvarja z vzdrževanjem zahtevnih poti v visokogorju. Gre za človeka, od katerega lahko iz prve roke izvemo, s kakšnimi težavami se srečujejo markacisti, ki se trudijo na naših najzahtevnejših poteh zagotoviti prehodnost, pravilno razporeditev in optimalno stanje tehničnih varoval. Kako težko in odgovorno je njihovo delo, lahko razberemo iz naslednjega pogovora.

Kako ste zašli med markaciste?

Nekoč, kmalu za tem, ko sem se vrnil od vojakov, sem v založbi kupoval planinske zemljevide in tam srečal sošolca. Rekel mi je, naj raje pridem k markacistom, kjer bom o poteh izvedel več kakor iz vseh papirnatih kart. Res sem že kmalu pomagal pri akciji v domačih Polhograjskih, kar je bila seveda lahka zadeva. Drugače pa je bilo naslednje leto, ko sem se poleti pridružil ekipi, ki je popravljala pot iz Tamarja na Jalovec. Takrat seveda še nisem bil šolan markacist. Najprej sem na terenu dve leti nabiral izkušnje od starejših, šele zatem sem se udeležil tečaja in dobil uradni naziv. Delo mi je prešlo v veselje in lani sem med akcijo na Mangartu ugotavljal, da to počnem že dvajset let.

Planinsko društvo Medvode, katerega član ste, torej ne skrbite le za lahke planinske poti?

Skrbimo za večino poti v Polhograjskem hribovju, ki gravitirajo na medvoško stran. Te so seveda nezahtevne in poudarek je predvsem na čiščenju in obnovi oznak. Tehnično precej zahtevnejše pa je v Tamarju, kjer skrbimo za poti, ki imajo tam izhodišče: pot na Slemenovo špico, Veliko in Srednjo Ponco, na Jalovec, čez Kotovo sedlo na Mangart ter vse njihove povezave. Sicer pa je tako, da za vzdrževanje

Vzdrževanje zahtevnih poti v visokogorju

Pogovor z Boštjanom Gortnarjem

✉ Dušan Škodič

lažjih poti poskrbi vsako društvo po svojih zmožnostih, medtem ko se tehnične akcije vodijo preko tehnične skupine pri Komisiji za planinske poti.

Obnavljanje takšnih poti je fizično naporno. Nekoč je za eno težjih del veljal prenos agregata v steno, kjer se je vrtalo. Vam danes vse prenese helikopter?

Visokogorska akcija je zahtevna zaradi logistike in tudi nevarnosti, saj dela potekajo v steni. Danes helikopter res prenese veliko materiala, ne pa povsod in vedno. Če gre za relativno majhne tovore, ne uporabljamo dragega prevoza. Včasih je tudi teren neroden in tam je potrebno vse še vedno znositi na ramenih. Na Srednjo in Visoko Ponco smo vse (jeklenice, kline, orodje in agregat) prinesli peš od Doma v Tamarju. Agregati so danes nekaj lažji, a še vedno imajo večinoma okoli dvajset kilogramov.

Večja akcija seveda ni končana v enem dnevu. Se popoldne vrnete v dolino in morate naslednjega dne zarana ponovno na hrib?

Odvisno od možnosti. Če je v bližini planinska koča, ni nobenih težav. Tam za načrtovane dni rezerviramo prenočišča in prehrano, sicer se je pa treba drugače znajti. Lahko se postavi tudi tabor, prenočuje se v šotorih, vendar to pomeni težavo s prehranjevanjem, ker je potrebno zagotoviti kuharja in misliti na vse stvari v zvezi z nabavo in prenosom hrane. Vendar so vse težave rešljive, saj gre za prostovoljstvo. Še najtežje je ob določenem času zbrati vse ljudi na enem mestu. Ko sem bil še sam, mi ni bilo težko vzeti dopusta, kasneje je prišla družina in to je marsikaj zapletlo. Zgodilo se je že, da sem ženo in otroke odpeljal na morje, šel nazaj na tedensko akcijo ter se nato vrnil k njim, da smo skupaj zaključili dopust. Nekaj let je šlo, nato sem spoznal, da je čas, da se večdnevnim akcijam odpovem. Vsak od nas ima pač svoje obveznosti. Brezplačno delo in namenjanje rednega dopusta za akcije sta še najmanjši problem. Tudi marsikateri delodajalec našemu prostovolj-

nemu delu žal ni naklonjen, le redkim uspe izprositi vsaj kakšen dan izrednega dopusta.

Kakšne so priprave za akcijo tehnične skupine?

Šele ko sem postal vodja, sem spoznal, koliko je v resnici dela. Zahtevna akcija terja še za več kot eno akcijo priprav. Te se začnejo leto prej, ko se naredi popis poti, ki jih je potrebno popraviti. Preko vsega leta se zbirajo informacije s terena, nato pa je potrebno še na ogledne ture, da se na kraju samem oceni obseg del, napravi popis potrebnega materiala, sestavijo se pogodbe z društvi, določijo vodje akcij in datumi izvajanja del. Zadnje tedne je potrebno urediti še kup stvari v zvezi z administracijo, zavarovanji markacistov, zagotovitev vozil, prevoze stvari na delovišče, rezervacije prenočišč, prehrane itd. Ampak vedno se najde še kaj nepredvidenega, kar gre lahko narobe.

Morda vreme?

Tudi vreme, saj se lahko potem vse zavleče, ljudje pa morajo v ponedeljek že nazaj v službo. Še marsikaj drugega je. Enkrat smo že zbrali ekipo, prinesli gor na Jalovško škrbino vrtalko in agregat, ko pa sem ga hotel vžgati, se mi je strgala potezna vrv za vžig. S seboj seveda nismo imeli primernega orodja, zato smo lahko le še *spôkali* in odšli domov.

Informacije s terena vam sporočijo obiskovalci gora?

Danes to ni problem. Če pride do poškodb poti zaradi podora, plazov ali česa drugega, lahko hitro pridemo do informacij in jih tudi spravimo naprej, da ljudi obvestimo, naj ne hodijo prav tja. Seveda je potrebno opraviti še terenski ogled, kajti ljudje imamo različna merila in včasih čez nevarno mesto ljudje hodijo brez zadržkov, drugi pa dobimo obvestilo, da je neka pot neprehodna, ker so potrpane jeklenice. Ob ogledu

se lahko izkaže, da je morda poškodovan le kakšen meter jeklenice, prehodnost pa praktično ni zmanjšana. Taka sanacija se lahko, ko je čas, opravi z manjšim posegom.

Kakšen je odnos planincev, ki jih srečate na akcijah?

Odnos ljudi je bil vedno zelo pozitiven, saj se zavedajo, da je delo, ki ga opravljamo, pomembno za njihovo varnost. Marsikdo je navdušen in se mu zdi neverjetno, da so ljudje danes pripravljene nekaj narediti za skupno dobro med svojim prostim časom in le za malico. Vsaj na lažjih markacijskih akcijah je to namreč res, za tehnične pa se ljudem izplača nekaj dnevnic. Lahko pa povem, da smo v planinski koči že spili tudi kakšno pivo, za katerega so pri oskrbniku denar pustili vračajoči se planinci.

Kako pa je, kadar delate na zahtevnih poteh? Takrat po steni zleti veliko kamenja.

Takšna pot je med opravljanjem sanacije seveda popolnoma zaprta za obisk. Objavijo se obvestila v medijih in pred vstopom namestimo informacijsko tablo. Spomnim se, ko smo popravljali pot s Kotovega sedla na Jalovec, ki je redko obljudena, in nam še na misel ni padlo, da bi lahko kdo prišel gor. Popolnoma drugače pa je bilo, ko smo bili v Mojstrovki na Hanzovi poti, ki je le streljaj nad Vršičem. Imeli smo celo promenado, ljudje niso upoštevali obvestila o zaprtosti in so rinili gor, čeprav smo imeli v steni glasen agregat in vrtali luknje za kline. Nekdo se mi je med potegovanjem za varovala obesil kar na električni kabel. Ni veliko manjkalo, pa bi mi vrtalnik poslal dol proti Slemenu. Takrat smo ugotavljali, da bi morali na začetek poti enostavno postaviti policista, ki bi ljudem preprečeval vstop, saj so zelo moteči, pa še do nesreče lahko pride. Ampak na takšno gnečo pri nas na srečo naletimo le na par poteh. ●

Nadelava zavarovanih poti sodi med najzahtevnejša dela markacistov; Slovenska pot na Mangart. FOTO: OTON NAGLOST

Na terenu z ljudmi, ki gradijo planinske poti

Markacistična akcija

≧ Dušan Škodič

S skupnimi močmi se da marsikaj postoriti. FOTO: DUŠAN ŠKODIČ

Ker tokrat podrobneje pišemo o markiranju planinskih poti in ljudeh, ki se s tem ukvarjajo, se nam je zdelo najprimerneje, da o poteku delovne akcije markacistov dobimo verodostojne informacije, to pa je najenostavneje z udeležbo na eni od njih. Odzval sem se vabilu markacistov PD Tolmin kot enemu od posoških planinskih društev, ki morajo statistično gledano v Sloveniji skrbeti za največje število kilometrov poti na društvo. Posočje je zaradi zgodovine prepleteno z nekdanjimi vojaškimi potmi – mulatjerami, katerih del danes uporabljajo planinci, lovci in deloma turni kolesarji, saj so na ohranjenih odsekih široke in nimajo strmih vzponov. Na omenjeni akciji je ekipa šestih markacistov PD Tolmin popravila odsek mulatjere, po kateri poteka Slovenska planinska pot, ki preko Prehodcev povezuje Krn in planino Razor.

NEKAJ UR HOJE DO DELOVIŠČA

Bilo je že sredi dopoldneva, ko sem prispel na delovišče, čeprav sem zgodaj krenil zdoma. Fantje so prišli prejšnji večer, saj je dostop dolg in naporen, in da se jim delo ne bi preveč zavleklo, so hoteli ujeti zgodnje

jutro. Moram še dodati, da je bil na ta dan ravno državni praznik, kar samo odraža njihovo zagretost za to delo, saj bi lahko ta čas kot ostala večina izkoristili tudi drugače. Prespali so v lovski koči, ki so jim jo odstopili lovci LD Tolmin. Z njimi zgledno

sodelujejo, saj je šlo že za sedmo skupno akcijo, kar je lep primer dobre prakse.

Še preden sem prispel tako blizu, da me je dosegel zvok prve sprožene skale, ki je švasala v globel, mi je postalo jasno, da ni vseeno, v katerih koncih si človek zaželi postati markacist. Pri tem mislim na dolžino dostopov do delovišč, ki so odvisni od oddaljenosti cestnih povezav – za posoške gore pa vemo, da so zaradi nizkih izhodišč kljub relativno nizki metraži zelo "visoke". V Tolminu sem moral najprej poiskati odcep ozke ceste, ki pelje proti Tolminskim koritom in Javorci oziroma na planino Polog. Precej časa je preteklo, preden sem previdno preštel vse nepregledne ovinke do planine, nato pa peš mimo izvira Tolminke in strmo navzgor proti opuščeni planini Dobrenjščici, na kateri danes stoji le še lovsko kočica. Od nje do mesta, kjer je

voda odnesla pot, sem imel nato še dobre pol ure. Ko smo se končno srečali, je bilo fantom kljub vetrovnemu in pretežno kislemu vremenu že pošteno vroče ...

MAJHEN PODOR – VELIK PROBLEM

Igor Mlakar (od letos načelnik Komisije za planinske poti pri PZS) mi je mimogrede razložil, da je bila mulatjera na prizadetem odseku še pred desetimi leti cela, torej je zdržala okoli 80 let od nastanka, nato pa sta se je voda in slaba kamnina naveličali. Šlo je pravzaprav le za dobrih deset metrov, kjer je prečila neizrazito grapo ob steni. Tu je bil prehod do sedaj opremljen z jeklenico in nekaj stopnimi klini, torej relativno dobro zavarovan. Prihajale pa so informacije, da so imeli planinci tam težave, nekateri so morali celo obrniti. To je bilo slišati malce neverjetno, kajti na naših zavarovanih poteh kar mrgoli težjih mest. Vendar so markacisti o tem razmišljali nekoliko drugače; odsek je dolg, pot pa ves čas zložna, široka in udobna. Človek se na vsako pot pripravi že v glavi, zato je na zahtevnejših poteh previdnejši in psihično lažje premaguje težave. Nasprotno pa se na široki in udobni mulatjeri sprosti, saj težav ne bi smelo biti, podobno govorijo tudi opisi v vodnikih. V takšnem primeru lahko poškodovan del za utrujenega planinca pomeni tako velik šok, da se mu zdi še najpametneje

obrniti, to pa lahko po urah hoje in veliki oddaljenosti od kočje predstavlja velik problem. Zato so lani dali obnovo tega odseka v načrt letošnjih akcij.

TEMELJITE PRIPRAVE

Za prav vsako akcijo, kakršna koli že je, je potreben dober načrt, sicer bo šlo narobe vse, kar lahko gre. Najprej je bil potreben ogled terena, kjer se je ugotovilo, na kakšen način, s kakšnimi sredstvi, v kolikšnem času in s koliko ljudmi bo možno popravilo izvesti. Načrtovanje mora biti temeljito, v vseh segmentih, sploh za tehnično akcijo, kakršna se je obetala. Za zavarovanje zgolj nekaj korakov poškodovane mulatjere (kjer je sedaj nameščen lesen most) je bilo, iz glave naštet, na delovišče potrebno dostaviti preračunano število šestmetrskih macesnovih brun, jeklene podporne nosilce mostu, kline za jeklenico, dolge vijake za les, kolut jeklenice, železne klamfe za povezavo lesenih brun in kup malenkosti od spojk in vijakov za fiksiranje jeklenice do ošiljenih lesenih kolov, potrebnih pri utrditvi poti pred in za mostom, ter lesenih zagozd za utrditev klinov v izvrtane luknje.

Če naštevam ves ta material, je vsakomur jasno, da je poleg potreben še kup orodja in to dobresedno, saj je šlo za konkretne kose. Manjkati niso smeli težka macola, kramp, lopata, ročna žaga in sekira, pa nekaj manjšega ročnega orodja ter seveda nepogrešljive tehnike: težek

bencinski agregat, motorna žaga, velika vrtalka s kompletom debelih svetrov za vrtnanje v skalo, manjša za vrtnanje v les, fleksarica ... Vsega orodja na društvu niso imeli, veliki agregat in težki vrtalnik so si sposodili pri Komisiji za planinske poti na PZS. Vse naštet, je težko prešteti, kaj šele spraviti na delovišče.

DELO MARKACISTA JE NAPORNO IN ODGOVORNO

Tu nastopi logistična težava, ki je mnogokrat ni enostavno razplesti. Zelo hitro pomislimo na helikopter, a to so želje, ki se ne uresničijo tako zlahka. Sodelovanje s Slovensko vojsko pomeni določeno letno kvoto helikopterskih ur, ki jih SV opravi brezplačno, razdeliti pa jih je potrebno po premisleku med akcije, kjer je ta pomoč res potrebna. Ker je bilo vse dobro načrtovano in odobreno, jim je helikopter macesnove tramove, železje in težje orodje že jeseni odložil ob pot, čez zimo pa so ga shranili kar v bližnjo kaverno iz prve svetovne vojne, ki se je nepričakovano spremenila v priročno skladišče.

Kako jim je bilo prejšnjega dne, pa raje nisem spraševal, kajti vse ostalo so morali prinesiti na ramenih. Agregat ima 23 kilogramov, težki vrtalnik ne dosti manj, poleg svojih stvari, hrane in zaščitne opreme pa so si v nahrbtnike naložili še vse manjše orodje in material. Ker sem od parkirišča z napol praznim nahrbtnikom porabil celi dve uri in pol, sem se kar zamislil ...

Vrtanje v skalo z veliko vrtalko
FOTO: DUŠAN ŠKODIČ

Ekipa je bila, razen enega pripravnika, sestavljena iz samih starih markacističnih mačkov z dolgoletnimi izkušnjami. Že zjutraj so zvrtili luknje v skale, zato je delo teklo kot podmazano. Vsak je vedel, kaj mora narediti in kako, Igor in načelnik odseka Pajo sta le sem in tja usmerila opravila in jekleni nosilci so kmalu trdno tičali na svojih mestih. Medtem sta dva že prinašala macesnove tramove iz kaverne, druga dva sta jih merila in žagala na potrebno dolžino ter na koncih še v primeren kot, da so lepo nalegli na pot, tretji par je pripravil lesene količke in jih zabil ob pot, da so podpirali bruno, ki zadržuje grušč na "bankini". Kdor je imel vmes kaj časa, je prijel še za kramp ali macolo in ob enih je Igor pogledal na uro ter rekel, naj kuharico obvestijo, da bodo čez eno uro zaključili. Iztokova žena je prišla kakšno uro prej, da jim je pripravila kosilo in na koncu prijazno pomagala pospraviti za njimi. Četudi so dobili v uporabo le lovsko kočo, jo je bilo potrebno po odhodu spraviti v prvotno stanje, pri tem pa je ponavadi ni čez žensko roko.

UTEČENA EKIPA JE SPROŠČENA EKIPA

Tramovi so bili pritrjeni na nosilce in med seboj povezani s klamfami, pot pred in za mostom speljana in zaščitena pred rušenjem, potrebno je bilo zamenjati in napeti le še jeklenico, za katero se bodo planinci oprijemali. Napeljali so jo skozi ušesa klinov in ugotovili, da je za meter ali dva predolga, tisti, ki je nosil težki agregat,

pa je medtem že počasi krenil proti Dobrenjščici. Fleksarica je bila brez elektrike popolnoma komatозна, a zato se ni nihče pritoževal, saj je šlo delo hitro h koncu. Zgovorni Cene je žilavo jeklenico z lepimi besedami in ročno žago prepričal, da se je nazadnje ločila od predolgega repa, nato pa so jo s posebno pripravo za napenjanje zategnili, da je po Cenetovih besedah brnela kot struna kitare pri Pink Floydih. Jaz brnenja sicer nisem slišal in tudi načelnik Pajo mu je nekaj oporekal, čeravno le zato, da ni zmanjkalo smeha. Na koncu so se odločili, da jeklenice res ni pametno še dodatno napenjati. Prihajajo namreč poletni meseci, ko se bo svet zaradi vročine začel raztezati – pa bi lahko še počila ... Zanimivo je bilo poslušati to družčino, ki se je ob težavnem in tudi dokaj nevarnem delu (ves čas so uporabljali zaščitno opremo in bili ustrezno varovani) pravzaprav nenehno zabavala.

Ob dveh popoldne je bil prehod čez leseni most odprt. Brez prerezanega traku ali razbitega šampanjca, le vsi smo se sprehodili čezenj in spotoma pobrali vse ostanke materiala in orodje ter čez pol ure sedli za mizo v lovski koči, ki se je upogibala pod veliko skledo makaronovega mesa. Karmen se je res potrudila ter nato še pridno pomila posodo in pospravila po koči. Časa za posedanje ni bilo na pretek, zunaj je pričelo deževati, pot v dolino pa je bila dolga in marsikoga je doma čakal še kakšen opravke. Srečko in Zvone sta si oprtala agregat in vrtalnik, ostali so si porazdelili druge kose orodja, tisti, ki

so imeli proste roke, so odprli dežnike, nabriti Cene pa je rekel, da je namesto *marele* zadovoljen tudi s krampom, in si ga je zadegal na ramo.

RAZMIŠLJANJE PO ZAKLJUČKU AKCIJE

Čez tri ure smo se na kratko ustavili pri Tolminskih koritih in naročili pijačo – za uspešen zaključek akcije. Fantje so bili dobre volje in nihče ni kazal utrujenosti ali naveličanosti. Na obrazih se jim je videlo zadovoljstvo, in ker je bil ves dan med nami hec, sem načelnika Paja piknil, če so dobre volje zaradi 14 evrov dnevnice, ki jim je pripadla za opravljeno akcijo. Ob odgovoru se je nekoliko zresnil: "Nekaj planincev nam bo gotovo hvaležno za opravljeno delo, velika večina jih medtem, ko bodo stopali čez most, ne bo niti pomislila, kdo ga je postavil, našel pa se bo tudi kdo, ki mu kaj ne bo všeč, če ne drugega, barva macesnovih tramov. Vendar smo mi zadovoljni, ker vemo, da smo po svojih najboljših močeh opravili delo in planinci bodo lahko varno hodili čez tisto mesto."

Medtem je prišel natakari in Pajo je moral z nasmehom poleg dnevnice en evro dodati še iz svojega žepa. "Pa naprej, imate načrtovano še kakšno akcijo?" me je zanimalo. Seveda imajo, so kimali. Že v soboto da bodo šli pod planino Razor, vmes bo treba tudi kaj postoriti doma in na vrtu, so še razmišljali, vikend za tem pa bo skupna akcija s turnimi kolesarji, ko bodo čistili mulatjero nad Tolminskimi Ravnami. Da se jim kar dogaja, so bili ponosni, ko smo se poslovili in razšli. Na akciji so poleg Igorja sodelovali: načelnik Valentin Lapanja – Pajo, Venceslav Lapanja – Cene, Iztok Kozorog (tudi član LD Tolmin), Srečko Perdih in Zvonko Lesjak.

Proti domu sem za spremembo peljal skozi Baško grapo. Presunljivo lepa je in vedno me na novo preseneti, da nam uspe v tej mali deželi skrivati tako lepo in predvsem dolgo grapo, saj se skoznjno voziš dlje kot po avtocesti od Kopra do Lendave. Poleg vseh ovinkov sem moral namreč zaradi del na cesti čakati še na štirih dolgih semaforjih. Po stari navadi nato nikjer ni bilo videti nobenega delavca, seveda, bil je praznik, pa vendar tisti semaforji na naših cestah ne izginejo tudi po cele mesece. Če bi markacisti opravljali delo na tak način, bi mi že zdavnaj vedeli, po kakšnih poteh so pred stoletji hodili lovci in pastirji. ◉

Prvi planinci lahko že preskusijo novi most. FOTO: DUŠAN ŠKODIČ

Še vedno velja "star" statut

Pred skupščino odmeven posvet o udobju v planinski koči

✎ Zdenka Mihelič

Skupščina PZS 2011 FOTO: EMIL PEVEC

Planinska zveza Slovenije je v soboto, 7. maja 2011, v Šeškovem domu v Kočevju organizirala zasedanje svojega najvišjega organa – skupščine. Pred njo je bil posvet na temo udobja v planinski koči s tremi predavatelji, med drugimi tudi vodjo Komisije za kočje sekcije Monte Rosa Švicarske planinske zveze, Philippe de Kalbermatten. Sodelovalo je tudi okoli 70 predstavnikov planinskih društev.

PLANINSKE KOČE Približati POTREBAM OBISKOVALCEV GORA

Na okrogli mizi in predavanjih o udobju v planinski koči, stanju, željah, primeru dobre prakse in smernicah v prihodnje je bilo zastavljenih nekaj izhodiščnih vprašanj: kje je meja med gostinsko ponudbo v dolini in v planinskih kočah ter ali je udobja v planinskih kočah preveč, ravno prav ali celo premalo; pa tudi, kakšno razmerje vlada na tem področju v tujini, v razvitih alpskih državah. Predstavitev planinske kočje na Monte Rosi, ki stoji na 2883 metrih nadmorske višine in je zgrajena v

trajnostnem smislu, kar zadeva energijo in ekologijo, je bila nazoren prikaz, kako nujno je dobro in dolgoročno načrtovanje gradnje in investicije ob upoštevanju želja investitorja in arhitektov, realnih zmožnosti glede financiranja, zakonskih okvirov in umestitve objekta v prostor.

Na podlagi skupnih ugotovitev s predavanj in okrogle mize je bilo sklenjeno, da bo Planinska zveza skupaj s planinskimi društvi pripravila potrebne spremembe, ki bodo planinske kočje še bolj približale sedanjim potrebam obiskovalcev gora. Gospodarska komisija bo pripravila

smernice za oskrbo koč z vsemi vrstami energije in s pitno vodo ter za ponudbo prehrane, ki je prilagojena današnjim prehranjevalnim navadam, predvsem otrok in družin. Pripravili bodo priporočila za ravnanje z odpadno vodo in z vsemi drugimi vrstami odpadkov ter projekt, kako kočje oblikovati v primerne informacijske točke. Preučiti bo potrebno najprimernejšo oskrbo planinskih koč glede na njihove potrebe in ekološki vidik. V kočah pa bo potrebno zagotoviti tudi ponudbo hrane z lokalnega območja.

Na podlagi smernic bodo izoblikovali certifikate za kočje, in sicer: Okolju prijazna kočja, Družinam in otrokom prijazna kočja ter Takega okusa so planine. Potrebno bo preučiti način izračunavanja cen v planinskih kočah na način, ki je ekonomsko sprejemljiv za ponudnika in obenem tudi za porabnika. Pripraviti bo treba osnovo za določanje popustov pri

Predstavitve kočev na Monte Rosi, primer dobre prakse o gradnji planinske kočev v tujini. Kočo je predstavil vodja Komisije za kočev sekcije Monte Rosa Švicarske planinske zveze Philippe de Kalbermatten.

FOTO: ZDENKA MIHELIČ

prenočevanju v planinskih kočah, zagotoviti mreženje oz. povezovanje planinskih poti, koč in vodništva po posameznih gorskih skupinah – od oskrbe in trženja do ponudbe.

Poleg tega so si na posvetu zadali nalogo, da bodo preučili možnost za oblikovanje blagovne znamke "Slovensko planinstvo", planinske kočev in poti bodo vnesli v turistično infrastrukturo, za kar mora

Planinska zveza Slovenije pridobiti tudi status društva, ki deluje v javnem interesu na področju turizma. Planinska zveza bo pripravila projekte za skupne kandidature za črpanje evropskih sredstev, predvsem za infrastrukturne projekte, povečala bo promocijo in marketing planinskih kočev preko različnih sredstev in medijev. Gospodarsko komisijo in Zvezo čaka skupaj s planinskimi društvi in njihovimi kočev

mi, oskrbniki in lastniki obsežno delo, ki pa lahko s takimi smernicami obrodi le pozitivne sadove.

DO OBRAVNAVE STATUTA PZS GLADKO

Skupščinski dan Planinske zveze Slovenije – kot bi skupno lahko imenovali posvet in skupščino – je potekal v Kočevju, kamor je Planinsko zvezo povabilo Planinsko društvo Kočevje v sklopu praznovanj 60-letnice svojega delovanja, pri organizaciji pa je sodelovala tudi Občina Kočevje. Vsi skupaj so se lepo potrudili ter predstavnike planinskih društev navdušili tudi z lepim in mladostno obarvanim kulturnim programom, v katerem je vse zbrane planince pozdravil tudi župan Občine Kočevje Vladimir Prebilič. Med gosti, ki so se udeležili skupščine, so bili še v. d. generalnega sekretarja Uprave RS za zaščito in reševanje Darko But, podpredsednik Gorske reševalne zveze Slovenije Franc Miš, predstavnik Ribiške zveze Slovenije Milan Berlot, generalni sekretar Lovske zveze Slovenije Štefan Vesel in predsednik Zveze društvenih organizacij Slovenije Janez Matoh. Skupščine PZS se je udeležilo 115 od 253 planinskih društev z glasovalno pravico.

Najpomembnejša točka tokratne skupščine je bila sprejem novega statuta, ki bi planincem, planinskim društvom, meddruštvenim odborom in Planinski zvezi

ANKETA

Vprašanje "Kako ocenjujete predčasni odhod dela delegatov?" smo zastavili desetim prisotnim. Do zaključka redakcije so nam odgovorili štirje.

Andrej Brvar, predsednik nadzornega odbora: "To dejanje obsojam iz najmanj treh razlogov. Z namerno povzročitvijo nesklepčne skupščine so delegati, ki so jo zapustili, onemogočili dialog. Očitno so presodili, da jim z vloženimi amandmaji ne bo uspelo prepričati večine, pa so raje povzročili nesklepčno skupščino. Z odhodom iz dvorane so odvzeli besedo ostalim, ki so želeli prispevati svoj pogled na skupen dokument. V ničemer niso pripomogli k rešitvi problema. Nezaupanje v prihodnji dialog se je s tem dejanjem še okrepilo. Zavedanje, da le s skupnimi

močmi zmoremo premagovati velike in zahtevne cilje, je v planinski srenji šibko, zato se že lep čas skupščine PZS ponašajo s slabo udeležbo. Okrog polovice glasov se običajno zbere na zasedanju najvišjega organa Planinske zveze Slovenije. Vsako rokovnjaško dejanje, kot je bil tale skupinski odhod, prilepi skupščini oznako neuspela. In to v ničemer ne prispeva h krepitvi prepričanja, da skupaj zmoremo več in bolje. Nasprotno, krepí egoizem in individualizem v planinski organizaciji. Povzročitev nesklepčne skupščine ni bila spontana, pač pa vnaprej načrtovan in organiziran manever nekaterih predsednikov meddruštvenih odborov planinskih društev. Ti so obenem tudi člani upravnega odbora, ki mora po veljavnem statutu pripraviti in izpeljati vsakoletno

zasedanje skupščine. Zato ne razumem nekaterih, da brez trohice sramu sedijo na dveh stolih hkrati: najprej gradijo na sejah upravnega odbora, potem pa v zakulisju zgrajeno rušijo."

Jožica Heber, PD Dravograd: "Osebnost sem takim dejanjem nenaklonjena, vendar so včasih neizbežna. Hitenje sprejetjem statuta in – milo rečeno – nekorekten odnos vodstva organizacije do dobronamernih pripomb članstva sta povzročila ta neljubi zaplet. Še posebej mi je žal, da se je to zgodilo v prostorih s tako pomembnim zgodovinskim spominom in tako nesrečno obarvalo tudi jubilej kočevskih planincev. Slednjim se še enkrat zahvaljujem za gostoljubje in jim čestitam za prisrčen kulturni program."

prinesel precej dobrih rešitev pri delovanju, napredku in razvoju. Skupščina je vse do predzadnje točke dnevnega reda, kjer je bil na vrsti statut PZS, potekala gladko. Predstavljena sta bila izvedeni posvet Udobje v planinski koči in izvajanje Zakona o prostovoljstvu, pa tudi prenovljena programa akcij Ciciban planinec in Mladi planinec, ki dobivata novo podobo in prenovljene vsebine. Delovna skupina je vložila veliko truda, energije in razigranosti v prenavo vsebine in knjižic, ki bodo mladim približale planinstvo na še zanimivejši, a hkrati tudi poučen način.

V nadaljevanju je predsednik Planinske zveze Slovenije Bojan Rotovnik predstavil vsebinsko in finančno poročilo organov Planinske zveze za leto 2010, obe poročili sta bili soglasno potrjeni. Prav tako so predstavniki planinskih društev soglasno sprejeli okvirni program dela Planinske zveze in njenih organov za leto 2012, potrdili okvirni finančni načrt za leto 2012 in pooblastili upravni odbor PZS, da sprejme podrobni finančni načrt za leto 2012.

PREDČASEN ODHOD 33 DELEGATOV

V točki sprejemanja novega statuta PZS so se ob obrazložitvi in uvodnih besedah predsednika PZS med določenimi predstavniki planinskih društev takoj pojavila nestrinjanja s predlaganim statutom. Lanskega 8. maja, ko je bil iz-

Predsednik PZS Bojan Rotovnik FOTO: ZDENKA MIHELIC

voljen sedanji predsednik, si je večina želela novosti in potrebnih sprememb Planinske zveze Slovenije, da bi ta lahko v razvoju in delovanju napredovala ter se na sodoben način približala planincem. Napredek in razvoj pa potrebujeta spremembe, ki terjajo drugačno delovanje od ustaljenega, da bi lahko dobili boljše rezultate. Uvedene so bile tudi pri delu in oblikovanju novega statuta PZS.

Žal določeni predstavniki planinskih društev svojega nestrinjanja z zelenimi pozitivnimi spremembami, uvedenimi v

predlog novega statuta PZS, niso izrazili samo z besedami, pač pa tudi s protestnim odhodom. Skupščino je zapustilo 33 predstavnikov planinskih društev, predvsem iz Notranjskega, Koroškega in Savinjskega meddruštvenega odbora, ki so s tem onemogočili večini, da se v demokratičnem odločanju opredeli do predlaganih sprememb. Ker je bila skupščina po odhodu skupine nesklepčna, glasovanje ni bilo več možno, zato je bila točka o statutu zaključena brez glasovanja.

Miro Eržen: "Vsaka organizacija išče glade na spremembe v okolju, v katerem deluje, odgovore na te spremembe, pa tudi način, kako v danih razmerah najbolje delovati. Tudi Planinska zveza Slovenije mora slediti temu in osebno ocenjujem, da se o potrebnih spremembah že kar nekaj časa pogovarjamo, ne nazadnje pa smo smeri bodočega dela potrdili tudi na skupščini v Celju. Idealistično bi bilo pričakovati, da se bomo vsi z vsem strinjali, pa vendar je ne glede na razlike potrebno najti način, ki bo za PZS in njeno delo v bodoče najprimernejši. Osebno ocenjujem, da smo v pripravo statuta kot temeljnega akta delovanja PZS vložili veliko dela, pa tudi tehtnega premisleka o tem, kako upoštevati sprejete usmeritve iz Celja in pripombe, ki smo jih prejeli iz razprave. Predlagatelji amandmajev so imeli

na skupščini možnost, da svoje videnje prepuštuje odločanju večine, pa žal predvsem tistim, ki so skupščino predčasno zapustili, očitno ni bilo do tega. Posebno skrb vzbuja način, kako je bilo to izvedeno, saj ne prispeva k iskanju poti za še učinkovitejše delo PZS v bodoče. Seveda pa nastala situacija od vseh nas terja razmislek, ali smo na poti k spremembam storili tudi kakšno napako, predvsem pa očitno še več medsebojnega dialoga tudi za odpravo nezaupanja nekaterih v delo sedanjega vodstva PZS."

Borut Vukovič, član upravnega odbora PZS: "Predčasni odhod dela delegatov z letošnje skupščine z namenom, da bi povzročili njeno nesklepčnost, doživljam kot selitev slabih navad iz politike v planinstvo. Nobene potrebe ni, da bi iz prakse političnih

strank v parlamentu prevzeli ravno tisto, kar je tam najslabše. Ocenjujem, da to ni prava pot. Tudi če imamo o kakšnem vprašanju različne poglede, je to potrebno reševati z dialogom. Ravno ta pa je v tem primeru izostal. Predčasen odhod zato obsojam kot nenačelen in netovariški. Dejansko tisti, ki so odšli, niti niso povsem pojasnili, zakaj so to storili. O tem lahko le sklepam na podlagi predhodnih razprav na upravnem odboru. Ravno na UO je zaplet nastal in tam ga bo potrebno rešiti. Upanje, da je kaj takšnega možno, mi daje dejstvo, da je bil na skupščini soglasno sprejet zelo dober program dela. Statut je le formalni okvir za naše delo, in če smo se bili sposobni dogovoriti o vsebini, ni razumnega razloga, da se ne bi mogli tudi o obliki."

Odgovore je zbral Vladimir Habjan.

Delovno predsedstvo in predsedstvo Planinske zveze Slovenije sta izrazila obžalovanje nad odhodom skupine in nezmožnostjo dialoga. Po mnenju nekaterih, ki so na skupščini ostali, je bil odhod neodgovorno dejanje do vseh tistih, ki so si z odgovornostjo vzeli čas, prišli na skupščino ter s pooblastilom in zaupanjem zastopali svoja planinska društva in njihove člane.

Planinsko društvo Ljutomer je ob zaključku skupščine, v točki razno, povabilo vse planince na dan slovenskih planincev, ki bo 4. junija 2011 na Jeruzalemu v Prlekiji, predsednica MDO PD Ljubljana Marinka Koželj Stepic pa jih je povabila na 41. planinski tabor planincev MDO PD Ljubljana v soboto, 28. maja 2011, pri Koči pri Jelenovem studencu (nad Kočevjem).

Predsednik **Bojan Rotovnik** je po skupščini povedal: "V lanskem letu smo si bili enotni, da so nujne spremembe, če želimo ustaviti trend padanja pomena planinstva v slovenski družbi in ohraniti pomen planinske organizacije. Z izvolitvijo za predsednika Planinske zveze Slovenije so mi društva zaupala mandat za izvedbo tega zelo pomembnega procesa, ki zahteva tudi odrekanje in ki zagotovo ne more ustrezati vsem. Žal delujemo v času, ko je za enako stopnjo pravic in sredstev treba narediti bistveno več kakor v preteklosti. Poleg tega se moramo hitreje odzivati na spremembe, kar nam nedvoumno sporočajo različni zunanji in notranji kazalniki. Naj omenim le nekaj najaktualnejših in najbolj perečih: skoraj polovico manj članov imamo kakor pred dvajsetimi leti, planinstvo kot športna panoga je med mladimi vedno manj priljubljeno, skupna finančna sredstva planinske organizacije (zveze in društev) so v primerjavi z drugimi športnimi panogami vedno manjša, upada pa tudi obisk planinskih koč, čeprav v gore zahaja vse več ljudi. Prej ali slej bomo morali sprejeti še korenitejše spremembe, če ne želimo, da se planinska organizacija znajde na obrobju slovenskega civilnodružbenega dogajanja.

Na redni letni skupščini sta bila soglasno sprejeta poročila za preteklo leto in program dela za leto 2012, ki je naravnano zelo razvojno. S tem smo tisti, ki vodimo organe Zveze, dobili potrditev, da so naše usmeritve pravilne. Mnogo razvojnih programov zahteva tudi spremembe

na organizacijskem področju, kar smo želeli doseči s sprejetjem novega statuta. Pripravljali smo ga skoraj leto dni. V tem času je bila dvakrat organizirana široka javna razprava med planinskimi društvi in vsebino smo obravnavali s skoraj vsemi interesnimi skupinami, kar je novost pri sprejemanju pravnih aktov v PZS. Na podlagi široke razprave smo decembra na izredni skupščini potrdili izhodišča za novi statut, s čimer smo postavili temelje nove statutarne ureditve planinske organizacije.

Zato smo bili zelo neprijetno presenečeni, ko je pred razpravo o statutu brez razloga skupščino zapustila skupina trintridesetih predstavnikov planinskih društev, tako da smo bili nesklepčni in se večina ostalih predstavnikov ni mogla opredeliti do nameranih sprememb. Glede na dogajanja pred skupščino, na in po njej je bilo jasno, da so bili vzroki za to dejanje osebni interesi in pogledi

zelo majhne skupine funkcionarjev Zveze, ki za doseganje svojih ciljev ne želi niti sodelovati v argumentirani razpravi niti spoštovati demokratičnosti postopkov. Žal so si izbrali metode, kakršne poznamo iz dela političnih strank: rušenje sklepčnosti organov, osebno diskreditacijo, netolerantnost do drugače mislečih, trganje izjav iz konteksta, nastopanje s pozicije navidezne moči namesto z argumenti. To zagotovo ni dobra popotnica za razvoj planinske organizacije, še manj pa za dobro delovno vzdušje in medsebojne odnose.

Verjamem, da bodo planinska društva po obravnavi te pomembne tematike sprejela jasna stališča in jih v demokratični razpravi predstavila drugim, hkrati pa dovolila, da tudi drugi predstavijo svoja stališča njim. Na naslednji skupščini bo sprejet statut, ki bo po meri večine planinskih društev in skladen s potrebami današnjega časa." ◉

Skupščino PZS je gostil Šeškov dom v Kočevju FOTO: ZDENKA MIHELIČ

Teči moramo hitreje kot vlak

Iz zatohlih dvoran se je najbolje odpraviti na širne vrhove, kjer so prostrani razgledi. Pogled z Mangarta. FOTO: MATEJ VRANIČ

Letošnja skupščina Planinske zveze Slovenije je bila brez dvoma zelo odmevna, najbolj zaradi predčasnega odhoda dela delegatov. Za nekaj odgovorov smo povprašali predstavnika zagovornikov novega statuta in tistih, ki so s skupščine odšli, in sicer **Boruta Peršolja**, podpredsednika PZS, ter **Manjo Rajh**, predsednico Savinjskega MDO. Obema smo zastavili enaka vprašanja.

ALI SO PREDLAGANE SPREMEMBE STATUTA PLANINSKE ORGANIZACIJE POTREBNE?

Peršolja: Temeljni akt planinske organizacije je vsekakor dokument, ki ga ne kaže (pre)pogosto spreminjati. Toda ko pravni okvir delovanja ne omogoča več odličnega delovanja in se z vnaprej postavljenimi pravili odgovori društvom, zakaj zveza ni učinkovita, je treba sprejeti odgovornost za prihodnost. Predlagane spremembe jasneje opredeljujejo, da je PZS servis društev, da društva na PZS prenašajo skupaj natančno dogovorjene naloge, da naj odločitve sprejemajo usposobljeni in opolnomočeni ljudje in da naj bo število tistih, ki odločajo, čim bolj optimalno.

Rajh: Odločitev za sestavo novega statuta PZS je bila sprejeta zaradi tega, ker je bilo načrtovano, da se spremeni več kakor dvajset odstotkov vsebine in ker je bil statut PZS že večkrat dopolnjen in spremenjen. Ne

morem reči, da je predlagana sprememba potrebna. Vsekakor je zaželena, da bi društva lažje uveljavljala svoje interese kot ustanovitelji in člani planinske organizacije.

ZAKAJ PO VAŠI OCENI NA ZADNJI SKUPŠČINI NI BILO MOŽNO SPREJETI STATUTA?

Peršolja: Do prave obravnave statuta sploh ni prišlo. Skupina delegatov, ki je na skupščino prišla branit neargumentirana stališča predsednikov MDO, je razpravo zapustila, še preden se je ta dobro začela. Razlogov za ta korak niso pojasnili, so pa zahtevali moj odstop. Po tem lahko sklepam, da jih ne moti vsebina statuta, temveč tisti, ki je rešitve sooblikoval. S takšnimi metodami, ki so zaznamovale slovensko polpreteklost, nadaljujejo prakso podaljševanja neuspešne zgodovine. Prihodnost jih ne zanima, prav tako ne preteklost. Zanima jih lastno zadovoljstvo, kar najbolje dokazujejo tudi

njihova dopolnila, ki v ničemer sistemsko ne izboljšujejo stanja, temveč v številnih ozirih siromašijo planinsko organizacijo.

Rajh: Sprejem predloga statuta PZS na letošnji skupščini ni bil mogoč preprosto zato, ker članstvo ni prejelo amandmajev na predlog niti pravočasno niti v papirni obliki. Mnogi delegati, ki so bili na skupščini, sploh niso vedeli, da kakšni amandmaji obstajajo. Torej je bilo članstvo neobveščeno. Vsekakor menim, da morajo biti amandmaji z obrazložitvijo vključeni v besedilo predloga tako, da članstvo v društvu lahko oceni prednost enega ali drugega predloga, delegati pa nato na skupščini glasujejo v skladu s pooblastilom društva, ki ga na skupščini zastopajo.

KAKO NAPREJ ZDAJ, KO NOVI STATUT NI BIL SPREJET?

Peršolja: Pravno gledano zadrege ni – PZS ima veljaven statut in njeno delovanje bo

potekalo v skladu z njim. Vsebinsko gledano pa vodstvo PZS ne bo moglo začeti z nekaterimi napovedanimi projekti, na primer v zvezi s članstvom in vključevanjem novih društev, prav tako bosta morali počakati muzejska in raziskovalna dejavnost. Ponavlja se zgodba, ki jo je Aleš Kunaver natančno opisal pred štiridesetimi leti v zvezi z odpravarstvom: vlak je že speljal s postaje, in če ga želimo ujeti, moramo teči hitreje od njega. Zamujamo še celo vrsto drugih priložnosti, ki so bile prepoznane v novem statutu: od aktivnega upravljanja s premoženjem do dodatnih dejavnosti, ki so lahko izziv za planinska društva in PZS. **Rajh:** Po obstoječem in veljavnem statutu vodstvo PZS lahko dela nemoteno in delo ni onemogočeno, saj so bili sprejeti poročila za preteklo leto in program dela za naprej. Pričakujem, da bo do naslednje skupščine pravočasno in v primerni obliki pripravljeno gradivo.

KAKO NAJ PRIDEMO DO POTREBNIH SPREMENB V PLANINSKI ORGANIZACIJI?

Peršolja: Strategija reševanja problemov ne more sloneti na starih obrazih, od katerih ni pričakovati svežih zamisli o tem, kako PZS izboljšati, saj je sedanje stanje rezultat njihovega dela. Povedano drugače, reševanja problema ne moremo prepustiti tistim, ki so sami problem. Nekateri krogi MDO

so v dosedanjem obdobju zaprli številne poti, ki bi utegnile načeti njihov monopol nad upravljanjem PZS. V vseh teh letih so hranili interese v ozadju skritih skupin in posameznikov in se tako lahko neovirano posvečali prikritemu boju za oblast v PZS. To so lahko počeli, ker so pri upravljanju PZS praktično brez konkurence. Podlaga za to je invalidni volilni sistem. V tako veliki organizaciji, kakršna je PZS, mora biti skrb za organizacijske kadre ena od osnovnih nalog. Zato je na vrsti postavitve sistema za vodenje planinske organizacije od načelnikov odsekov in društev do predsednikov MDO, načelnikov komisij in vodstva PZS. Tudi na tem področju je od sistema družbeno-političnih delavcev delegatskega tipa treba preiti k sistemu strokovnih in v praksi izkušenih posameznikov.

Rajh: Spremembe v organizaciji se bodo zgodile takrat, ko se bo aktualno vodstvo zavedalo, da imajo prednost interesi, želje in potrebe članov, ne pa njihove lastne težnje.

KAKŠNA NAJ BO VLOGA MDO V PLANINSKI ORGANIZACIJI?

Peršolja: Po vsebinski, organizacijski in finančni plati so meddruštveni odbori zelo različni. V dvanajstih planinska društva usklajujejo stališča glede sej najvišjih organov PZS in izvajajo skupaj dogovorjene prireditve. MDO so v organizacijskem, kadrovskem in vsebinskem smislu največji

primanjkljaj v razvoju PZS. To je stanje, kakršnega imamo danes. V izhodiščih za novi statut smo želeli njihovo število zmanjšati, opredelili smo skupne naloge, ki bi jih izvajali kot podružnice (te na primer omogoča novelirani zakon o društvih), in želeli smo, da bi bili mandati predsednikov MDO enakovredni drugim voljenim predstavnikom organov PZS. MDO so po tekočem traku zavračali vse predloge, in to brez dodatnih ali svežih predlogov. Biti proti je bilo največ, kar so zmogli.

Rajh: Glavna vloga meddruštvenega odbora v planinski organizaciji naj bi bila, da zastopa interese društev. Dolgo se že trudimo, da bi spremenili ključ delitve in veljavnost plačila članarine, namreč da ta ne bi bila vezana na koledarsko leto, še vedno ni vrnjeno premoženje društvom v skladu s sklepi skupščine 1999 ... Manjša društva nujno potrebujejo strokovno pomoč, svetovanje, saj nimajo dovolj lastnih kadrov. Ko bo vodstvo, pa katerokoli bo, ozavestilo, da je glavna naloga meddruštvenega odbora delo v interesu in zastopanju društev, bo skupščina praznično srečanje članstva. Seveda pa je nujno, da članstvo spoštuje in izvaja sklepe, ki jih je sprejela večina članov. Z vključitvijo v članstvo imamo vsi tudi obveznosti, ne le pravice, kar pa nekateri radi pozabijo. ◉

Odgovore je zbral Vladimir Habjan.

Markacija v megli kaže pravo smer.
FOTO: ALENKA MIHORIČ

Eno življenje je za raziskovanje lepih gora premalo

Pogovor z Iztokom Tomazinom

✎ Vladimir Habjan

Na pravkar končanem festivalu gorniških filmov je imel eno od predavanj tudi dr. Iztok Tomazin. V slabi uri in pol je nanizal pomembnejše vzpone in dogodke v svojih 37 letih ukvarjanja z alpinizmom. Vmes je bilo nekaj dramatičnih zgodb, ki bi, kot je povedal, vsaka zase zaslužila samostojno predavanje. Niti ne dvomimo, da res. Če je bilo že tistih omembe vrednih vzponov za debelo uro, potem je težko pričakovati, da bi nam v pričujočem kratkem zapisu na par straneh uspelo zajeti bistvene poudarke iz Tomazina novega bogatega življenja ali vsaj delček njegovega pogleda na alpinizem in doživljanje gora.

Iztok Tomazin je Tržičan. Že kot štirinajstletnik se je obrnil proti bližnjim goram, se priključil domačim alpinistom in hitro stopil v štrik z najboljšimi. Osemnajstleten je skupaj z Borutom Bergantom 40 dni gostoval v Združenih državah, kjer sta se seznanila s prostim plezanjem (ki ga je Tomazin prenesel tudi k nam), obenem pa opravila več do takrat najzahtevnejših slovenskih plezalnih vzponov. Kasneje sta ga povsem posrkala vase alpinizem in medicina. Plezal je v gorovjih Evrope, Azije, Afrike in Amerike (npr. Bezubkinov steber v Piku komunizma, na Denaliju, Aconcagui) in do zdaj naštel več kot 4000 vzponov.

Leta 1981 se je lotil osemtisočakov in do zdaj priplezal na pet, več od teh po prvenstvenih smereh: Daulagiri (1987), Čo Oju (1988), Šiša Pangma (Srednji vrh, 1993), Gašerbrum 1 (1995) in Gašerbrum 2 (2004). Potegnili ga je tudi alpinistično smučanje, pri nas in v tujih gorah je opravil vrsto zahtevnih prvenstvenih spustov. Leta 1993 je po sestopu s Šiša Pangme smučal z višine 7550 metrov, kar je bil nekaj časa slovenski smučarski višinski rekord, smučal pa tudi je z vrha osemtisočaka Gašerbruma 1. Dolgo je bil navdušen letalec, sprva z zmajem, kasneje z jadralnim padalom. Leta 1982 je bil celo prvak Jugoslavije v letenju z zmaji, šest let kasneje pa z jadralnimi padali, in dosegel je več državnih

Iztok Tomazin

rekordov. Z zmajem je v pogosto težavnih razmerah poletel z vrha Triglava, Musale, Mont Blanca, s pobočij Daulagirija in Kilimandžara, če omenimo le nekatere. Tomazina poznamo tudi kot zdravnika-gorskega reševalca, ki je sodeloval pri mnogih najzahtevnejših stenskih reševanjih, kot gorskega vodnika, odličnega fotografa, predavatelja in pisatelja (napisal je šest knjig, alpinistični vodnik *Storžič* in celo goro člankov v Planinskem vestniku). V zadnjih letih se precej posveča delu v zdravniški komisiji IKAR.¹

Ukvarjali ste se s široko paleto dejavnosti, od prostega plezanja, alpinizma, himalajizma, alpinističnega smučanja do letenja z zmajem in jadralnim padalom. Imajo vse te aktivnosti kako skupno točko? S čim od tega se še ukvarjate danes?

Skupna točka sta veselje, potreba in še kaj do bivanja v gorah in zraku, do aktivnega raziskovanja okolja in sebe v tem prelepem, zahtevnem, za moje pojmovanje sveta prav čarobnem okolju, ki mi je od vseh najbolj zanimivo in domače. Edino z letenjem z zmajem in padalom se zaradi pomanjkanja časa že nekaj let ne ukvarjam več.

Letos mineva 30 let od vaše prve odprave v Himalajo, Lotse 1981. Kakšne spomine imate nanjo? Kaj vam danes pomeni Himalaja?

Spomini na Lotse so lepi in težki. To je bil moj prvi stik z visokimi gorami nasploh in to že kar v eni najvišjih in najtežjih himalajskih sten. Bil sem najmlajši član odprave. Nekaj temeljnih spoznanj z nje: izkušnje so med najpomembnejšimi dejavniki za uspeh in preživetje v Himalaji; delovanje človeškega organizma na višini je izredno zanimivo, pa tudi naporno in boleče; ne ustrezajo mi velike klasične odprave z zapleteno logistiko in hierarhijo ter nejasnim deležem

¹ Mednarodna organizacija za reševanje v gorah.

posameznika; Nepal in Himalaja sta sanjski svet, kamor se bom še vračal.

Stali ste na petih osemtisočakah, za vami je tudi nekaj neuspešnih poskusov in tri izkušnje s pljučnim edemom. So tako visoke gore preteklost?

Upam, da niso, preteklost pa so taki ekstremni vzponi na meji fizioloških in drugih sposobnosti, kot je bil npr. Daulagiri pozimi, skoraj brez aklimatizacije, v alpskem stilu, ali pa smučanje z vrha Gašerbruma 1 po severni steni.

Kako naj vrhunski alpinist ve, kdaj naj zaključi kariero?

V alpinizmu se zelo prepletajo izkušnje, razum, intuicija in še kaj. To velja tudi za zaključevanje kariere, ki pa izkustveno in fiziološko gledano zlasti pri visokogorskem alpinizmu lahko traja dlje kot pri večini športov. Seveda pa na zaključevanje kariere, ki v alpinizmu večinoma pomeni postopno zmanjševanje zahtevnosti in intenzitete dejanj, vplivajo številni dejavniki, osebni, zdravstveni, fiziološki itd.

Na enem od mnogih reševanj FOTO: KLEMEN GRIČAR

Je med temi visokimi gorami ostala še kaka skrita neizpolnjena želja?

Ostalo jih je še nešteto. Z vsake visoke gore se vidi toliko drugih visokih lepih gora, da je eno življenje za njihovo raziskovanje premalo. Vsakič, ko jih gledam, mi je nepopisno lepo, a s senco grenkobe, saj vem, da na večino med njimi ne bom nikoli priplezal. A grenkoba je vedno manjša, vedno več je tudi drugačnih "gora".

Na odpravi na Čo Oju se z vrha niste vrnili po znani smeri pristopa, pač pa ste se odločili za prečenje gore, za negotovo Tichyjevo smer. Tudi na Gašerbrumu 2 ste vztrajali do vrha, čeprav ste že kazali znake višinske bolezn. Kako gledate na te odločitve z današnjega zornega kota? Bi se še enkrat odločili tako ali ne?

Glede na mojo takratno naravnost, intenzivno željo ali še kaj več, pa seveda glede na končni rezultat sem se odločal pravilno in bi to ponovil. Kljub zavedanju zahtevnih okoliščin in tveganju nisem imel slabega občutka. Intuicija, ali kakor koli temu rečemo, je poleg telesnih in fizioloških sposobnosti, osebnostnih lastnosti in izkušenj med najpomembnejšimi dejavniki preživetja, pa tudi uspeha v visokih gorah. Vrh gore mi je bil vedno magično privlačna točka, še posebej pri gorah, ki so me zelo prevzele, in takih je (bilo) veliko.

Vas mika, da bi se kdaj kake odprave udeležili le kot zdravnik?

Zaenkrat ne. Dokler bom kolikor toliko zdrav in sposoben, me bo vedno mikalo združevati alpinizem in medicino oziroma priti na kak vrh.

V visokih gorah ste večkrat pomagali pri reševanju plezalcev. Ali za vas dilema, pomagati ali plezati naprej, obstaja? Primerov slednjega namreč ni malo ...

Dilema seveda obstaja, a njena rešitev je jasna. Človeško življenje je neprecenljivo, sveto in ima prednost pred vsem. Rešiti nekemu življenje ali bistveno k temu prispevati je vredno več kot katerikoli alpinistični dosežek. V konkretnih situacijah pa se lahko pojavijo dileme npr. ob sorazmerno lahkem stanju bolnika ali ponesrečenca in zadostnem številu kompetentnih reševalcev, ki lahko suvereno opravijo reševanje brez sodelovanja še nekoga, ki je morda v svoj vzpon vložil ogromno časa, energije in sredstev ter razmišlja, da zato ne bi sodeloval pri reševanju. A take situacije v visokih gorah so zelo redke, praviloma vedno manjka reševalcev in prispevek vsakega je dragocen, največkrat nujen. Če si zdravnik, pa tudi take dileme odpadejo.

Med vrhunskimi alpinisti sta pogosto prisotna bolj ali manj vidna tekmovalnost in primerjanje rezultatov, to pa so značilnosti športa. Je za vas alpinizem šport ali še kaj drugega?

Alpinizem ima seveda tudi elemente športa, zame pa je hkrati mnogo več.

Jadranje z zmajem nad vrhom Mont Blanca FOTO: ERNA PANČUR

Ali imajo vrhunski alpinizem in klasične alpinistične vrednote, kot so prijateljstvo, zaupanje, pomoč, sploh še kaj skupnega?

Predvsem zaradi zaostrene tekmovalnosti, pritiskov medijev in sponzorjev ter še česa so te vrednote ogrožene, menim pa, da pretežno še niso izginile iz alpinizma. Poznamo pa številne primere, ki negirajo omenjene vrednote.

Mnogi vrhunski alpinisti so začeli sčasoma plezati sami. Kaj vam pomeni soliranje?

Težko bi rekli, da so sčasoma začeli. Menim, da je bila pri večini solistov nagnjenost do soliranja prisotna že od vsega začetka, s svojim napredovanjem pa so se lotevali vse težjih, odmevnejših dejanj. Soliranje mi je bilo zelo blizu že od prvih alpinističnih korakov, vsaj dve tretjini vseh svojih vzponov sem opravil sam. Včasih iz praktičnih razlogov, ker nisem dobil soplezalca ali ker se nisem hotel dogovarjati, ker nisem vedel, ali bom po napornem nočnem dežurstvu sploh sposoben za turo, pogosto pa iz želje biti v gorah sam, neobremenjen s prisotnostjo in skrbjo za nekoga, ko se resnično lahko posvetiš vsemu, kar se ti lahko zgodi v gorah, ko se lahko raziskuješ v samoti in dejanjih. Gore, v povezavi z njimi seveda tudi sebe, najintenzivneje doživljam v samoti. Seveda pa ima gornišstvo v družbi, še posebej, če gre za ljudi, ki so ti blizu ali najbližje, tudi lepe, dragocene dimenzije, ki jih soliranje nima.

V izredno lepi knjigi *Korak do sanj* ste popisali 40-dnevno popotovanje v Združenih državah, kjer sta z Borutom Bergantom večkrat plezala izredno težavne in tudi nevarne smeri. Ste po ZDA še kdaj plezali kaj tako nevarnega? Podobno nevarnih, intenzivnih in zanimivih doživetij imam v svoji 37-letni alpinistični zgodovini še veliko, za še kar nekaj knjig, in upam, da bom kdaj še napisal katero na to temo.

Bera vaših knjižnih publikacij in člankov ni majhna. Od kod volja in talent za pisanje?

Od kod, ne vem, ampak o danostih se ne sprašujem preveč, preprosto sem jih vesel in jih skušam udejanjati. Pisanje kot najbolj priljubljeni način izražanja mi je bilo blizu že od začetka osnovne šole, in ko sem se odločil za študij, je bila resno v igri primerjalna književnost, pa je na srečo prepričljivo zmagala medicina. Književnost v različnih oblikah je seveda našla pomembno mesto v mojem prostem času. Seveda pa pri pisanju ne gre samo za izražanje, obračanje navzven, k bralcem, pač pa tudi, včasih celo predvsem, za obračanje navznoter, samoraziskovanje, pogosto tudi neke vrste psihoterapijo, kar daje dodaten čar pisanju.

Tibet vas je nekako zaznamoval, tako močno, da ste mu posvetili pesniško zbirko *Iskanje Šambale*. Kaj vam pomeni Tibet?

Nobena dežela me ni tako prevzela in zaznamovala. Knjige *Pustolovščina v Tibetu*, *Čo Oju – Turkizna boginja* in pred-

vsem *Iskanje Šambale* so le skromen odsev tega. Nemogoče je na kratko opisati, kaj mi pomeni Tibet, to bom verjetno poskušal še v kakšni knjigi, po drobtincah pa seveda to sporočam tudi na predavanjih.

Kot kaže, vas je globoko zarezala tudi nesreča v Turski gori, da ste o njej napisali knjigo *Tragedija v Turski gori*. Je bilo to nekakšno samoočiščenje?

Tragedija v Turski gori je ena najbolj bolečih sledi v mojem življenju, verjamem, da je tako še z marsikaterim gorskim reševalcem, ki je bil takrat na Okrešlju. V prvi vrsti sem si jo zamislil kot nekakšen spomenik ponesrečenim in opomnik preživelim, hkrati tudi kot dokument nekega bolečega, prelomnega časa v zgodovini slovenskega gorskega reševanja. Seveda pa je pri pisanju šlo tudi za

Smučanje po Japonskem ozebniku (Gašerbrum 1) FOTO: MARKO ČAR

nekakšno psihoterapijo, tako pri meni kot pri nekaterih drugih sodelujočih, pa tudi za raziskovanje in povezovanje različnih dejstev, za sporočanje in prevetritev vrednot ter odgovornosti, za sugestijo potrebnih sprememb in še kaj. Odzivi so bili izjemno dobri.

Kot alpinist in zdravnik ste združili znanja, ki pridejo najbolj prav pri reševanju v gorah. Je bila želja pomagati ljudem v gorah enaka kot tista, zaradi katere ste se odločili za zdravniški poklic?

Seveda. Združitev obeh zame najpomembnejših dejavnosti je logična in dodatno osmišlja vsako posebej. Menim, da sta dva od temeljnih smislov našega bivanja, da se intenzivno raziskujemo in gradimo ter da čim bolj nesebično pomagamo drugim. Poenostavljeno rečeno je simbolno in v praksi tako tudi v alpinizmu, ki je sicer bolj za preizkušanje in raziskovanje sebe, ter v medicini, kjer lahko in moraš pretežno dajati drugim, seveda pa posredno tudi sebi.

Za vami so mnoga težavna stenska reševanja. Kaj razmišljate takrat, ko visite na vitlu in se približujete steni, kjer je ponesrečenec?

Praviloma gre za izredno napetost in osredotočenost na dejanje, v katerega se seveda vrvajo skrbi, nelagodje in včasih tudi strah, da ne bo kaj narobe. Vase zelo zaupam po operativni – tehnično reševalni, gorniški in medicinski plati, večkrat pa me skrbi, da bi šlo kaj narobe zaradi okvare, npr. pretrganja jeklenice, okvare helikopterja ali pa napake koga drugega. Gorsko reševanje, tudi tisto s helikopterjem, je izrazito timsko delo, napaka enega lahko ogrozi celo moštvo.

Večkrat ste prišli do skrajnih mej svojih zmogljivosti, kjer ste že prestopili rob varnosti. Kje je bilo najhuje, na kakem osemtisočaku, pri plezanju s slabim varovanjem v Ameriki, padcu na Vrtači, poletu z zmajem z Mont Blanca, Triglava, Kilimandžara ...?

Takih, lahko rečem mejnih doživetij imam ogromno. Padca v ledeniški razpoki pod Gašerbrumom in Robsonom, strmoglavljanja z zmajem na Kilimanjaru in nekaterih drugih gorah, solo nočni sestop v stanju hude izčrpanosti in višinske bolezni z zimskega Daulagirija, prvo prečenje Čo Oja, tudi solo, pa smučanje čisto na meji v severni steni Gašerbruma, številne mejne dogodivščine v domačih gorah itd. Eden od ocenjevalcev moje knjige *Korak do sanj* je zapisal, da je po vseh divjih pustolovščinah med plezanjem v ZDA moj angel varuh zanesljivo ostal brez perja. Glede na vse kasneje doživeto in preživeto jih je morala biti velika, zelo učinkovita jata. Upam, da je še kateri ostal, saj dokler bom aktiven, bo mogoče še veliko dela zanje.

V življenju ste večkrat tvegali. Zakaj? Ker v tistih kritičnih trenutkih bolj spoznaš vrednost življenja ali zaradi česa drugega?

Nikoli nisem tvegala zaradi samega tveganja. Tveganje je vedno bilo v povezavi z dejanjem, pogosto tudi dosežkom, ki sem si ga tako močno želel opraviti in doživeti, da sem v

zakup poleg naporov, odpovedovanja in še marsičesa vzel tudi tveganje. Pogosto to ni bila samo silovita želja, bilo je že bolj podobno notranjemu ukazu: moraš! Na primer nepopisno sem si želel priplezati na svoj prvi osemtisočak Daulagiri, ogromno, nepredstavljivo lepo goro, ki me je povsem prevzela, tako kot verjetno le še Šraufa. In sem potem zastavil vse svoje sposobnosti, tvegati tudi zdravje in življenje ter se naprezal do zadnjih moči, kazalo je, da še čez. Takrat sta bili samo dve možnosti – priti na vrh ali pa ostati na gori, tako noro sem si želel priti na vrh. Posledica je bila eno najmočnejših, najbolj divjih, težko razumljivih doživetij v mojem življenju, seveda tudi vrhunski alpinistični dosežek. Taka doživetja ti seveda odpirajo dimenzije, ki bi bile verjetno nedosegljive brez popolnega angažiranja, predanosti, skrajnih naporov in odrekanja, tudi tveganja in še česa. Po Daulagiriju se velikih ciljev večinoma nisem več loteval tako absolutno brezkompromisno, a mnogokrat sem se prignal zelo blizu meje, kar je seveda imelo poleg včasih velike stopnje tveganja tudi posebne čare v iskanju in preizkušanju, pa seveda tudi v izkoriščanju in raziskovanju iracionalnega, kar ponavadi opisujemo z besedo intuicija, a je to preozek izraz.

V svojih najboljših časih ste dvigali težavnost plezanja. Danes je ta še višja, srečujemo se z novimi zvrstmi, kombiniranim plezanjem, zimskimi ponovitvami izredno zahtevnih smeri ... Kje so meje alpinizma?

O mejah je težko govoriti, vedno s(m)o jih presejali, tako bo tudi v prihodnje, mogoče bo le napredek nekoliko počasnejši.

Koliko vas je pritegnilo gorsko vodništvo? Ste sploh kdaj vodili za zaslužek?

Ni me pritegnilo. Da bi v gore "hodil v službo", mi ni bilo blizu. Izpite in precej časa tudi obnavljanje licence sem delal zaradi radovednosti, želje po novem gorniškem znanju, v mlajših letih deloma tudi zaradi statusa. Gorski vodnik je lep, ugleden, zahteven in odgovoren poklic, ki ga cenim. Za zaslužek sem vodil samo enkrat.

Vozite se tudi z motorjem. Je to še ena od adrenalinskih aktivnosti, ki vas je pritegnila?

Pri tehniki sem si vedno skušal privoščiti najboljše ali vsaj zelo dobro. Za zmaje in padala sem varčeval več let, v študentskih časih celo na račun hrane in še česa. Nekoliko bolj škrt sem bil včasih pri alpinistični opremi in še bolj pri oblačilih. Vožnja z motorjem je moje veselje, skoraj lahko rečem strast, že od osnovne šole. Med vrstami gibanja pa bi na prvo mesto po pomenu in lepoti zame dal letenje z zmajem, sledi prosto plezanje v skali, pa letenje s padalom, alpinistično in turno smučanje in šele nato vožnja motorja. Pri štirinajstih sem se celo odločal, ali bom začel resno trenirati motokros, za kar sem bil zelo nadarjen, ali pa plezati. Trenutno imam dva odlična motorja, oba sta med najboljšimi v svojem razredu, potovalni enduro BMW 1200 GS Adventure in hard enduro BMW XChallenge 650.

Prva prosta ponovitev Sfinge (smer Kunaver-Drašler) leta 1983
FOTO: ERNA PANČUR

Kakšne izzive imate v prihodnosti? Nove vzpone, knjige, morda film ... ?

Izzivov je še veliko, a niso več tako absolutni, intenzivni, prevzemajoči. V uteho pri postopnem umirjanju, sestopanju mi je seveda obsežen, nadvse bogat opus gorskih in drugih doživetij in dosežkov. Najpomembnejši izzivi so vse bolj znotraj, najvišji in najtežji vzponi v gorah so pretežno preteklost, čeprav upam, da še ne povsem. "Plezanje in letenje" navznoter pa pretežno nista odvisna od zdravja, staranja in drugih omejitev. ◉

Skupen cilj vseh je povečati varnost v gorah

Okrogla miza

✉ Irena Mušič Habjan

Brez vrve tehnike pri reševanju ne gre FOTO: LADO MRAKIČ

Šmo tik pred poletno sezono, ko se v gorah zgodi največ nesreč. V analizi nesreč v gorah in reševalnega dela v letu 2010 je Jani Bele zapisal, da je poleti precej primerov srčnih kapi in izčrpanosti. Med glavnimi vzroki za nesreče našteva neprimerno izbran cilj glede na fizične in psihične sposobnosti ponesrečenih, pozen odhod na turo, nepoznavanje terena, veliko dovzetnost za vremenske spremembe ... Kako z osveščanjem prispevati k čim manj nesrečam v gorah in kakšno je bilo lansko leto za gorske reševalce, sta bili glavni temi okrogle mize, ki jo je organiziralo uredništvo Planinskega vestnika. Naši sogovorniki so bili: **Jani Bele**, predsednik Komisije za informiranje in analize pri Gorski reševalni zvezi Slovenije (GRZS), **Žarko Trušnovec**, načelnik postaje GRS Tolmin, in **Borut Peršolja**, podpredsednik Planinske zveze Slovenije.

Prvo vprašanje je morda bolj za tiste, ki se z gorami in vsem, kar zraven spada (žal tudi nesreče), šele seznanjajo. Kaj je naloga Gorske reševalne službe v Sloveniji?

Bele: Primarna naloga Gorske reševalne zveze Slovenija je reševanje ponesrečenih v gorskem svetu in težko dostopnih območjih. V zadnjih letih opažamo, da to niso samo nesreče ljudi, ki se ukvarjajo z gorniško in alpinistično dejavnostjo ter turnim smučanjem, ampak imamo vedno več reševanj drugih obiskovalcev gorskega sveta. Prednjačijo adrenalinski športi, delovne nesreče, prometne nesreče, reševanje živali ... Odstotek drugih reševanj se iz leta v leto veča – trenutno govorimo o približno štiridesetih odstotkih celotnega števila reševanj, kar je kar precej.

Reševanje drugih nesreč, poleg gorskih, je značilnost tolminske postaje GRS. Katere so najpogostejše?

Trušnovec: Reševalci postaje GRS Tolmin posredujemo v gorskih nesrečah, ki pa so

že kar v manjšini. Povečalo se je število nesreč jadralnih padalcev in zmajarjev, narašča število nesreč gorskih kolesarjev, zadnjih dvajset let pa občasno rešujemo tudi na vodi pri nesrečah s kajakom, pri raftingu in pri soteskanju. Zelo veliko je tudi nesreč pri delu v gozdu, nabiralništvu in lovu.

V letu 2010 ste se srečali z nenavadno nesrečo padalca, ki ga je zajel nevihtni oblak. Lahko kaj več poveste o tem?

Trušnovec: S tako vrsto nesreče se nismo srečali prvič. Že pred osmimi oziroma devetimi leti je nad Lijakom pri Gorici v oblak posrkalo poljskega padalca, vendar ga je oblak izvrgel po približno petnajstih minutah, torej preden se je intervencija sploh resno začela. 6. julija 2010 pa je starejši belgijski državljan, ki vsako leto preživlja dopust v Bovcu, z jadralnim padalom odletel s Kobariškega Stola. Isti dan je s Stola poletel tudi domačin s tandemom, vendar se je tik pred nevihto že spustil z

Žarko Trušnovec VSE FOTOGRAFIJE: VLADIMIR HABJAN

Jani Bele

Borut Peršolja

grebena v dolino. Belgijec je poskušal še malo jadrati, saj je znano, da v teh pogojih termika "drži", a ga je potegnilo v nevihtni oblak. Pozneje smo iz poročil s terena izvedeli, da so ga videli nad tovarno TKK Srpenica, naši člani reševalci, ki so takrat popravljali streho koč pri Krnskem jezeru, pa so ga opazili vzhodno od Krna. Eden od njih je odšel k Prehodcem, ker je predvideval, da ga je tam odvrigel oblak na tla. V resnici ga je odnesel še naprej proti vzhodu v dolino Polog mimo bunkerjev in planine Srednjica ter ga odvrigel zraven ceste v Polog.

Imel je srečo, da ga je mimoidoči planinec iz Lendave opazil, ga na planini pokrtil z odejami in se s pastirjevim mopedom odpeljal po pomoč. Ponesrečenec je pozneje povedal, da se spomni samo še ledenih zrn, nato pa da je padel v nezavest. Bil je močno podhlajen, prste je imel modre, vendar so ga čez dva dneva že odpustili iz bolnišnice. Na srečo je imel običajno padalo, ker je znano, da to lahko tudi samo jadra, in ga je "odložilo" sredi civilizacije. Meteorologi so glede na razvoj nevihte med Kobariškim Stolom in Krnom povedali, da se je dvignil od štiri do šest tisoč metrov visoko. Prepotoval je petindvajset kilometrov zračne črte, žal pa nimamo podatkov o hitrosti dviganja. Mogoče lahko sklepamo na osnovi podatkov iz Avstralije, ko je češko padalko s hitrostjo preko 70 km/h dvignilo na devet tisoč metrov, spuščala pa se je s hitrostjo več kakor 50 km/h, vendar je sama pristala. Take vrste nesreča se lahko zgodi kadarkoli in po mojem mnenju bi morali resno upoštevati možnost intervencije več društev gorskih reševalcev, ne pa samo lokalne postaje.

Vaša postaja ima v letni statistiki že več let največ nesreč. Kako vam z moštvom uspeva opraviti vsa reševanja, saj je skoraj eno na vsake štiri dni? Kako je bilo lansko leto?

Trušnovec: V letu 2010 smo imeli devetinsedemdeset intervencij, največ jih je bilo seveda v poletnih mesecih, vendar pa noben mesec ni minil brez posredovanja. Razdeljeni smo v skupine; poleg centrale v Tolminu imamo še skupino v Kobaridu, Podbrdu, Cerknem, Idriji in Ajdovščini. Vsaj začetno intervencijo izvedejo lokalni reševalci. Vseh reševalcev nas je več, kakor je normativno število (petintrideset, op. p.). Večkrat smo bili na meji z razpoložljivimi reševalci in tudi na tem, da pokličemo sosednjo postajo na pomoč. V času dopustov imamo pač manj ljudi na razpolago.

Lanska zima 2009/2010 je zahtevala kar sedem smrtnih žrtev v plazovih. So že znane posebnosti reševanja oziroma ali obstajajo kakšne skupne točke vseh nesreč v lanskem letu?

Bele: Vsaka nesreča v plazju ima svoje posebnosti. Glede nastanka plazju ni bilo nobene skupne točke. Plazovi so zajeli žrtve ob močnem sneženju v gorah, prožili so se nad ljudmi, nekateri so jih sprožili tudi sami ali celo na območjih, kjer so pred njimi nekateri že smučali. Bili so pršni, kložasti, talni plazovi, tako da skupnega imenovalca pri teh nesrečah ni.

Skupni imenovalca bi bil lahko ta, da nihče od zasutih ali njihovih spremljevalcev, ki so ostali izven plazju, ni imel opreme za reševanje iz plazov: sonde, plazovne žolne in lopate. Vendar tudi z

žolno zasuti v nobenem primeru ne bi preživeli. Poškodbe, ki so jih utrpeli v času, ko jih je plaz nosil s seboj, so bile usodne. S tem seveda ne mislim delati protireklame za plazovne žolne. Le imejmo jih s seboj! To samo pomeni, da žolna nikakor ne obvaruje pred plazom, vendar je v primeru, da preživimo trenutke, ko nas plaz nosi s seboj, edina možnost, da nas rešijo prijatelji, ki ostanejo zunaj plazju. Če zasuti pri sebi nima plazovne žolne, reševalci rešujejo s sondiranjem, kar pomeni, da jih je v tistem trenutku na plazovini od dvajset do trideset, in to na področju, kjer obstaja zelo velika nevarnost novega plazju.

Katere pa so skupne značilnosti poletne sezone?

Bele: V poletni sezoni opažamo zelo velik porast nesreč zaradi izčrpanosti, ki je bila vzrok nekaj usodnim nesrečam. Precej ljudi so reševalci popolnoma izčrpane prepeljali ali pospremili v dolino. Vedeti moramo, da je človek zaradi izčrpanosti bolj podvržen vremenskim spremembam, hitreje se podhladi in zdrsnje.

Ali lahko zaključimo, da je izčrpan planinec tudi fizično slabše pripravljen?

Bele: V glavnem je tako. Ljudje težko primerjajo podatke o težavnosti cilja in dolžini hoje s svojo fizično pripravljenostjo. Nekako spregledajo, ali so fizično dovolj sposobni za določeno turo, predvsem pa pozabijo, da je z vrha treba še sestopiti. Največ nesreč se tako zgodi okoli druge ure popoldne, ko ljudje sestopajo. Večino energije porabijo, da pridejo na vrh, misleč, da je do doline blizu oziroma da

je sestop lahek. Pri tem pozabijo, da so mišice pri sestopu znatno bolj obremenjene kakor pri vzponu in da je sestop navadno hitrejši. Pri hitrem sestopu sta zelo pomembna pazljivost in iskanje naslednjega stopa, pozornost pa je velikokrat usmerjena že v dolino.

V katerih programih PZS obravnava izčrpanost, ki bi se jo navaden planinec lahko naučil prepoznati?

Peršolja: Če je temeljna naloga GRS reševanje, je temeljna naloga PZS naučiti ljudi hoditi v hribe, smučati in plezati. Tem trem oblikam gibanja namenjamo največ pozornosti. Naši programi usposabljanj so zelo celoviti z vidika varnosti v gorah, doživljanja narave, ne nazadnje tudi z vidika družabnosti v gorah. Zavedati se moramo, da smo v gorah sami, da moramo za lastno varnost največ narediti sami in da je tovariška pomoč neprecenljiva. Ravno usposabljanje je temelj preventivnega delovanja. Imamo ogromno znanja in čutimo se dolžne svoje znanje predati vsem obiskovalcem gora, članom in nečlanom. Letos mineva devetdeset let od izdaje prvega gorniškega učbenika Pavla Kunaverja *Na planine*. V njem že najdemo osnovne napotke glede gibanja in bivanja v naravi, pa tudi glede podhladitve. Zasnova, danes temu rečemo planinska šola, praktično ostaja ves čas nespremenjena. Okrog tisoč štiristo registriranih vodnikov PZS vodi izlete in opravi okoli osem tisoč različnih akcij na leto. Seveda se tudi na teh pohodih zgodi kakšna nesreča, vendar je odstotek izjemno majhen. Skrbimo za osem tisoč štiristo kilometrov poti, ki so eden od dejavnikov tveganja v gorah. To so tista področja, na katerih PZS aktivno dela in čuti svojo odgovornost. Drugo področje je izdajanje strokovne literature: učbenikov, priročnikov, zemljevidov in vodnikov, ki so dosegljivi članom in nečlanom.

Ali lahko nekaterim nesrečam kot vzrok pripisujemo nepoznavanje terena?

Bele: Tega ni toliko. Predvsem je pomembno vprašanje, ali sem sposoben za določeno turo. Še vedno pa srečamo ljudi, to so predvsem kakšne družine, ki ne vedo, kje so, še manj pa, od kod so prišle in kam gredo. Sicer lahko rečem, da se ljudje glede tega razmeroma dobro pripravijo.

Trušnovec: Ljudje iščejo kraje, kjer je malo obiska. Vedno bolj zahajajo v sredogorje, kjer pa poti niso vedno označene oziroma oznake niso dobro vidne, kakor je to nad gozdno mejo. V visokogorju so markacije bolj vidne, na daleč so opazni stebrički z oznakami ...

Peršolja: Motiv obiskovanja gora je, da v njih iščemo mir. Na urejeni planinski poti začnejo ljudje srečevati druge, kar lahko hitro pripelje do odločitve: "Tu je pa gužva." Nenačrtovano zamenjajo cilj, kar je ena klasičnih gorniških napak. Takoj se lahko znajdejo v svetu, za katerega se doma niso pripravili.

Bele: Ljudje iščejo neobljudene predele, kjer so se včasih gibali samo alpinisti. V tem svetu pa je gibanje drugačno in iskanje pravilne smeri lahko daljše. To omogočajo lahka dostopnost podatkov, poplava raznih vodnikov, opisov na internetu.

Kaj lahko poveste o primerjavi lanske in letošnje zime?

Bele: Zadnja leta je pozimi v lepem vremenu izredno naraslo število obiskovalcev v gorah. Takoj ko zapade nekaj snega, gredo ljudje v hribe, ki so pozimi zelo obljudeni. Da ne govorim o smučarjih. Včasih se je s turnim smukom čakalo do marca ali aprila, ko so bile razmere ustrezne, danes pa takoj ko zapade deset centimetrov snega, že smučajo z vseh vrhov.

Kaj lahko naredimo, da bi se ljudje zavedali nevarnosti, ki pretijo nanje takoj po sneženju?

Bele: Ljudje v gorah iščejo adrenalin. Moderno je biti *powder hunter*, iskalec pršiča. Pršič pa je takrat, ko zapade nov sneg. Vendar moramo priznati, da kar precej teh smučarjev stvari zelo dobro obvlada. To je nova zvrst, ki se ji bomo morali prilagoditi.

Trušnovec: Za letošnjo zimo je bil značilen velik porast zelo dobrih zimskih vzponov. Nesreče pa se žal dogajajo tudi v takih razmerah.

Peršolja: Bela nevarnost je očitno slabo predstavljena ljudem. Mi nimamo spletnega portala z informacijami, napotki, klasičnimi zimskimi pravili ali česa podobnega, kar bi bilo ves čas dostopno. Vsi se trudimo, sklicujemo novinarske konference, populariziramo gorništvu, portala o varnosti v gorah pa nimamo. To je lahko tudi ena zanimivih skupnih nalog PZS in GRZS.

Veliko je nesreč, ko ljudje v stiski pokličejo prijatelje in ne GRS. Ali obstajajo okvirni podatki o številu teh nesreč?

Bele: Nesreč, ki niso registrirane, je precej, žal pa podatkov o tem nimamo. Nekoč sem se ukvarjal s padci v ledeniške razpoke. Ko sem začel spraševati ljudi, sem ugotovil, da jih je zelo veliko ...

V poletni sezoni je na letališču Jožeta Pučnika dežurna ekipa, letos še več kakor prejšnja leta ...

Bele: Že več kakor deset let v poletni sezoni na letališču dežura ekipa za posredovanje v gorah. Poleti dežurstvo traja približno tri mesece, in to vse dni, ne samo ob vikendih. Letos sta se med zimskimi počitnicami ekipi helikopterske nujne medicinske pomoči (HNMP) pridružila zdravnik gorski reševalec in gorski reševalec letalec, tako da je bilo omogočeno reševanje iz lebdečega helikopterja.

Kako poteka reševanje, potem ko regijski center sprejme klic 112? V poletni sezoni v lepem vremenu prileti helikopter, zato klasično reševanje večinoma odpade.

Trušnovec: Regijski center obvesti načelnika in/ali naslednjega na alarmni listi. Izven sezone pri nas na žalost nimamo zdravnika letalca, ki bi bil doma v Tolminu, zato preko številke 112 Kranj center išče zdravnika na Gorenjskem. Če je mesto nesreče okoli Podbrda, prosimo, da center na Gorenjskem poleg zdravnika poišče še letalca reševalca. Pri nas v vsakem primeru, tudi če je helikopter odobren, vzporedno organiziramo še klasično reševanje, saj med intervencijo lahko pride do poslabšanja vremena ali pa se v enem dnevu zgodi več nesreč in je helikopter zaseden.

Ali v lepem vremenu za reševanje aktivirate helikopter tudi izven poletne sezone?

Trušnovec: Da, tudi izven sezone.

Koliko računov za reševanje je bilo izdanih v zadnjih desetih letih? Tu govorimo o helikopterskem reševanju, saj klasično reševanje ne stane nič.

Bele: GRZS ni pravi naslov za to vprašanje. Račune izdaja Uprava Republike Slovenije za zaščito in reševanje (URZRS), in sicer v primerih, ko je rešeni nepoškodovan. URZRS je v letu 2010 izdala pet računov, za nazaj pa nimamo podatka. Čudi nas lahkotnost izstavljanja računov oz. način, kako se etiketira ponesrečene oz. rešene in se jih obravnava kot osebe, "ki so namenoma

FOTO: VLADIMIR HABJAN

ali pa iz velike malomarnosti" povzročile ogroženost oziroma to, da je prišlo do klica na pomoč. Pri tem niso niti znani kriteriji, kaj sploh je velika malomarnost. Kako je stvar absurdna, se je pokazalo pri izdaji treh računov alpinistom, ki so dvignili veliko prahu. Lahko trdim, da je vzgoja alpinistov pri nas na tako kakovostni ravni kakor nikjer na svetu. Ko imajo v steni težave, pa se jim očita neodgovorno ravnanje. To je tisto, s čimer bi morali prekiniti.

Kako se lahko GRZS ali PZS odzoveta v primeru, da se jeljudem zgodila "krivica"?

Bele: Trenutno ne moremo storiti nič. Predsednika obeh zvez smo zadolžili, da se povežeta z upravo, ki račune izdaja. Treba je sprejeti nek kompromis.

Trušnovec: To bo lahko problem tudi za gorske reševalce: nekdo bo na primer za trening popoldne tekkel na Krn v kratkih hlačah in majici. Če si bo zlomil gleženj, bo poklical 112, dežurna helikopterska ekipa ga bo pobrala, odpeljala v bolnico in zadeva bo rešena. Takoj ko bo začel razmišljati, da je v kratkih hlačah in kratki majici, kar je lahko prepoznano kot malomarnost, pa se bo v najslabšem primeru lahko še bolj poškodoval. Šele nato bo poklical, stemnilo se bo, aktivirali bomo petnajst reševalcev, ki bodo šli peš ponj, in akcija se bo zavlekla v noč...

Bele: Pri reševanju nepoškodovanega je strošek samo helikopter. Lahko pa se nepoškodovani v strahu pred računom poskuša rešiti sam in se pri tem poškoduje – strošku helikopterja se tedaj pridružijo še stroški bolnišnice, rehabilitacije, bolniškega dopusta...

Peršolja: Vsi trije se strinjamo, da so se razmere v gorah v zadnjih dvajsetih letih zelo spremenile. Različni motivi, oprema, kon-

dicijska pripravljenost. Nekdanja temeljna gorniška pravila danes niso več pravila, ki lahko veljajo v vsakem primeru in za vsakega človeka. En nasvet lahko doseže eno konkretno osebo pri njegovi dejavnosti in ne več vse množice. To je en vidik, kjer vidim, da moramo gorniško doktrino pogledati skozi to oko.

Drugi pogled je, da moramo priznati, da so razmere pri nas z vidika zavarovanja in načina reševanja drugačne kakor zunaj meja. Del zavarovanja za našo pristočasno delavnost je še vedno krit, kar je posebnost, ki je ta trenutek za nas zelo pozitivna. V tujini ni tako. PZS je tista, ki razmišlja o tem, kako poskrbeti za svoje člane in za reševanje teh primerov. Ne moremo pristati na teorijo: mrtve in poškodovane bomo reševali v gorah, nepoškodovanih pa ne, kajti tudi te zgodbe so lahko zelo različne. Strinjam se z Beletom, da je to zadevo treba presekat, da bomo tisti, ki hodimo v hribe, vedeli, pričem smo. Če to pomeni, da potrebujemo zavarovanje za primer reševanja, moramo to sprejeti, vendar pod pogojem, da bo to veljalo za vse pristočasne dejavnosti (za jamarje, kolesarje...). Nismo za to, da odločitve prepuščamo birokratskemu aparatu, ki kroji našo usodo. Živeti v gorah in preživeti v gorah je naše temeljno načelo.

Bele: Vedeti moramo, da ljudje, ki pokličejo na pomoč, ne kličejo zato, ker se jim ne ljubi hoditi in bi se radi peljali s helikopterjem, temveč se znajdejo v brezizhodni situaciji, ki je zanje zelo stresna. Če pa so obremenjeni s tem, ali bo treba plačati ali ne, se jim dvigne prag tveganja in naredijo še korak naprej, ki je lahko usoden.

Peršolja: Imamo še eno posebnost. Z vidika dejavnosti, kjer je veliko nesreč, na cesti ali v vodi, imamo zakonsko predpisane pre-

ventivne programe. Samo hribi so ostali brez tega. Ena izmed idej, kjer smo se našli v okviru civilnega odbora Gore in varnost, je, da sami pristopimo k izdelavi nacionalnega programa varnosti v gorah, ker se kot del civilne družbe zavedamo dejavnikov tveganja v gorah, na eni strani preventivnega programa in na drugi strani načinov reševanja, ter pristopimo pred oblastne organe. Očitno bomo v to tudi šli, saj čutimo, da nihče drug ne bo tega naredil namesto nas.

Vzemimo hipotetičen primer: lep sončen dan, planinec gre v gore, zgodi se nesreča. Človek je pred dilemo, ali naj pokliče na pomoč ali ne. Kaj lahko naredite v GRZS in PZS, da bi ljudje v stiski takoj poklicali 112 in se pri tem ne bi obremenjevali s plačilom?

Bele: Mi v tem trenutku ne moremo nič. Res je tudi, da bi lahko pri veliko nesrečah s poškodovanim našli večje malomarnosti kakor pri tistih ljudeh, ki so nepoškodovani prosili za pomoč in potem dobili račun za malomarnost. V takem primeru se spomnim misli: "Če si nepoškodovan, vzemi kamen in se udari po roki." Žal.

Peršolja: V vmesnem času smo za člane ustanovili poseben sklad za finančno premoščanje, kar pa je bolj kot sistemska rešitev gašenje požara. Na sistemski ravni sta možni dve rešitvi: ali se tem posebnostim odpovemo in je reševanje v celoti brez vsake dileme brezplačno ali pa uvedemo kompletno zavarovanje tudi za te primere. Vse vmesne rešitve povzročajo zmedo v glavi, tudi reševalcev.

Bele: Omenil si rešitev glede zavarovanja – mar to pomeni, da bodo vsa reševanja plačljiva? Poškodovan, nepoškodovan – kar je verjetno voda na mlin državi, ki se na tak

način otrese stroškov helikopterja, zavarovalnice bodo plačevale, postavile premije in ljudje se bodo zavarovali ... tako kakor v tujini.

V tujini ponekod zavarovalnica ne povrne stroškov reševanja, če gornik ni ustrezno opremljen. Kaj storiti, da bi tudi pri nas planinci bolj uporabljali zaščitno opremo (čelado, lavinsko žolno, samovarovalni komplet ...)?

Bele: V tujini je veliko smučanja zunaj smučišč in nihče nima te opreme. Stanje pri nas se je glede opremljenosti izredno izboljšalo. Opažamo učinke stalnega opozarjanja PZS in GRZS. Vedno več ljudi ima čelade in samovarovalne komplete, s čimer pa marsikdaj tudi pretiravajo. Kjer so klini in jeklenice, ljudje uporabljajo varovala, v krušljivem svetu pa varoval ni in tu se skriva past. Ljudje se zanimajo za znanje in preventivna izobraževanja. Tečaji Dnevi varstva pred snežnimi plazovi in Dnevi varnega gibanja v zimskih razmerah so dobro obiskani. Zdi se, da je zima še vedno nek bavbav, ker so tečajji poleti znatno manj obiskani.

Peršolja: Mi še vedno govorimo, da po zelo zahtevnih poteh hodimo. Ampak ne, tam plezamo in začeti bomo morali plezati in uporabljati plezalno opremo na tak način, da se bodo žične naprave uporabljale kot varovala. Spremenil se bo način gibanja, ljudje se bodo znašli tudi v območju, ki ne bo varovano. Spremeniti moramo izraze in strokovno doktrino zaradi mlade generacije, ki prihaja.

Ali so že znane kakšne podrobnosti glede zavarovanja za naslednje leto?

Peršolja: Pogodba za zavarovanje v okviru članarine se izteče konec leta 2011. Pripravljamo analize, zaprosili smo planinske zveze alpskih držav, da so nam posredovale zavarovalne police. V okviru Festivala gorniškega filma v Cankarjevem domu smo imeli okroglo mizo o članarini, do septembra bo potekala razprava v organih PZS, nato pa bodo rešitve predstavljene gorniški javnosti. Kaže, da slovenske zavarovalnice niso pripravljene širiti svojega dela, zato želimo rešitev poiskati tudi pri zavarovalnicah v tujini. Čeprav imamo več kakor petdeset tisoč

članov, s tujega zavarovalniškega produkta to ne pomeni veliko.

Konec preteklega leta je prišlo do formalnega zblizanja organizacij GRZS in PZS. Kakšne so naloge in cilji odbora PZS in GRZS Gore in varnost?

Bele: Obe organizaciji nikoli nista bili oddaljeni, da bi se morali približevati, vsaj kar se tiče dela v bazi. Vsi gorski reševalci smo tudi člani PZS. Tako kakor smo včasih delovali na področju vzgoje v alpinističnih odsekih, vodili izlete in izvajali izobraževanja v planinskih društvih, tako delamo tudi sedaj in ne vidim nobene razlike med prejšnjim in zdajšnjim delom.

Peršolja: Odbor je bil formalno izoblikovan decembra 2010. Do sedaj smo imeli eno sejo, kjer smo se spoznali, si izmenjali poglede in osebne izkušnje ter se pogovorili o izmenjavi strokovnih kadrov. Okrepili bomo dejavnost pred poletno sezono, skupaj nastopili pri preventivnih akcijah. Med letom bomo izoblikovali konkreten program, ki bo stalnica za naprej. Cilj je povečati varnost v gorah, zmanjšati število smrtnih žrtev v gorah, število intervencij ... To je naloga, ki nikoli ne mine.

Kako bi lahko zmanjšali število intervencij na Tolminskem?

Trušnovec: Mislim, da zelo težko. Tujci so ugotovili, da so pri nas izredne razmere za letenje, pogosto priletijo k nam celo iz Italije, vedno več je tekmovanj. Naše območje leži za Triglavom, višina, do katere jadrnalni padalci lahko jadrajo, je tri tisoč metrov, v tem zračnem prostoru so najboljše tereni za prosto letenje. Tolmin spada med nekaj krajev na svetu, kjer je to najbolj razvito. Zelo hitro se razvija gorsko kolesarstvo, saj imamo največ komunikacij iz prve svetovne vojne: vojaške ceste, mulatjere, številne gozdne ceste, kar je za kolesarjenje idealen teren. Da ni nobenih posebnih prepovedi, so ugotovili tudi tujci. V Münchnu je izšel vodnik za kolesarjenje po zahodnem delu Slovenije, in od tega je petinosemdeset odstotkov izletov na območju naše postaje. Vedno več mladih ljudi prihaja na aktivni dopust. Mislim, da je pričakovanje zmanjševanja nesreč iluzorno, saj je povečevanje števila udeležencev pri teh aktivnostih zelo veliko. Na primer: v letu 2010 smo reševali dvaindevetdeset ljudi, od tega je bilo kar štiriintrideset tujcev iz šestnajstih različnih tujih držav. Delež domačih pa je vedno manjši. ○

Reševane v steni Bavškega Grintavca
FOTO: LADO MRAKIČ

Sedem ponesrečenih v plazovih

Analiza nesreč v gorah in reševalnega dela v letu 2010

✉ Jani Bele, Komisija za informiranje in analize pri GRZS

Na enem od lanskih reševanj v plazu FOTO: KLEMEN VOLONTAR

Število nesreč v letu 2010, v katerih je posredovala Gorska reševalna zveza Slovenije, je tretje najvišje doslej, kljub temu pa je število ur opravljenega reševalnega dela največje do sedaj.

PRIMERJAVA OSNOVNIH PODATKOV ZA ZADNIH PET LET

	št. akcij	št. oseb	poškodovanih	št. obolelih	št. mrtvih	rešev. ur	sodeloval helikopter	sodeloval zdravnik
2006	290	304	153	31	28	5.956	98	140
2007	348	413	179	18	43	10.488	148	171
2008	295	318	148	26	31	11.293	116	150
2009	391	456	183	31	43	11.037	138	192
2010	346	386	156	27	45	13.221	138	171

Nesreč v gorah v letu 2010 se bomo verjetno spominjali predvsem zaradi plazov. Velike količine zapadlega snega, neprijetost snežnih plasti, množica ljudi v gorah ob katerikoli času – sedem smrtnih žrtev, nekaj znanih srečnih rešitev iz snežnega objema, verjetno še več tistih, o katerih udeleženci skrivnostno molčijo. Vzroki za sprožitev plazov pri smrtnih primerih nimajo nič skupnega. Prožili so se pršni, kložasti, talni plazovi in plazovi sveže zapadlega snega, in sicer nad žrtvami ali pa so jih žrtve sprožile

same. Morda je edina skupna značilnost pri smrtnih primerih ta, da nihče od zasutih (in njihovih nezasutih spremljevalcev) ni imel pri sebi plazovne žolne, kaj šele sonde in lopate. In še nekaj skupnega. Tudi če bi imeli s seboj vso to opremo, jim ne bi nič pomagala, kajti poškodbe, ki so jih dobili, medtem ko jih je plaz nosil s seboj, so bile tako hude, da je smrt nastopila prav zaradi njih. To je še en dokaz, da nas uporaba plazovnega trojčka nikakor ne obvaruje pred tem, da nas plaz odnese in zasuje, in svari,

da naj nam z uporabo te opreme preveč ne zraste samozavest, češ da smo za svojo varnost naredili dovolj. Na prvem mestu naj bodo še vedno stalno spremljanje podatkov o snežnih padavinah, preizkus trdnosti snežne odeje na terenu, upoštevanje pravil o gibanju po plazovitem terenu in ne nazadnje opremljenost s plazovnim trojčkom, ki edini omogoča, da nas v primeru "srečnega" zasutja prijatelji hitreje najdejo in izkopljejo. Pri tem ne pozabimo tudi na reševalce, ko jih je v primeru iskanja s sondami veliko

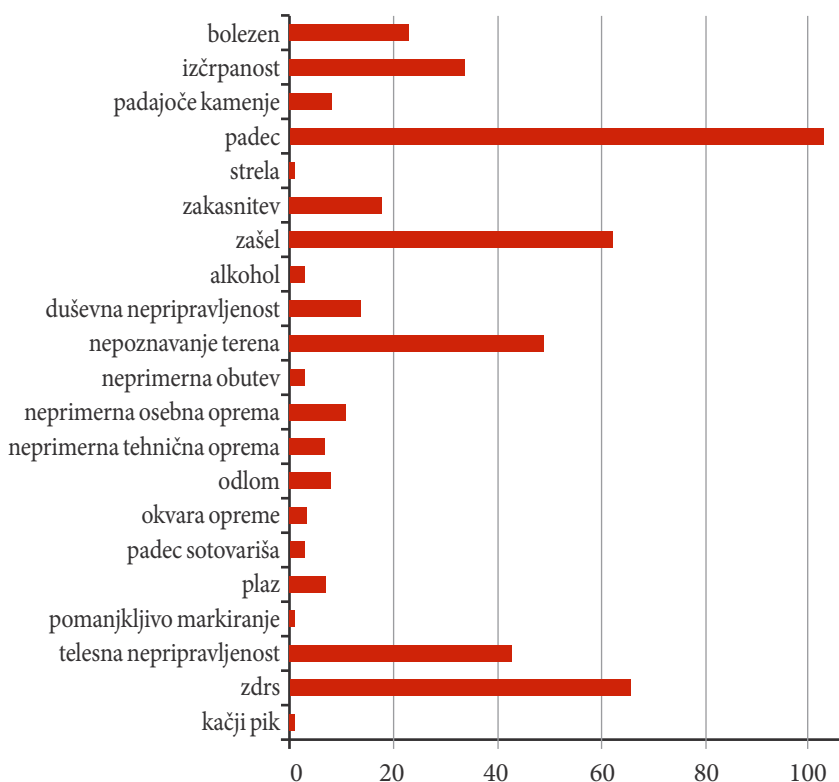
na plazovini, in to na terenu, kjer se lahko vsak čas sproži nov plaz. Vedno več ljudi uporablja nahrbtnik z zračno blazino, ki pa dejansko poveča varnost, saj prepreči, da osebo plaz potegne vase.

Pri nesrečah v plazovih izstopajo tri, ki so se zgodile v bližini urejenega smučišča. Vedno bolj se namreč razširja smučanje izven takih prog, kjer smučarji žičnice uporabljajo za vzpon in potem smučajo ob smučišču, katerega bližina jim daje lažjen občutek varnosti. Zavedati se je treba, da smučanje po takem terenu zahteva poznavanje vseh pravil gibanja in opremo kot pri varnem turnem smučanju.

Začetek poletne sezone je zaznamovalo nekaj nesreč zaradi srčnih kapi. Pri tem so izstopala pobočja Šmarne gore, kjer so za posledicami umrli trije pohodniki. Pri eni nesreči je bila potrebna intervencija gorskih reševalcev, ostali dve sta se zgodili na vozni poti.

V glavni poletni sezoni je bilo kar nekaj reševalnih akcij in tudi smrtnih primerov, ki so bili posledica izčrpanosti. Glavni vzrok je bil neprimerno izbran cilj glede na fizične in psihične sposobnosti ponesrečenih. Pozen odhod na turo, nepoznavanje terena, zaradi izčrpanosti velika dovzetnost za vremenske spremembe. Izlet v gore ni samo prijeten, ampak se je nanj treba pripraviti že v dolini in biti samokritičen do svojih sposobnosti. Vse preveč ljudi se danes odloča za enodnevne izlete na cilje, ki so včasih zahtevali dva dneva. Če jim že uspe priti na vrh, pa pozabljajo, da jih čaka še sestop, ki je ponavadi težavnejši, zato se ravno takrat zgodi največ nesreč. ○

VZROKI GORNIŠKIH NESREČ V LETU 2010

KRAJI NESREČ

Gorska skupina	Reševanja	Iskanja	Skupaj
Dinarske visoke planote	7	0	7
Julijske Alpe	101	11	112
Kamniško-Savinjske Alpe	30	9	39
Karavanke	16	4	20
Ostali predalpski svet	10	4	14
Ostalo	3	1	4
Pohorje	2	1	3

PREGLED NESREČ PO DEJAVNOSTIH

	Število reševanj	%	Število oseb	%	Število iskanj	%	Število oseb	%
Planinstvo – hoja po poti	120	41,24	146	44,92	19	34,55	24	39,34
Planinstvo – brezpotje	16	5,50	21	6,46	9	16,36	13	21,31
Plezanje	26	8,93	33	10,15	0	0,00	0	0,00
Turno smučanje	7	2,41	8	2,46	2	3,64	4	6,56
Gorsko kolesarjenje	9	3,09	9	2,77	1	1,82	1	1,64
Delo	18	6,19	19	5,85	0	0,00	0	0,00
Aktivnosti v zraku	46	15,81	48	14,77	4	7,27	1	1,64
Alpsko smučanje	3	1,03	3	0,92	1	1,82	1	1,64
Vodne aktivnosti	5	1,72	7	2,15	2	3,64	0	0,00
Druge športne aktivnosti	16	5,50	15	4,62	1	1,82	4	6,56
Drugo	25	8,59	16	4,92	16	29,09	13	21,31
Skupaj	291		325		55		61	

Znami na pot

Skalni kristal Julijskih Alp

Jalovec

✍ Bor Šumrada

Dolina Tamar s svojim skalnim kristalom Jalovcem FOTO: FRANCI HORVAT

V večina slovenskih gornikov, planincev, alpinistov je mnenja, da ima Jalovec med vsemi vrhovi v Sloveniji najlepšo in najbolj vpadljivo obliko, saj se proti severovzhodu nad dolino Tamar kaže kot veličastna in mogočna skalna piramida. Pred nekaj leti je Planinski vestnik izvedel anketo o naj slovenski gori. Ker ni bilo mogoče glasovati za Triglav, je več kot prepričljivo zmagal Jalovec. S svojimi 2645 metri je šesti najvišji v Sloveniji. Zaradi veličastnosti in edinstvenosti njegova podoba krasi tudi grb Planinske zveze Slovenije. Povzpeti se na njegov markantni vrh po kateri izmed markiranih poti je želja vsakega gornika, plezati po njegovih ostrih razih in v strmih stenah je želja marsikaterega plezalca, želja vsakega ljubitelja smučarskih strmin pa je spust po temačnem in strmem Jalovčevem ozebniku ali le uživaško zavijanje pod njegovimi stenami s širokega Kotovega sedla.

GEOGRAFSKI PREGLED OBMOČJA

Jalovec je stičišče treh pomembnejših grebenov v Julijskih Alpah. Proti vzhodu imamo greben Šit, Travnika in Mojstrovk vse do prelaza Vršič, proti severu se greben razcepi v eni smeri proti grebenu Ponc, drugi del pa zavije proti zahodu k višjemu sosedu Mangartu. Tretji greben z vrha Jalovca poteka v smeri juga in se razcepi na greben Pelcev vse do Bavškega Grintavca ter greben Loške stene.

Jalovec je prav tako ločnica med tremi velikimi dolinami, iz katerih se nam odpirajo znani pogledi nanj. Najznačilnejšo obliko kaže proti severovzhodu nad dolino Planice, z južne strani ga vidimo na fotografijah s kipom Juliusa Kugyja nad Zadnjo Trento. Tretja, najmanj znana dolina pa je Loška Koritnica na zahodu, iz katere vidimo njegovo tretjo značilno in veličastno podobo. Vsi pristopi iz teh dolin so dolgi in naporni, treba je pre-

magati veliko višinsko razliko ter računati na spremenljive razmere s snežišči v zgodnji sezoni, na celodnevno hojo ...

Jalovec je samostojna gora, vendar velja omeniti nekatere značilne vrhove in sedla v njegovi bližini, ki se nanj navezujejo. Njegova najbližja vzhodna soseda je Goličica, 2394 m, ki z Jalovcem tvori temačni Jalovčev ozebnik, na drugi strani pa prepada v Jalovško škrbino, 2138 m. Drugi pomembni vrh je Veliki Ozebnik, 2480 m, ki mu je najbližji v njegovem južnem grebenu in z Jalovčevo steno nad dolino Loške Koritnice tvori znano grapo Loški žleb. Na severni strani pa se greben Jalovca spusti na široko, prostrano Kotovo sedlo, 2134 m.

VZPONI NA JALOVEC

Največ gornikov se Jalovca loteva v poletnih mesecih, ko na preteklo zimo spominjajo le še velika snežišča pod stenami in so poti večinoma že kopne. Najlažji

JALOVEC V OČEH PLEZALCEV

Jalovec je težko pristopen po markiranih poteh, njegove odsekane stene pa so tudi zanimiv plezalski cilj. Če je stena nad Loško Koritnico bolj priljubljena predvsem za zimski alpinizem, pa je severovzhodna stena nad Tamarjem posebej popularna v kopnih razmerah. Čeznjo potekata dve zgodovinsko pomembni smeri. Prva je Hornova smer, ki je ena najbolj znanih klasičnih smeri pri nas in jo je že davnega leta 1909 sam preplezal Ferdinand Horn. Ključno mesto v tej smeri zmerne težavnosti je sloviti Hornov kamin. Na Jalovcu je bil leta 1958 posnet eden prvih slovenskih gorniških filmov z naslovom Vzpon. Kamera sledi navezi Franci Savenc-Janez Zupančič, ki se vzpenja ravno po Hornovi smeri. Film je v tistih časih veljal za enega ekstremnejših "izdelkov" s pomembnim vplivom na zgodovino slovenskega filma. Druga zelo pomembna klasična smer je atraktivni severovzhodni raz, ki pade v oči vsakemu. Leta 1932 sta ga preplezala France Ogrin in Igor Omerza, kasnejšo varianto, ki se bolj drži samega raza, pa je dve leti kasneje preplezal znameniti dolomitski plezalec Emilio Comici. Raz je še danes zelo popularen cilj in želja vsakega plezalca. Srečnih in žalostnih zgodb, ki so se odvijale v njem, je veliko, slavni plezalcev, vključno s Hermannom Buhlom, ki so ga preplezali, pa prav tako.

Pogled na Jalovec s prevala Čez Brežice; dobro viden je Loški žleb.

FOTO: OTON NAGLOST

pristop poteka z juga iz Zadnje Trente. Ta pristop je tudi logistično najlažji, saj lahko turo razdelimo v dva dneva zaradi možnosti spanja v Zavetišču pod Špičkom, 2064 m, pod slikovito skalno konico Špiček, 2192 m, po kateri je zavetišče dobilo ime. Koča pa s svojimi 30 ležišči ne omogoča ravno velikega števila obiskovalcev, tako da je nastanitev dobro rezervirati. Drugega, zelo priljubljene- ga pristopa z manjšo višinsko razliko, a daljšo razdaljo se lotimo s prelaza Vršič, 1611 m, in pelje do Zavetišča pod Špičkom preko južnih pobočjih Mojstrovk, Travnika in Šit. V poletnih mesecih je

lahko zaradi vročine zelo naporen. Tretja možnost z južne strani, ki nam omogoča vzpon na vrh Jalovca preko Zavetišča pod Špičkom, je pristop iz doline Bale preko sedla Čez Brežice, 1980 m, in Škrbine za Gradom, 2277 m. Na sedlo Čez Brežice se lahko s severne strani vzpnemo tudi iz Loške Koritnice.

Na vrh se lahko podamo tudi iz Tamarja, vendar je ta vzpon potrebno opraviti v enem zamahu, saj ne ponuja oskrbovanega zavetišča, edina možnost v primeru sile je Bivak pod Kotovim sedlom, 1965 m, ki se nahaja pod velikim balvanom. Poleg markirane poti preko Kotovega sedla in severozahodnega grebena je drugi možni pristop iz Tamarja čez Jalovško škrbino, čez strmo južno steno Goličice in po južni vršni strani Jalovca na vrh. Pot čez Goličico uvrščamo med zahtevne zavarovane poti in je primerna za izkušene in ustrezno pripravljene planince.

Najnapornejši pristop na Jalovec gre iz Loške Koritnice, kjer imamo opraviti s skoraj 1800 metri višinske razlike. Zopet se nam ponujata dve možnosti, bodisi z vzponom do Kotovega sedla in nato preko severozahodnega grebena ali pa preko sedla Čez Brežice in mimo Zavetišča pod Špičkom.

NA JALOVEC V ZIMSKIH RAZMERAH

V zadnjih letih se vse več gornikov loteva zimskih vzponov na najvišje vrhove slovenskih gora in nemalokrat se zgodi, da v ugodnih razmerah in lepem, jasnem zimskem dnevu na vrh Jalovca pride več deset ljudi. Ker so pristopi v kopnih razmerah opisani v rubriki opisov, bom nekaj več besed namenil pozimi.

Jalovec je v snegu težka in izredna tura. Potrebna je že precejšnja izkušnost, večji moramo biti uporabe zimske opreme, priporočljivo pa se je tudi varovati z vrvjo. Na pravi alpski turi moramo upoštevati veliko spremenljivih dejavnikov in številne objektivne nevarnosti. Vzpon poteka iz Tamarja skozi strmi, temačni Jalovčev ozebnik, kjer smo neprestano izpostavljeni padajočemu kamenju. Iz njega stopimo na na pogled prijazno in sončno južno stran, kjer pa se zaradi spremembe smeri spremenijo tudi snežne razmere. Zaradi sonca, ki pritiska v južne vesine in steno, so pobočja med skalnimi odstavki, kjer se vzpenjamo, nemalokrat poledenela, v pozni sezoni pa nam ob popoldanskem povratku proti ozebniku pretita še nevarnost zmečkanega snega in plazenja mokrega snega. Vsaka napaka se tukaj zaradi izpostavljenosti konča nekaj sto metrov

Zimski vzpon na Jalovec
FOTO: OTON NAGLOST

FOTO: JANEZ JAVORŠEK

nižje v Loškem žlebu in žal se število tako preminulih gornikov skoraj vsako leto zviša. Zadnje višinske metre opravimo po ostrem, izpostavljenem grebenu, kjer pa nam problem lahko predstavlja še veter. Gre za alpinistični vzpon, zato sta seveda potrebni ustrezna oprema in pripravljenost. V celoti je izpostavljena plazovom, tako da je nujna stabilna in ugodna snežna podlaga, ki pa se zaradi dolžine ture, orientiranosti in konfiguracije terena med turo velikokrat popolnoma spremeni.

TURNO SMUČANJE POD JALOVCEM

Poleg zimskih vzponov je vedno bolj priljubljeno tudi turno smučanje. Eden najbolj zaželenih turnih smukov pri nas je poleg Viševnika prav spust s Kotovega sedla v Tamar. Smuka je zaradi senčne severne lege izvedljiva daleč v spomladanske mesece. Njene odlike so enostaven dostop ter lepi in široki smučarski tereni. Zaradi preproste orientacije je primerna tudi za smučarske začetnike, saj si bo vsak izbral, do kod se bo povzpel.

BIVAK POD KOTOVIM SEDLOM

Bivak pod Kotovim sedlom je bil postavljen julija 2005. Leži pod velikim balvanom na planjavi pod Kotovim sedlom, imenovani Veliki kot. Postavili so ga gorski reševalci postaja Rateče in Kranjska Gora. Sama oblika in zasnova sta delo alpinista in arhitekta Mihe Kajzelja, ki se je trudil, da bi bil bivak čim manj opazen v naravnem okolju, zato je tudi izbral takšno, nekoliko nenavadno obliko. Bivak na desetih kvadratnih metrih površine nudi udobno zavetje šestim gornikom, ki si lahko dolgo pot na Jalovec iz doline Tamar razdelijo na dva dneva.

Bivak pod Kotovim sedlom
FOTO: OTON NAGLOST

IZVIR REKE SOČE

Izvir reke Soče, ene naših najbolj znanih in najlepših rek, je južno pod gorsko verigo od Jalovca do Mojstrovk. Voda, ki se tu zbira v podzemni jami, privre na dan skozi ozko sotesko in sodi med najlepše kraške izvire pri nas. Izvir je hitro dostopen, saj pelje od parkirišča pri Koči pri izviru Soče urejena in v zgornjem delu zavarovana pot, po kateri ga dosežemo po 15 minutah zmerne hoje.

Izkušeni in zahtevni turni smučarji pa se raje kot s Kotovim sedlom v ugodnih razmerah spogledujejo s spustom po strmem Jalovčevem ozebniku. Ta ne sodi več med klasične turne smuke, zaradi resnosti in strmine ga že lahko štejemo k alpinističnemu smučanju. Ture se lotimo le ob ugodnih razmerah, dovolj zgodaj zaradi padajočega kamenja in nikakor ne v plazovitih razmerah, saj je v novo zapadlem snegu celotni Tamar zelo izpostavljen plazovom z okoliških sten, kar velja tudi za Kotovo sedlo. ◦

Do izvira Soče vodi od parkirišča pri Koči pri izviru Soče urejena in v zgornjem delu zavarovana pot. Izvir dosežemo po 15 minutah zmerne hoje. FOTO: OTON NAGLOST

Informacije:

Dostop: Dostop je odvisen od izhodišča. Če smo si izbrali Tamar, se v Zgornjesavski dolini zapeljemo do Rateč, zavijemo v Planico do parkirišča z zapornico oz. naprej do parkirišča pri planinskem domu, vendar za to cesto velja prepoved vožnje. Za izhodišče v Zadnji Trenti se zapeljemo iz smeri Bovca po dolini Trente, preden se cesta za Vršič prične dvigati, zavijemo levo in mimo Koče pri izviru Soče vse do konca ceste ter parkirišča v Zadnji Trenti. Od kočje vozimo po makadamski cesti. Do sem se iz Kranjske Gore pripeljemo preko prelaza Vršič. Če si za izhodišče izberemo Loško Koritnico, se zapeljemo do vasi Log pod Mangartom bodisi iz smeri Bovca ali z Gorenjske preko mejnega prehoda Predel in po ozki cesti do zapornice, kjer parkiramo.

Planinske kočje in bivaki: Dom v Tamarju, 1108 m, odprt vse leto, telefon (04) 587 60 55, 041 448 830; Tičarjev dom na Vršiču, 1620 m, odprt v poletni sezoni, 051 634 571; Erjavčeva kočja na Vršiču, 1515 m, odprta v poletni sezoni, pozimi v lepem vremenu in ugodnih razmerah, telefon 051 399 226; Poštarski dom na Vršiču, 1688 m, odprt v poletni sezoni, telefon 041 610 029; Koča pri izviru Soče, 886 m, odprta v poletni sezoni, telefon 041 603 190; Zavetišče pod Špičkom, 2064 m, odprto v poletni sezoni, telefon (04) 586 60 70, 041 733 036; Bivak na Kotovem sedlu, 1965 m.

Literatura:

Tine Mihelič: Julijske Alpe, severni pristopi. Sidarta, 1998.

Tine Mihelič: Julijska Alpe. PZS, 2009.

Vladimir Habjan: Zimski vzponi v slovenskih gorah. Sidarta, 2003.

Igor Jenčič: Slovenija, turnosmučarski vodnik. Sidarta, 2002.

Ingrid Pilz: Čudoviti svet Julijskih Alp. Založba Mladinska knjiga, 1993.

Zemljevidi:

Kranjska gora z okolico, 1 : 25.000; Kranjska gora, 1 : 30.000; Julijske Alpe, zahodni del, 1 : 50.000; Trenta, 1 : 25.000.

Pot iz doline Tamar na Jalovec je dolga in naporna celodnevna tura, tako po višini kot po dolžini. Vzpon do Kotovega sedla nam ne bo delal težav, medtem ko severozahodni greben zahteva zanesljiv korak, saj je pot ves čas napeta. Treba je paziti na plošče, ki so pokrite s kamenčki, teh pa v zgornjem delu ne manjka. Z vrha imamo dve možnosti sestopa: po poti

vzpona ali pa čez Jalovško škrbino, kjer nam lahko v zgodnji sezoni povzroči nemalo težav snežišče v zatrepu pod steno Jalovške škrbine; v tem primeru nujno rabimo cepin in dereze. Pot pelje tudi čez južno steno Goličice, ki je sicer strma, vendar zavarovana in zahteva dodatno previdnost. Oba sestopa sta dolga in naporna.

Zahtevnost: Tura je zelo dolga in naporna, zato zahteva ustrezno fizično ter zaradi strmega terena in plezalnih mest tudi psihično pripravo. V zgodnji sezoni je potrebna previdnost na snežiščih.

Oprema: Običajna gorniška oprema ter čelada in samovarovalni komplet, v zgodnji sezoni pa zaradi snežišč tudi cepin in dereze.

Nadmorska višina: 2645 m

Višina izhodišča: 1108 m

Višinska razlika: 1540 m

Izhodišče: Dom v Tamarju. Do sem pridemo po slabi uri hoje po makadamski cesti od parkirišča v Planici, WGS84: 46,474461, 13,722739, kamor se pripeljemo iz Rateč v Zgornjesavski dolini.

Koča in bivak: Dom v Tamarju, 1108 m, odprt vse leto, telefon (04) 587 60 55, mobilni telefon 041 448 830; Bivak na Kotovem sedlu, 1965 m.

Časi: Dom v Tamarju–Kotovo sedlo 2.30–3 ure

Kotovo sedlo–Jalovec 2–2.30 ure

Sestop 3–4 ure

Skupaj 8–10 ur

ali

Dom v Tamarju–Kotovo sedlo

2.30–3 ure

Kotovo sedlo–Jalovec 2–2.30 ure

Jalovec–Jalovčeva škrbina–Dom v

Tamarju 5 ur

Skupaj 9.30–10.30 ure

Sezona: Kratka sezona, od visokega poletja do zgodnje jeseni.

Vodnika: Tine Mihelič: Julijske Alpe, severni pristopi, Sidarta, 1998; Tine Mihelič: Julijske Alpe, PZS, 2009.

Zemljevidi: Kranjska gora z okolico, 1 : 25.000; Kranjska gora, 1 : 30.000; Julijske Alpe, zahodni del, 1 : 50.000.

Jalovec s Slemena FOTO: MATEJ VRANIČ

Jalovec, 2645 m, iz Loške Koritnice

Vzpon na Jalovec iz Loške Koritnice je najmanj obiskan, in če nam je všeč samotni pristop na mogočno goro, je ta tura prava izbira. Višinska razlika je kar spoštljiva, tudi razdalja je velika, tako da je za en dan pošten zalogaj. Vzpon poteka po celotni dolini Loške Koritnice vse do njenega konca, od koder se

vzpnemo na Kotovo sedlo, od tam pa po severozahodnem grebenu na vrh. Lahko sestopimo po isti poti, priporočljiv pa je tudi sestop mimo Zavetišča pod Špičkom, kjer lahko prespimo in turo razdelimo na dva dneva, kar je smiselno glede na njeno dolžino.

Zahtevnost: Tura je zelo dolga in naporna, zahteva ustrezno fizično in zaradi strmega terena in plezalnih mest tudi psihično pripravo. V zgodnji sezoni je potrebna previdnost na snežiščih.

Oprema: Običajna gorniška oprema ter čelada in samovarovalni komplet, v zgodnji sezoni pa zaradi snežišč tudi cepin in dereze.

Nadmorska višina: 2645 m

Višina izhodišča: 800 m

Višinska razlika: 1850 m

Izhodišče: Dolina Loške Koritnice, WGS84: 46,416425, 13,643268. Sem se pripeljemo iz Loga pod Mangartom, ki je dostopen preko prelaza Predel ali pa iz Bovca.

Koča in bivak: Zavetišče pod Špičkom, 2064 m, odprto v poletni sezoni, telefon (04) 586 60 70, 041 733 036; Bivak na Kotovem sedlu, 1965 m.

Časi: Loška Koritnica–Kotovo sedlo 3.30–4 ure

Kotovo sedlo–Jalovec 2–2.30 ure

Sestop 4–5 ur

Skupaj 10–12 ur

ali

Loška Koritnica–Kotovo sedlo

3.30–4 ure

Kotovo sedlo–Jalovec 2–2.30 ure

Jalovec–Zavetišče pod Špičkom–Škr-

bina za Gradom–Čez Brežice–Loška

Koritnica 9–10 ur

Skupaj 15–17 ur

Sezona: Kratka sezona, od visokega poletja do zgodnje jeseni.

Vodnik: Tine Mihelič: Julijske Alpe, PZS, 2009.

Zemljevid: Julijske Alpe, zahodni del, 1 : 50.000.

Pogled na Jalovec z Loške stene FOTO: VLADIMIR HABJAN

Opis: S parkirišča pri koči se usmerimo po poti proti Jalovcu. Nekaj časa se vzpenjamo po gozdu, kmalu pa pridemo na melišča, ki jih prečimo, vzpenjanje pa postaja vedno strmejše. Pri razpotju, kjer tako leva kot desna pot pripeljeta na Kotovo sedlo, 2138 m, zavijemo desno po strmi travnati gredi ter kasneje med borovci mimo bivaka vse do Kotovega sedla. Malo pod sedlom se obe poti združita. S sedla sledimo markacijam v smeri juga proti severozahodnemu grebenu. Nato pot zavije rahlo desno in nas preko severne pripelje na zahodno stran. Vije se ob jeklenicah na zahodni strani SZ grebena, višje je plezanja vedno manj, tako da kmalu stopimo na greben, kjer se priključi pot iz Trente in Vršiča. Do vrha nas loči še nekaj minut hoje po razglednem grebenu.

Sestop: Sestopimo po poti vzpona ali pa čez Jalovško škrbino. V drugem primeru sledimo markacijam in oznakam južno proti Zavetišču pod Špičkom. Na vrhu Jalovčevega ozebnika zavijemo levo po markirani poti

preko stene Goličice, 2394 m. Izpostavljeno se spustimo do Jalovške škrbine, 2138 m, od koder nas čaka še strm spust do vnožja ozebnika in

po meliščih do poti na Kotovo sedlo ter nazaj do izhodišča.

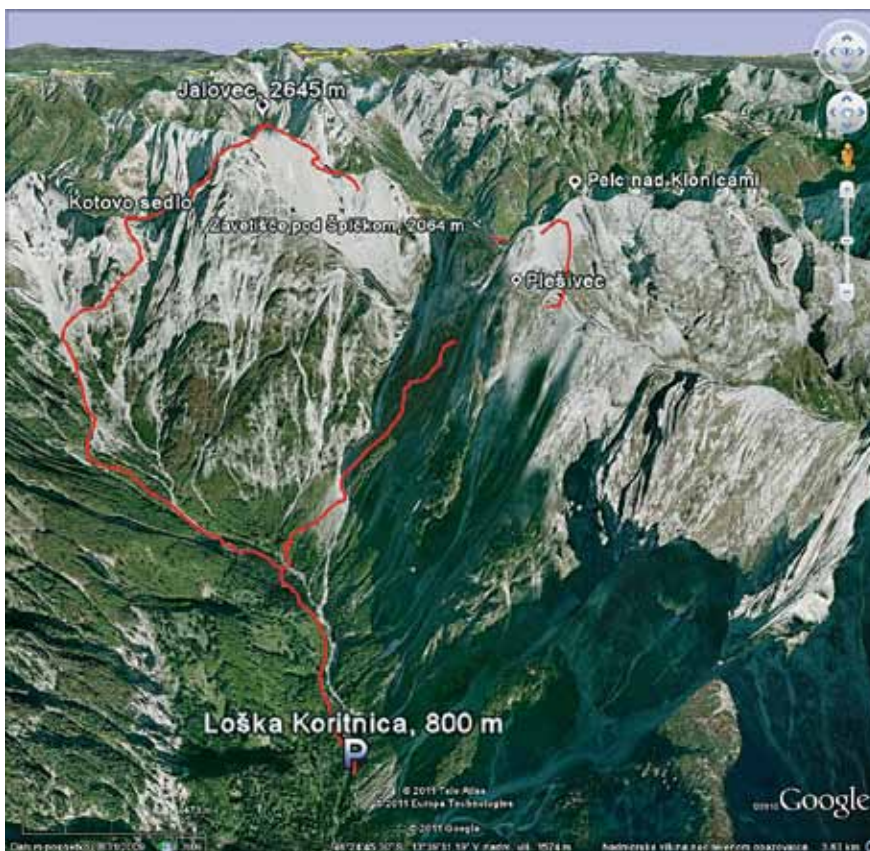
Bor Šumrada

planinskiVESTNIK · JUNIJ 2011

Opis: S parkirišča pri zapornici v Loški Koritnici na višini približno 800 m pustimo avto in sledimo markacijam proti Jalovcu. Nekajkrat prečimo potok Koritnica in se nato na razcepu usmerimo levo v smeri Kotovega sedla. Proti desni gre pot na sedlo Čez Brežice in Zavetišče pod Špičkom. Naša pot se nadaljuje po dolini. Na višini približno 1800 m zavijemo desno in ob pomoči varoval ter solidni izpostavljenosti dosežemo Kotovo sedlo, 2134 m. S sedla sledimo markacijam v smeri juga proti severozahodnemu grebenu. Nato pot zavije rahlo desno in nas preko severne pripelje na zahodno stran. Vije se ob jeklenicah na zahodni strani SZ grebena, višje je plezanja vedno manj, tako da kmalu stopimo na greben, kjer se priključi pot iz Trente in Vršiča. Do vrha nas loči še nekaj minut hoje po razglednem grebenu.

Sestop: Sestopimo po poti vzpona ali pa mimo Zavetišča pod Špičkom čez Škrbino za Gradom, 2277 m, in sedlo Čez Brežice, 1980 m, nazaj v Loško Koritnico.

Bor Šumrada

planinskiVESTNIK · JUNIJ 2011

Med vzponom na Jalovec po poti z Vršiča premagamo najmanj višinske razlike, vendar je po dolžini verjetno najdaljši in zaradi tega nič manj naporen. V visokem poletju je zaradi južne strani in izpostavljenosti soncu tura zelo naporna in zahteva zadostno

količino tekočine, zato je priporočljivo, da se je lotimo v zgodnjem poletju ali jeseni. Sestop lahko poteka mimo Zavetišča pod Špičkom in nazaj na Vršič, tako da si turo lahko razdelimo na dva dneva.

Zahtevnost: Tura je zelo dolga in naporna, zahteva ustrezno fizično in zaradi strmega terena in plezalnih mest tudi psihično pripravo. V toplih poletnih mesecih je prečenje južnih pobočji lahko zelo naporno.

Oprema: Običajna gorniška oprema ter čelada in samovarovalni komplet.

Nadmorska višina: 2645 m

Višina izhodišča: 1611 m

Višinska razlika: 1100 m

Izhodišče: Prelaz Vršič, WGS84: 46,433911, 13,743412, ki ga dosežemo po cesti iz Kranjske Gore ali iz Trente.

Koče: Tičarjev dom na Vršiču, 1620 m, odprt v poletni sezoni, telefon 051 634 571; Erjavčeva koča na Vršiču, 1515 m, odprta v poletni sezoni, pozimi v lepem vremenu in ugodnih razmerah,

telefon 051 399 226; Poštarski dom na Vršiču, 1688 m, odprt v poletni sezoni, telefon 041 610 029; Zavetišče pod Špičkom, 2064 m, odprto v poletni sezoni, telefon (04) 586 60 70, 041 733 036.

Časi: Vršič–Jalovec 5–6 ur

Sestop 4–5 ur

Skupaj 9–11 ur

ali

Vršič–Jalovec 5–6 ur

Jalovec–Zavetišče pod Špičkom–Vršič 5 ur

Skupaj 10–11 ur

Sezona: Kopna sezona, poleti in jeseni.

Vodnik: Tine Mihelič: Julijske Alpe, PZS, 2009.

Zemljevida: Trenta, 1 : 25.000; Julijske Alpe, zahodni del, 1 : 50.000.

Jalovec, Šite, Travnik FOTO: OTON NAGLOST

Jalovec nad dolino Zadnje Trente FOTO: DAN BRIŠKI

Ta pristop na Jalovec je najlažji in tudi najbolj obiskan. Poteka preko južnih pobočji, Zavetišče pod Špičkom pa nam omogoči, da ga razdelimo v dva

udobna dneva. Previdnost je potrebna na zavarovanih odsekih, ki si sledijo skoraj ves čas od koče do vrha. Razgled z vrha je edinstven.

Zahtevnost: Tura je zelo dolga in naporna, zahteva ustrezno fizično in zaradi strmega terena in plezalnih mest tudi psihično pripravo.

Oprema: Običajna gorniška oprema ter čelada in samovarovalni komplet.

Nadmorska višina: 2645 m

Višina izhodišča: 962 m

Višinska razlika: 1750 m

Izhodišče: Konec ceste v Zadnji Trenti, WGS84: 46,404161, 13,710973. Do sem pridemo iz Kranjske Gore preko Vršiča ali iz Bovca skozi Trento.

Koča: Zavetišče pod Špičkom, 2064 m, odprto v poletni sezoni, telefon (04) 586 60 70, 041 733 036.

Časi: Zadnja Trenta–Zavetišče pod Špičkom 3 ure

Zavetišče pod Špičkom–Jalovec

2.30–3 ure

Sestop 3–4 ure

Skupaj 9–10 ur

Sezona: Poletje, jesen.

Vodniki: Tine Mihelič: Julijske Alpe, PZS, 2009.

Zemljevida: Trenta, 1 : 25.000; Julijske Alpe, zahodni del, 1 : 50.000.

Opis: S parkirišča pod Tičarjevim domom se mimo lesene brunarice, kjer prodajajo spominke, spustimo nekaj metrov in nato ujamemo markirano pot, ki nas pelje skozi ruševje. Ves čas se vije po prehodih po južnem pobočju Mojstrovk, Travnika in Šit ter nas po približno treh urah pripelje do stičišča poti z Vršiča in iz Zadnje Trente. Zavijemo desno navzgor v smeri Jalovške škrbine, 2138 m. Naravnost bi prišli do Zavetišča pod Špičkom, pot, ki se naprej razmerno strmo vzpenja, pa nas kmalu pripelje iz gozda na vse bolj razgledna pobočja. Večinoma se vzpenjamo po prisojnem pobočju, višje stopimo v bolj kamnit svet, kjer je razpotje. Naravnost gre pot na Jalovško škrbino, mi pa zavijemo levo, kjer nam preko južne stene Goličice, 2394 m, pomagajo varovala. Pot pripelje na uravnavo pod vršno zgradbo Jalovca, kjer na desni strani vidimo prepadni Jalovčev ozebnik. Prečkamo ravnico Na Jezercih, kjer se nam z leve priključi pot od Zavetišča pod Špičkom. Preko strmega pobočja ob pomoči varoval pridemo na glavni greben Jalovca (izpostavljeno) in po njem dosežemo razgledni vrh.

Sestop: Sestopimo po isti poti ali mimo Zavetišča pod Špičkom nazaj na Vršič.

Bor Šumrada

planinskiVESTNIK · JUNIJ 2011

Opis: Od parkirišča v Zadnji Trenti se usmerimo severno po udobni poti v številnih serpentinah skozi lep listnat gozd. V uri in pol dosežemo razpotje, kjer zavijemo levo (desno pot zavije proti Jalovški škrbini, 2138 m, in Vršiču). V nadaljevanju se pot za nekaj časa položi, nato pa se ponovno prične strmo vzpenjati, tokrat skozi vse redkejši gozd. Višje prečimo razpotje (levo Bavški Grintavec) in preko travnatih pobočjih ter kasneje melišč pridemo do Zavetišča pod Špičkom. Na vrh Jalovca nadaljujemo v smeri stene Velikega Ozebnika, 2480 m, prečimo prodnato krnico in nato dosežemo samo steno. S pomočjo varoval prečimo jugovzhodno stran Velikega Ozebnika in kmalu dosežemo kotanjo Na Jezercih, kjer se nam z desne priključita poti iz Ozebnika in z Jalovške škrbine. Na levi vidimo globoki Loški žleb. Nadaljujemo pod glavno vršno zgradbo Jalovca. Pot nas nato preko strmega pobočja, prekinjenega s skalnimi skoki, ob pomoči varoval pripelje na glavni greben, po katerem izpostavljeno dosežemo razgledni vrh.

Sestop: Sestopimo po poti vzpona.

Bor Šumrada

Najvišja in mogoče najlepša gora v severovzhodnem delu Valiških Alp leži vzhodno nad dolino Saastal. Njeno severozahodno stran pokriva ledenik Triftgletscher z velikimi razpokami in seraki, nad strmo in pretežno kopno južno steno pa se bočijo ogromne vršne opasti. Na goro potekata dva običajna pristopa. Najstarejši vodi po jugovzhodnem grebenu, po njem sta se leta 1856 podala prvopristopnika Peter Joseph Zurbriggen in Jakob

Christian Heuser. Običajni pristop danes vodi preko severozahodnega pobočja, ki ga močno skrajšamo z uporabo gondolske žičnice. Z zgodnjim odhodom nanjo še lahko izkoristimo dobre razmere in pomrznjen sneg. S kopastega snežnega vrha imamo lep razgled južno na Monte Roso, na zahodu na greben od Strahlhorna, preko Rimpfischhorna, Allalinhorna, Alphubla, Täschhorna do Doma in na severu na bližnji Lagginhorn.

Weissmies z Nadelhorna FOTO: VLADIMIR HABJAN

Zahtevnost: Zmerno zahtevna ledeniška tura (PD-). Strmina ne preseže 40°, tehničnih težav ni. Na ledeniku severozahodnega pobočja so v poznem poletju odprte razpoke, vendar nam shojena gaz olajša hojo. Na grebenu in na vrhu pazimo na opasti. Možno je, da bomo imeli zaradi hitrega dostopa na izhodišče (aklimatizacija!) nekaj težav.

Oprema: Običajna oprema za ledeniško navezavo, cepin, dereze.

Nadmorska višina: 4023 m

Višina izhodišča: 3098 m (2397 m, 1559 m)

Višinska razlika: 925 m (1626 m, 2464 m)

Izhodišče: Zgornja postaja gondolske žičnice Hohaas, WGS84: 46,140006, 7,989443. Do sem se pripeljemo z gondolo iz spodnje postaje v Saas Grundu, ki je na vzhodnem delu vasi, WGS84: 46,12803, 7,938273, mimo vmesne postaje Kreuzboden, 2397 m. Lahko pa izstopimo na Kreuzbodnu in se po dobri stezi povzpemo mimo Weissmies Hütte, 2726 m, do zgornje postaje žičnice Hohaas, 3098 m. Še vztrajnejši pa svojo pot do kočice Hohaashaus, 3098 m, po markirani poti lahko pričnejo že v naselju

Unter dem Berg severno od središča Saas Grundu.

Koči: Weissmies Hütte, 2726 m, telefon 0041 27 957 25 54 (oskrbovana od srede julija do konca septembra); Hohaashaus, 3098 m, telefon 0041 279 57 17 13 (privatna kočica, oskrbovana od konca junija do začetka oktobra).

Časi: Izhodišče—Weissmies 3–4 ure

Sestop 2–3 ure

Skupaj 5–7 ur

ali

Kreuzboden—Weissmies Hütte 45 min

Weissmies Hütte—Hohaashaus 45 min

Hohaashaus—Weissmies 3–4 ure

Weissmies—Hohaashaus 2–3 ure

Skupaj 6.30–8.30 ure

ali

Saas Grund—Hohaashaus 5–6 ur

Hohaashaus—Weissmies 3–4 ure

Weissmies—Hohaashaus 2–3 ure

Skupaj 10–13 ur

Sezona: Poletna sezona.

Vodnika: Richard Goedeke: Vsi štiritisočaki Alp po običajnih smereh, Sidarta, 2004; Tomaž Vrhovec in dr.: Najvišji vrhovi v Alpah, Planinska založba, 2005.

Zemljevida: Saas-Fee, Rotten Verlag, 1 : 25.000; pregledna karta Wallis, Kümmerly+Frey, 1 : 120.000.

Nadelhorn, 4327 m

Nadelhorn, najvišji vrh grebena severno od Doma, ima tri izrazite grebene. Jugovzhodni ga povezuje z divjavo in težko dostopno Lenzspitze, severozahodni, imenovan tudi Nadelgrat, pa se spusti preko Hochberghorna do Dürrenhorna. Po elegantnem severovzhodnem grebenu poteka

normalni pristop na goro, po katerem so že leta 1858 prvi priplezali Joseph Zimmermann, Alois Supersaxo, Baptist Epiney in Franz Andenmatten, da bi na vrhu postavili trigonometrično točko. Z vrha na jugu vidimo mogočni Dom, za njim v daljavi pa Weisshorn in ostale vrhove nad dolino Saastal.

Vzpon na Nadelhorn (skalni vrh na desni) FOTO: VLADIMIR HABJAN

Zahtevnost: Zahtevna kombinirana ledeniška in skalna tura (PD, II-). Strmina v snegu ne preseže 40°, plezanje skalnega dela grebena pa ne II. stopnje težavnostne lestvice. Ledenik Hohbalmgletscher ima razpoke, ki se jim s pravilno izbiro poti zlahka izognemo.

Oprema: Običajna oprema za ledeniško navezavo, cepin, dereze.

Nadmorska višina: 4327 m

Višina izhodišča: 3340 m (1792 m, 2350 m)

Višinska razlika: 987 m (2535 m, 1977 m)

Izhodišče: Mischabelhütten. Do kočice lahko pridemo v celoti peš ali pa z žičnico Hannigalpe (Hannig, 2350 m) skrajšamo dostop za eno uro. V prvem primeru moramo skozi Saas Fee do Leebodna, nato pa do protiplazne pregrade na potoku Torrenbach, skozi predor in preko potoka. Pot poiščemo malo pod spodnjo postajo vlečnice in se v ključih dvigujemo po travnatem pobočju Trifta. Preden se začne skalnati greben Distelhorna, se nam z desne priključi pot, ki pelje do postaje žičnice Hannigalpe (Schoenegge). Sledimo grebenu, nato zavijemo desno in se po skalnatem grebenu strmo vzpenjamo do kočice. V tem delu so nam v pomoč tudi jeklenice.

Spodnjo postajo žičnice Hannigalpe poiščemo na zahodni strani naselja Saas Fee (Lomatte), WGS84: 46,110104, 7,927728.

Koča: Mischabelhütten, 3340 m, telefon 0041 279 57 13 17 (oskrbovana poleti).

Časi: Mischabelhütten—sedlo Windjoch 1–2 uri

Sedlo Windjoch—Nadelhorn 2 uri

Nadelhorn—Mischabelhütten 2.30 ure

Mischabelhütten—Saas Fee 3 ure

Skupaj 8.30–9.30 ure

ali

Saas Fee—Schoenegge (stičišče poti) 1.30 ure

Schoenegge—Mischabelhütten 3 ure

Mischabelhütten—sedlo Windjoch 1–2 uri

Sedlo Windjoch—Nadelhorn 2 uri

Nadelhorn—Mischabelhütten 2.30 ure

Mischabelhütten—Saas Fee 3 ure

Skupaj 13–14 ur

ali

Postaja žičnice Hannigalpe—Schoenegge (stičišče poti) 30 min

Schoenegge—Mischabelhütten 3 ure

Mischabelhütten—sedlo Windjoch 1–2 uri

Sedlo Windjoch—Nadelhorn 2 uri

Nadelhorn—Mischabelhütten 2.30 ure

Mischabelhütten—Saas Fee 3 ure

Skupaj 13 ur

Sezona: Poletna sezona.

Vodnika: Richard Goedeke: Vsi štiritisočaki Alp po običajnih smereh, Sidarta, 2004; Tomaž Vrhovec in dr.: Najvišji vrhovi v Alpah, Planinska založba, 2005.

Zemljevida: Saas-Fee, Rotte Verlag, 1 : 25.000; pregledna karta Wallis, Kümmerly+Frey, 1 : 120.000.

Opis: Od zgornje postaje žičnice se po gruščnati rampi odpravimo proti ledeniku Triftgletscher, kjer se tik pred snegom ledeniško navežemo. Pot poteka sprva naravnost navzgor do položnejše uravnave ledenika, ki ga dolgo prečimo proti jugu. S severnega grebena Weissmiesa lahko opazujemo viseče serake (možnost padajočega ledu). Počasi se proti jugovzhodu pričnemo strmeje vzpenjati. V večjih okljukih, da se izognemo serakastemu delu ledenika, ki pada z zahodnega grebena gore, dosežemo pobočje, ki se spušča s predvrha (3820 m). Obrnemo se levo in po zahodnem grebenu Weissmiesa, ki sicer ni strm, je pa nevaren zaradi opasti, dosežemo vrh.

Sestop: Vrnemo se po poti vzpona.

Irena Mušič Habjan

planinskiVESTNIK · JUNIJ 2011

Nadelhorn, 4327 m

Opis: Nad kočo se pričnemo strmo vzpenjati po gruščnati moreni ledenika Hohbalmgletscher približno 300 metrov visoko. Skoraj položna pot se končno približa ledeniku, kjer je čas, da se ledeniško navežemo. Šele pri sestopu si bomo lahko ogledali razbiti ledenik, ki smo se mu na ta način izognili. Vodoravno in v polkrogu prečimo ledenik ter se usmerimo proti severu, proti strmemu pobočju z nekaj razpokami. Hoja po tem pobočju med grebenom Nadelhorna na levi in Ulrichshorna, 3925 m, na desni ne traja dolgo. Na vrhu zavijemo levo na sedlo Windjoch, 3850 m. Na levi nas čaka v začetku še dokaj položen, nato pa vedno strmejši severovzhodni snežni greben. Hodimo po desni (severni) strani, višje je greben kar oster, zato pazimo na opasti. Desno pod nami se razprostira ogromen ledenik Riedgletscher. Greben postaja vedno bolj skalnat, zato pričnemo plezati po prehodih na levi strani nad vzhodno steno, dokler ne pridemo na vrh, kjer pa ni preveč prostora.

Sestop: Vrnemo se po poti vzpona.

Irena Mušič Habjan

planinskiVESTNIK · JUNIJ 2011

Po višini malo nad 4000 metrov je Allalinhorn najnižji v allalinski skupini. Prostrana ledeniška pobočja, ki se razprostirajo na njegovi severni strani, v poletnih mesecih omogočajo smučanje. Sistem žičnic kvari podoba širitisočaka v njegovem spodnjem delu, zaradi podzemne železnice, ki ima postajo 3456 metrov visoko, pa je postala gora lahko dostopna. Lepši in zanimivejši pristanj vodi po

severovzhodnem grebenu Hohlaubgrat. Za to turo običajno prespimo v koči. Precej manj ljudi pristopa preko prelaza Allalpass in jugovzhodnega grebena, po katerem so se leta 1856 povzpeli prvopristopniki, Johann Josef Imboden, Franz Josef Andermatten ter E. L. Ames in je včasih služil kot običajni pristanj na goro. Z vrha je lep pogled na bližnja južna soseda Rimpfischhorn in Strahlhorn.

Allalinhorn z dobro vidnim ledenikom Feegletscherjem s kočice Mischabelhütten
FOTO: VLADIMIR HABJAN

Zahtevnost: Lahka ledeniška tura (F), kjer imamo opraviti s kratkimi 50-stopinjskimi mesti ob razpokah, na vršnem pobočju je do 40° naklonine. Možno je, da bomo imeli zaradi hitrega dostopa na izhodišče (aklimatizacija!) nekaj težav. Greben Hohlaubgrat ima oceno PD, saj je pred vrhom 30-metrski skalna stopnja (II), sicer pa le lahko plezanje (I) preko skalnih blokov in do 40° naklona v snegu oz. ledu.

Oprema: Običajna oprema za ledeniško navezavo, cepin, dereze.

Nadmorska višina: 4027 m

Višina izhodišča: 3456 m (2989 m, 1792 m)

Višinska razlika: 571 m (1038 m, 2235 m)

Izhodišče: Mittelallalin s postajo gorske železnice Metro-Alpin oziroma zgornja postaja žičnice Alpin Express na Felskinnu. Spodnjo postajo poiščemo v Saas Feeju na jugozahodnem koncu vasi, WGS84: 46,106053, 7,928113. S parkirišča zavijemo levo čez most nad ledeniško reko Feevispa, kjer na desnem bregu stoji nova gondolska žičnica. Na Felskinnu prestopimo v podzemno železnico, ki nas pripelje 467 metrov višje.

Koča: Britannia-Hütte, 3030 m, telefon 0041 279 57 22 88.

Časi: Mittelallalin–Allalinhorn 2 uri
Allalinhorn–Mittelallalin 1.30 ure
Skupaj 3.30 ure

ali
Felskinn–Allalinhorn 3.30 ure
Allalinhorn–Mittelallalin 1.30 ure
Skupaj 5 ur

ali
Felskinn–Britannia-Hütte 45 min
Britannia-Hütte–Allalinhorn po grebenu Hohlaubgrat 4–5 ur
Allalinhorn–Mittelallalin 1.30 ure
Skupaj 6–7 ur

ali
Saas Fee–Britannia-Hütte 4 ure
Britannia-Hütte–Allalinhorn po grebenu Hohlaubgrat 4–5 ur
Allalinhorn–Mittelallalin 1.30 ure
Skupaj 9–11 ur

Sezona: Poletna sezona.

Vodnika: Richard Goedeke: Vsi širitisočaki Alp po običajnih smereh, Sidarta, 2004; Tomaž Vrhovec in dr.: Najvišji vrhovi v Alpah, Planinska založba, 2005.

Zemljevida: Saas-Fee, Rotte Verlag, 1 : 25.000; pregledna karta Wallis, Kümmerly+Frey, 1 : 120.000.

Alphubel, 4206 m

Alphubel je z vzhoda videti kot nedolžna snežna grbina, na katero pa se moramo vseeno potruditi, saj je ledenik Feegletscher poln skritih razpok, na zahodno stran na ledenik Weingartengletscher pa prepadajo strme skalne vesine. Dostop nanj nam olajša žičnica na Längflue, vendar se

moramo na pot vseeno podati dovolj zgodaj. Prvopristopniki na Alphubel so bili Leslie Stephen, T. W. Hinchliff ter vodnika Melchior Anderegg in Peter Perren. Leta 1860 so se podali iz Täsch preko prelaza Alphubeljoch in jugovzhodnega grebena.

Alphubel FOTO: VLADIMIR HABJAN

Zahtevnost: Zmerno zahtevna ledeniška tura (PD-). Na turi imamo lahko težave pri iskanju prehodov med razpokami, zlasti v meglenem vremenu postane vzpon zelo resen. Zgodnja ura je zaradi razpok na ledeniku Feegletscher nujna, saj se sneg kasneje preveč ojuži in snežnim mostom ne smemo preveč zaupati. Vzhodni greben je pogosto leden, vzpon je sicer daljši za pol ure, bolj izpostavljen, vendar z manj razpokami in primernejši za pristanj na vrh v toplem vremenu ali če smo pozni.

Oprema: Običajna oprema za ledeniško navezavo, cepin, dereze.

Nadmorska višina: 4206 m

Višina izhodišča: 2780 m (1792 m)

Višinska razlika: 1426 m (2414 m)

Izhodišče: Postaja žičnice Längflue. V Saas Feeju gremo s parkirišča skozi naselje proti jugu na rob naselja in prek mosta k spodnji postaji dveh žičnic. Leva pelje na smučišče Plattjen, desna na Längflue, WGS84: 46,102529, 7,9264. Žičnica ima vmesno postajo na ledeniški moreni Spielboden. V istem delu vasi poiščemo tudi označeno pešpot za dom Längflue.

Koča: Planinski dom Längflue (Bergsteigerheim Längflue, 2870 m, telefon 0041 279 57 21 32 (v zasebni lasti, oskrbovan vse leto).

Časi: Postaja Längflue–Alphubel 4–5 ur

Alphubel–postaja Längflue 3 ure
Skupaj 7–8 ur

ali
Postaja Längflue–Alphubel 4–5 ur
Alphubel–Mittelallalin 2–3 ure
Skupaj 6–8 ur

ali
Saas Fee–postaja Längflue 3–4 ure
Postaja Längflue–Alphubel 4–5 ur
Alphubel–postaja Längflue 3 ure
Skupaj 10–12 ur

Sezona: Poletna sezona.

Vodnika: Richard Goedeke: Vsi širitisočaki Alp po običajnih smereh, Sidarta, 2004; Tomaž Vrhovec in dr.: Najvišji vrhovi v Alpah, Planinska založba, 2005.

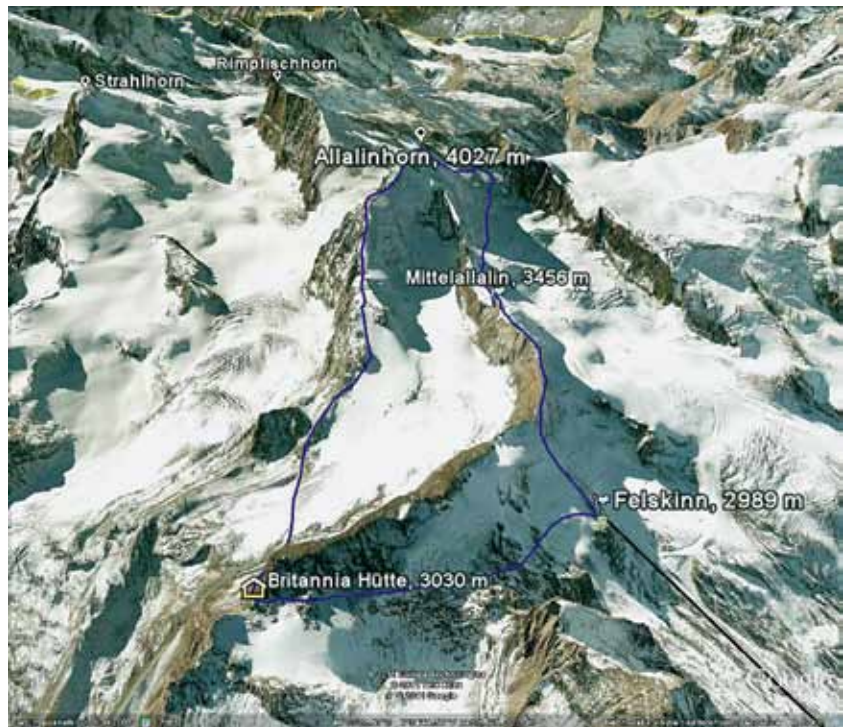
Zemljevida: Saas-Fee, Rotte Verlag, 1 : 25.000; pregledna karta Wallis, Kümmerly+Frey, 1 : 120.000.

Opis: Od postaje podzemne gorske železnice Metro-Alpin, 3456 m (ni možnosti nočitve), krenemo najprej preko smučišč, nato po ledeniku z razpokami do sedla Feejoch, 3826 m. Od tod v dolgem desnem loku preko vršnega pobočja in po grebenu na vrh.

Po malo daljši varianti pristopa se z gornje postaje gondole na Felskinnu, 2989 m, po smučarski progi odpravimo na Mittelallalin, od tam pa po zgornjem opisu na vrh.

Še daljša možnost pristopa je pot po grebenu Hohlaubgrat. Za to varianto moramo s hojo začeti od zgornje postaje gondole na Felskinnu (tabla: "Sedaj vstopate v visokogorje") preko ledenika in sedla Egginer-Joch, 2989 m, do koč Britannia-Hütte, 3030 m. Od koč gremo jugozahodno poševno navzdol in desno na ledenik Hohlaubgletscher ter naprej na izrazit greben z večjimi ali manjšimi skoki. Po snežno-skalnem grebenu nadaljujemo do sedelca in nato po snegu po desni strani. Daljše strmo pobočje nas pripelje do 3837 metrov visoke vzhodne rame, nadaljujemo po snegu še vedno po desni strani grebena. Ključno mesto

je dobro razčlenjeno, za varovanje lahko uporabimo kovinske palice. Nad skalno stopnjo kmalu pridemo na vrh.

Sestop: Vrnemo se po poti preko sedla Feejoch do Mittelallalina.

Irena Mušič Habjan

planinskiVESTNIK · JUNIJ 2011

Alphubel, 4206 m

Opis: Od izhodišča se sprva po moreni, nato pa že ledeniško navezani zložno vzpenjamo po ledeniku Feegletscher. Smer hoje je jug–jugozahod, vendar se zaradi razpok stalno spreminja. Na desni (zahodni) strani hodimo pod skalnim grebenom, z njega se del Feegletscherja pogosto lomi na našo pot. Višje (okoli 3500 m) imamo dve enakovredni možnosti pristopa na vrh. Naravnost proti jugozahodu hodimo sprva po položnem ledeniku, ki pa postaja bolj strm in razpokan. Po strmih vzhodnem pobočju med razpokami pridemo na vršno sleme.

Druga možnost je nekoliko daljša z manj razpokami. Z uravnave na 3500 metrih gremo levo (vzhodno) položno navzgor. Počasi se obračamo proti jugu, ledenik postaja še položnejši. Usmerimo se proti ledeniškemu prevalu Alphubeljoch, 3782 m. Na desni (na zahodu) je Alphubel, na vzhodu (na levi) izrazita kopa Feechkopf, 3888 m. Preval je prostran, mi pa zavijemo v smeri vzhodnega grebena Alphubla. Greben je najprej precej položen, nato postane ožji in se počasi dviguje proti skalni stopnji. Med skalno stopnjo

na desni (vzhodni) strani in steno na zahodni strani se dvignemo na vršno sleme.

Sestop: Sestopimo lahko po poti vzpona, naredimo krožno turo ali izberemo sestop vse do Mittelallalina. V tem primeru sestopimo z vrha do

vznožja zadnje strmine, dolgo prečimo proti jugovzhodu in se spustimo na Alphubeljoch. V južni smeri se dvignemo na vmesno snežno kopo, 3846 m, in se dvignemo na Feechkopf, 3888 m. Na grebenu preplezamo 50-metrsko kombinirano mesto (II) in se spustimo

na sedlo Feejoch, 3826 m. Od tod lahko stopimo še na Allalinhorn, 4027, v nasprotnem primeru sestopimo po obljudeni poti do smučišča in Metro-Alpina na Mittelallalinu.

Irena Mušič Habjan

V svetu valiških štiritisočakov

Gore nad Saas Feejem

✍ Vladimir Habjan

Alphubel (na levi) in skupina Mischabel: Täschorn, Dom, Lenzspitze in Nadelhorn FOTO: VLADIMIR HABJAN

Na našem alpinističnem odseku¹ se na daljše poti v gore izven Slovenije pogosto podamo skupaj, še posebej takrat, ko v svet visokih gora uvajamo naše *mladce*. S tem imam v mislih dvoje: prvič, da gremo v Centralne Alpe, in drugič, naše tečajnike oziroma pripravnike, ki ledeniškega sveta še niso vajeni. Tako zadovoljimo več ciljev, med drugim združimo prijetno s koristnim (v svet ledenikov se je vsekakor bolje podati z nekom, ki ga je že vajen), pa še dolgčas nam ni.

Spremenljivo vreme nas je petorico usmerilo v skupino Presanelle, kjer je kazalo bolje. Na glavni vrh, Cimo Presanello

(3558 m), smo prišli v soncu, sestop pa je bil že bolj oblačen. Na vrhu je Irena vse tri nadebudneže po stari navadi krstila (vse skupaj je bilo za moj okus, pa nisem grobijan, še vedno prenežno ...), saj so prvič prestopili mejnih 3500 metrov, kar šteje za alpinistični vzpon. Po dnevu počitka smo v še bolj dvomljivem vremenu v hitrem naskoku stopili še na sto metrov višji San Matteo (3678 m) v skupini Ortlerja, potem pa nas je zajela hladna fronta. Po prespani noči in celodnevni vožnji skozi fronto smo v poznem popoldnevu v rahlem rosenju prispeli v mračno, nič kaj vabljivo dolinico in se ustavili v Saas Grundu. Nad nami so se vlekle megle in nič ni kazalo na to, da bi z lepimi vzponi lahko nadaljevali.

DOLINA SAASTAL – IDEALNO IZHODIŠČE

Ledeniški svet Alp ima nekaj tipičnih izhodišč, primernih za vzpone na štiritisočake. Mednje gotovo sodi dolina Sa-

astal v Švici, saj se nad njo dviga kar deset štiritisočakov (običajni pristopi od tod potekajo na sedem). Gorsko območje nad Saas Feejem sodi v skupino Valiških Alp (kanton Wallis, italijansko Alpi Pennine). Tu smo v središču ledeniških gora, s treh strani nas oblegajo sami štiritisočaki: na zahodu je skupina Mont Blanca, na severu Bernske Alpe, južno skupina Monte Rose, le na vzhodu so nižje Lepontinske Alpe, ki 4000 metrov ne dosežejo. Iz zelene doline v nebo kipijo beli vrhovi, ki medse vabijo gorske navdušence, z njih pa se v dolino valijo prostrani in razdrapani ledeniki. Iz Saas Feeja je posebno dobro viden Feegletscher.

Vališke Alpe na severu omejuje zgornji tok reke Rone. Iz prostrane doline se na južno stran nizajo stranske doline, ki predstavljajo izhodišča za vzpone na mnoge vrhove (dolina Saastal je najvzhodnejša, sosednja dolina proti zahodu pa je Mattertal – izhodišče za vzpon na Matterhorn).

¹ Kamnik.

Na ulicah Saas Feeja FOTO: VLADIMIR HABJAN

Smer Valiških Alp je vzhod–zahod, na vzhodu je meja visokogorski prelaz Simplon (2005 m), na zahodu pa prelaz Grand San Bernard (2469 m). Med njima je skoraj sto kilometrov zračne razdalje.

SEM PRIDEMO ZARADI VZPONOV NA ŠTIRITISOČAKE

Osrednje mesto tega dela Švice, v katerem govorijo nemško, je Brig ob Roni, nižje ležeči del kantona Valais s središčem Sion pa je frankofonski. Začetek doline je pri mestecu Visp, nekaj višje (južneje) se razcepi na Saastal in sosednji Mattertal. V razpotegnjeni dolini Saastal (višina med 1400 in 1800 metri) je več naselij: Saas Balen (1483 m), Saas Grund (1559 m), v zatrepu glavne doline pa leži Saas Almagell (1673 m). Dolina se nato dvigne do 2000 metrov, kjer stoji mogočen stometrski jez akumulacijskega jezera Mattmark. Nad Saas Grundom se na zahod odpira stranski del, kjer na višini 1800 metrov stoji najpomembnejši turistični kraj celotne doline – Saas Fee.

Dolina Saastal velja za dokaj razvito turistično območje. Kot vsaka stvar ima to dobre in slabe strani. Med dobre vsekakor sodijo visokogorske žičnice, ki pozimi smučarje, poleti pa gornike pripeljejo dokaj visoko.

V Saas Fee gremo gorniki predvsem zaradi vzponov na štiritisočake, čeprav je tudi drugih možnosti (sprehodi, izleti, ferate, kolesarjenje ...), ki jih lahko izkoristimo med počivanjem po napornih vzponih, več kot dovolj. Najbolje naredimo, če si takoj po prihodu v enem od turističnih uradov ali drugje nabavimo

priročni zemljevid Saas-Fee, 1 : 25.000, kjer je zbranih ogromno informacij o območju in opisanih kar 84 izletov po bližnji okolici. Možnosti za prenočevanje imamo več kot dovolj, tako hotelov, apartmajev kot kampov (so samo v Saas Grundu, priporočam tiste malce izven mesta). V Saas Fee z avtom ne moremo, ker je promet prepovedan, imajo pa parkirišča tik pod naseljem, tako da so avtomobili bolj pri roki kot na primer v sosednji dolini Mattertal (v Saas Feeju tudi kampov ni). Morda si je celo boljše urediti prenočevanje v malce manj turističnem Saas Grundu, saj je javni promet odlično urejen (železnice sicer ni, so pa avtobusi). Nobenih posebnih problemov tudi ni pri prehodih iz ene v drugo dolino, kar izletniki, ki se sicer ne vzpenjo na vrhove, pogosto počenjajo.

Vališke Alpe tvorijo hrbtenico Alp. Kot najboljšežnejši masiv zajemajo več kakor polovico štiritisočakov tega ogromnega gorstva. Od mejnega grebena med Švico in Italijo, kjer je nanizana večina najvišjih vrhov, se spuščajo obsežne, globoko izdolbene doline proti severu k dolini reke Rone. Zaradi lege v zavetju visokih gora so te doline izredno suhe, tako da si je tu tradicionalno planšarstvo že zelo zgodaj pomagalo z namakanjem travnikov. Iz ledeniških potokov, ki nikoli ne presahnejo, je voda speljana vzdolž pobočij po sistemu skrbno zgrajenih in vzdrževanih namakalnih kanalov do travnikov, kjer je razpeljana skozi razvejan sistem namakalnih jarkov.

Novjša arhitektura je v času razcveta turizma dolini delno ukradla njen tradicionalni videz, vendar še vedno lahko naletimo na skupine značilnih lesenih hiš in senikov, ki pričajo o stari kmečki kulturi. Te pa so za obiskovalce prav tako privlačne kakor sijoči, v sneg okovani gorski velikani, posebno takrat, ko se utrujeni in zdelani vrnemo v toplo zelenje dolin in znamo ponovno ceniti milino vsakdanjega sveta.

Richard Goedeke: Vsi štiritisočaki Alp po običajnih smereh. Sidarta, 2004.

Švicarski smerokazi FOTO: VLADIMIR HABJAN

ŽIČNICE IN PODZEMNA ŽELEZNICA

Iz Saas Grunda je speljana dvodelna gondolska žičnica na Kreuzboden (2397 m) in Hoch Saas (3098 m), ki je izhodišče za vzpone na Weissmies in Lagginhorn.

Iz Saas Feeja vodi več žičnic: na zahod na Hanning (2350 m), ki je dostop za kočo Mischabelhütten (3329 m), Nadelhorn, greben Nadelgrat in Lenzspitze. Protij jugozahodu pelje žičnica na Längfluh (2870 m), od koder se gre na Alphubel. Najvišje pripelje žičnica Alpin Express (Morennia, 2550 m, Felskinn, 2991 m, Mittelallalin, 3456 m, v povezavi s podzemno železnico Metro-Alpin). Na zgornji postaji Mittelallalin je poletno smučišče, od tam pa je "le kratak izlet" na Allalinhorn (4027 m). Felskinn (2991 m) je izhodišče za kočo Britannia-Hütte (3030 m) in štiritisočak Strahlhorn. Kabinska žičnica iz Saas Feeja vodi še na Plattjen (2567 m), kjer je lepo razgledišče.

SKUPINA WEISSMIESA

Zdaj pa h goram, saj smo zaradi tega prišli sem! Nad Saas Feejem so tri gorske skupine: skupina Weissmiesa, Mischabel in Allalina. Skupina Weissmiesa je masiv na vzhodni strani doline (na drugi strani je prelaz Simplon). Nad štiri tisoč metri sežeta Weissmies (4023 m) in Lagginhorn (4010 m), nekaj nižji je Fletschorn (3993 m). Weissmies tehnično ni zahteven (PD), bolj pa je objektivno, saj se vzpenjamo čez pravi ledeniški svet. Kot rečeno, nam žičnica omogoči visoko izhodišče, vrh pa lahko tudi prečimo (izhodišče Saas Almagell–Almageller Hütte–južni greben). V lepem vremenu se nam bo z vrha odkril izreden razgled na vzhod, tja do daljne Bernine, na drugi strani pa imamo kot na dlani skupino Mischabel. Tudi Lagginhorn tehnično ni posebno težaven (PD), je pa manj obiskan (vzpon od Weissmies Hütte). V tem območju naj omenim še razglednik Jegihorn (3206 m), do katerega je speljana zanimiva, srednje zahtevna ferata. V skupini sta dve, že omenjeni koči, ki pa zaradi žičnice nimata prave teže.

SKUPINA MISCHABEL

Na zahodni strani doline je skupina Mischabel, kjer domuje najvišji Dom s 4545 metri, vendar običajni vzpon nanj

Mischabelhütten nad Saas Feejem FOTO: VLADIMIR HAJBAN

Razgled z vrha Nadelhorna: Dom in v ozadju desno Matterhorn FOTO: VLADIMIR HAJBAN

in na sosednji Täschor (4490 m) poteka iz doline Mattertal. V tem območju ni žičnic, ki bi nas pripeljale tako visoko kot drugje, zato so vzponi napornejši in je prenočevanje v koči nujno. Najbolj obiskan je Nadelhorn (PD), kjer je ledenika precej manj kot na Weissmiesu. Najbolj *našpičeni* se lahko lotijo grebena Nadelgrat (PD+), ki vključuje kar štiri štiritisočake: Dürrenhorn (4035 m), Hohberghorn (4219 m), Stecknadelhorn (4327

m) in Nadelhorn (4327 m; možni sta dve različici, ali prek ledenika Riedgletscher ali pa kar z Nadelhorna po grebenu dol in nazaj gor). Najzahtevnejša gora skupine z značilnim strmim ledenim pobočjem (do 55 stopinj) je Lenzspitze (AD) nad ledenikom Hohbalmgletscher, ki med njo in Nadelhornom tvori čudovit gorski amfiteater. V skupini je le ena kočica – Mischabelhütten (3329 m), zato je gneča običajna.

Vršni skalni del vzpona na Nadelhorn FOTO:IRENA MUŠIČ HABJAN

SKUPINA ALLALIN

Dokaj enoten greben skupine Mischabel, Nadelhorn–Dom–Täschorn, se za Alphublom (4206 m) razširi, svet pa je precej manj skalnat in bolj ledeniški. Tu se začne tretja skupina območja. Najbolj obiskan vrh (tudi za turne smučarje) je Allalinhorn (4027 m), ki je tehnično nezahteven (F) in ni naporen (od zgornje postaje gorske železnice manj kot 600 metrov vzpona). Vendar je ravno ta "priročna gorska industrija" tista, ki v tem območju pravzaprav odbija: preveč je smučišč, gostišč in gneče, zato so vzponi na vrhove sosednje skupine Mischabel precej bolj prvinski in športni. Ostali trije štiritisočaki pa so napornejši. Na Alphubel se lahko vzpnemo s postaje Längflue ali Mittelallalin, kjer pa ni možno prespati. Gori v ozadju sta manj obiskani: Rimpfischorn (4199 m, PD+, običajni vzpon iz doline Mattertal) in Strahlhorn (4190 m, PD-, zahteven ledeniški svet). V skupini je le ena koča – Britannia-Hütte (3030 m).

PA SREČNO POT

Gorá različnih zahtevnosti je nad dolino Saastal torej dovolj, pa tudi v dolini nam gotovo ne bo dolgčas. Ni sicer čisto tako kot v sosednjem Zermattu, je pa

zato malce ceneje. Cene so "švicarske", to moramo seveda vzeti v zakup. Franke se plača menjati že v dolini, čeprav se da v kočah plačevati tudi z evri. Klic na pomoč v Švici je na 144.

Tako, mislim, da je bilo informacij dovolj. Dolžan sem vam še zaključek naše gorske avanture. Mladci so se pod vtisom "hudih" gora, ki so se skrivale tam nekje zgoraj, podali v vodniški urad. Tam so jih seveda ustrezno "prestrašili", da je zapadel nov sneg in da to ni za vsakogar, kar je sicer res, res pa je tudi, da vse ni

tako hudo. Glavni razlog za beg je bila oprema, predvsem čevlji, ki so drugačni kot za naše dvatisočake, česar vsi žal niso imeli. Tako so jo jadrno pobrisali v noč ... Midva sva naslednji dan s sončnega Weissmiesa občudovala razglede na vzhod (skupina Ortlerja se žal ne vidi več ...), čez dva dneva pa sva stopnjevala še na Nadelhorn. V spominu nama je ostal svojevrstni oskrbnik kočice Mischabel, ki je vse sobe zbuja sam, v jedilnici pa smo zaradi gneče morali vstajati od miz in stoje čakati, da bo druga skupina pojedla ... ◦

Saas Fee

Dostop: Iz Slovenije se v Saas Fee običajno pripeljemo po avtocesti prek Italije (Milano–Domodossola–prelaz Simplon, 2005 m–Brig–Visp–Saas Fee (od Fernetičev po avtocestah okoli 620 km).

Vodnika: Richard Goedeke: Vsi štiritisočaki Alp po običajnih smereh. Sidarta, 2004; Tomaž Vrhovec in dr.: Najvišji vrhovi v Alpah. Planinska založba, 2005.

Zemljevida: Saas-Fee, 1 : 25.000. Rotte Verlag, 2007; pregledna karta Wallis, 1 : 120.000. Kümmerly+Frey.

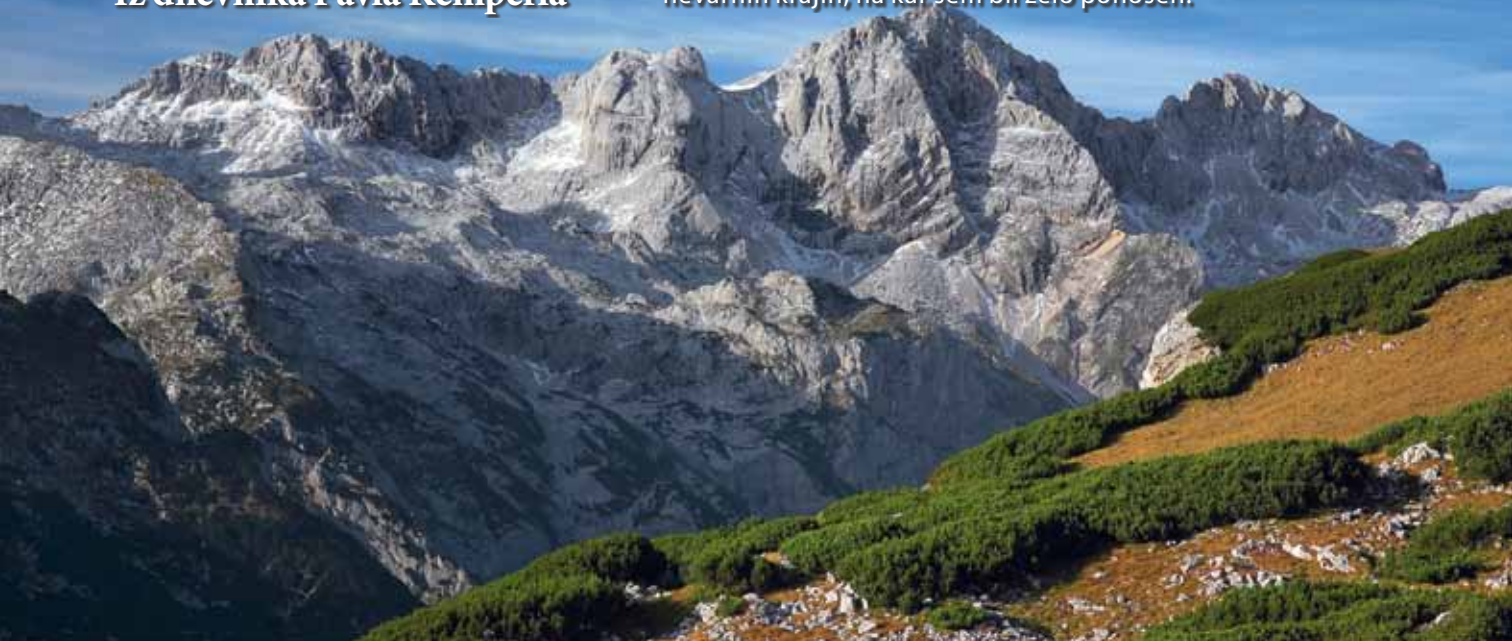
Koče: Weissmies Hütte, SAC, 2726 m, tel.: +41279671262, 30 ležišč; Mischabelhütten, MCZ, 3340 m, tel.: +41 (0) 2795713 17, 120 ležišč; Britannia-Hütte, SAC, 3030 m, tel.: + 41 (0) 279572288, 134 ležišč; Almageller Hütte, 2860 m, tel. +4127957 11 79.

Veliko informacij boste dobili na odlični spletni strani: <http://www.saas-fee.ch/en/welcome.cfm>

V kutah čez Skuto

Iz dnevnika Pavla Kemperla¹

Nadučitelj Cenčič, prof. pater Ciprijan, njegov učenec pater Beneš, stric Ahčin, moja sestra Milla in jaz. To je bila pisana skupinica s skromnim namenom: tura čez vrhove Kamniških planin z začetkom na Grintavcu, čez Skuto na Kamniško sedlo in dalje preko Ojstrice na Veliko planino. Bil sem najmlajši med njimi, vendar toliko upoštevan, da so mi zaupali nekakšno vodstvo na nevarnih krajih, na kar sem bil zelo ponosen.

Dolgi hrbet, Štruca, Skuta in Kranjska Rinka FOTO: MATEJ VRANIČ

Bila je velika vročina: naša Milla je bila v hlačah in seveda sta tudi pater Ciprijan in njegov učenec Beneš imela hlače pod kuto, vendar je bilo oboje preveč za tako vročino, zato bi bilo treba to delikatno zadevo na obziren način rešiti. To bi se reklo: prof. pater Ciprijan kuto dol, Milla "kibljo" gor ali pa Milla hlače gor, pater Ciprijan pa hlače dol. Za tako rešitev je bil edino pater Beneš, ki se je potil od pritajenih kletvic in vročine, a se seveda sam za sebe ni upal odločiti o tem, ker se je bal, da ga gospod profesor zatoži v konviktu.¹ V tako napeti atmosferi in visoki temperaturi smo prisopihali na vrh Skute, kjer se je položaj še malo poslabšal. Greh je neizogibno sledil. Trojica hlačmanov se je že nadejala, da bo Skuta doživela prvenstveni pristop v kutah, toda na našo veliko žalost se nam ta želja ni izpolnila. V tem sporu sta končno zmagali Skuta in naša Milla: hlače gor, kuto dol. Ciprijan je poba-

sal kuto s predsodki vred med "proviant" v nahrbtnik, kar je z velikim zadoščenjem in veseljem storil tudi njegov učenec.

In prišla je druga postaja križevega pota. Takrat sem prevzel vodstvo "partije" jaz. Nekaj metrov pred vrhom smo obstali nad globino. Ob pogledu vanjo je nadučitelj Cenčič "scagal", žrtev nevolje pa sem bil seveda jaz kot vodnik: "Smrkavec, kam si nas zapeljal, kdo se bo podajal v tako nevarnost, saj ne bomo prišli živi domov! Jaz ne grem naprej."

Jaz sem se muzal, ker se mi cela reč ni zdela prav nič nevarna, in dobro se mi je zdelo, da so se taki korenjaki splašili. Cenčiču sem zato "smrkavca" odpustil iz hvaležnosti za njegovo strahopetnost. Ko sem pogledal še druge skisane obraze, je malo manjkalo, da "smrkavec" ni bruhnil v nesramen smeh. Toda bil sem obziren in se delal – kakor sem smatral, da se za smrkavca spodobi, še za spoznanje bolj zaskrbljenega od ostalih.

Že je bila odločena rakova pot, tedaj pa sem pogledal nazaj in zdelo se mi je zelo žalostno, da bi ubrali isto pot, po kateri smo

prišli. Pogledoval sem jih postrani in iskal pristaše za naprej. Posrečilo se mi je nagovoriti patra Beneša in sestro, da vztrajamo pri turi. Cenčič in pater Ciprijan sta me grdo gledala, ker se jima je vendarle zdelo od sile, da bi na račun smrkavčeve korajže trpelo njuno hribovsko dostojanstvo, zato sta si hočeš nočeš morala rešiti čast in, čeprav nerada, podvzeti korake v globino za smrkavcem. Med pestrimi vzkliki, križi in kletvicami smo končno pridrsali do zložnejše poti pod Skuto in nadaljevali do Kamniškega sedla, kjer smo se pokrepčali. Cenčič je sicer na svoje presenečenje ugotovil, da je ostal še živ, vendar se je zarotil, da po takih smrtno nevarnih poteh ne bo nikdar več lazil. Drugi so bili videti zadržani, vendar so moje zasluge popolnoma prezrli in v mojo proslavo ni zinil nihče niti besedice.

O kakem nadaljevanju ture pa seveda ni bilo več govora, ker je Cenčič silil domov in smo se morali ozirati nanj. Krenili smo v Kamniško Bistrico, kjer je naslednji dan pater Ciprijan v kapelici bral zahvalno mašo za srečno vrnitev. ◉

¹ Konvikt: internat pripravnikov za duhovniški poklic.

² Odlomek prispevka, ki je bil v celoti objavljen na ljubljanskem radiu leta 1939. Op. ur.

Prdejski Vrh

Skozi spomine – vsak k svojemu Sv. Jakobu na Vojskem

✉ Rafael Terpin

Prdejski Vrh¹ je eden od zaselkov Gorenje Trebuše v tolminski občini. Danes opustel je včasih premogel šest domovanj. Leži na grebenu med Gačnikom in Pršjakom, na višini približno 650 metrov.

Bilo je brezhibno zimsko jutro. Pod čez in čez plavim nebom so bile obešene bele gore, vse po vrsti. Nobena ni manjkala. Svetile so se v božjem jutru, tudi namigovale, češ: "Se letos kaj vidimo?" Pihal sem v zglajeno, škripajočo cesto, le hitro so me pozavgale osoje doli proti Maganiji. No, tam me je pravzaprav spet dobil sonček in nekoliko pobožal moje zlato jutro. Vse tiho je bilo. Pod cesto mi je pohlevno godel komaj vodnati Gačnik. Do oslovskih pašnikov na Gačnikovi kmetiji je bilo blizu. Hiša, hlev, kozolec, bajta so dremali na robu smrekovih senc. Iz dimnika se je plavo sukljalo. Vse naokrog je bilo videti dokončno zamrznjeno.

MED GAČNIKOM IN PRŠJAKOM

Iznad Robarja se je trebušarska cesta nekoliko spustila k Brdarju, bilo je dovolj, da je snega skoraj zmanjkalo. Travniki nad in pod hišo so bili bolj kot ne kopni.

Zofka je zavita v ruto imela opravek v kleti nad kovačijo. Njena črna psička me je takoj opazila. V topli kuhinji sva se razgovorila. Povprašal sem jo to in ono o Prdejskem Vrhu, kamor sem bil namenjen. Tudi o starem pretoku Gačnikove vode v Pršjak sva rekla besedo. Nič se namreč ne ve, kdaj je imenitna naprava delovala, vsekakor daleč, preden so brdarski postavili svoj dom. Štala ima na portonu letnico 1810. Najbrž v 18. ali

celo 17. stoletju so v soteski pod gačniško žago zajezili strugo z močnimi brunami. Utori v skali so še danes vidni. Opazen je tudi usek v skali na levem bregu, kjer so se začenjale lesene rake, speljane po strmem skalnatem svetu do brdarskega sedla. Od tam je voda tekla med današnjo štalo in hišo pa po travniku v gozdnato pršjaško grapo. Pršjak je pač od nekdanj imel manj zapleteno grapo, zato je bilo po njem lažje spuščati les proti dolini, ni pa imel dovolj vode. O starodavni napravi ne vedo nič celo na Soškem gozdnem gospodarstvu. Moji sogovornici so svetovali kar arhiv v Čedadu. "Tja bi moral nekdo, ki ima nekaj več znanja pod pokrovko!" je pripomnila. Jo pa stvar matra. Ob zajezitvi v soteski je bil nekdanj v skalo vdelan napis, na desnem bregu, v gladki skali. S sestro sta zanj vedeli še iz otroških let, meni pa je o njem pripovedoval njun pokojni oče. Ko je Zofka pred leti tja peljala Boža Premrla (zelo znano je, da Boža privlačijo vsi stari vklesani napisi), nista našla ničesar. Kako je mogoče, se je spraševala, da klesan napis v tridesetih letih izgine? Sta ga mogoče iskala na napačnem kraju?

V rajdi, kjer se trebuška cesta obrne ostro nazaj proti vzhodu, sem pri odcepu za Prdejski Vrh na tablici prebral, da je do tja dva kilometra. Na začetku poti in hkrati ob robu Čibejevega posestva me je pozdravila skromna kapelica. Streho so ji nemara popravili pastirji, ki na Gačniškem, Čibejevem, Medvedovem, Logarjevem in najbrž še kje pasejo osle in koze. Sledovi snega po cestišču so bili zvoženi. Skozi čeden bukov gozd sta se kilometra zdela zelo kratka. Iz borne podrasti je gledalo res veliko omrznjenih grmičkov lovorolistnega volčina. "Njegov čas bo kmalu v deželi!" sem si mislil.

Na Medvedovem se je odprlo. Na okleščinem pašniku se je v rahlem vetru majalo nekaj prelepih brez, v gabrovih krošnjah se je kroglasto bohotalo omelovje. Iz za zimskega travnika je poleg Matajurja zrasel Krn in v desno, preko divjega Gačnika še ostale tolminske gore. Vzdignilo mi je pete, duša mi je takoj mehko vzvalovila skupaj z popolnostjo videnege. Kar skozi breze me je neslo.

Iz odprtega hleva (preflancali so ga od nekod z Gorenjskega ali Dolenjskega, stari Medvedov je že kdaj šel po gobe) so pristopicali trije osli, bolj sivčki kot ne. Pastir iz gačniške kmetije jih prihaja vsakodnevno pogledat.

Starega Medveda sem letos namalal na platno. Pred leti je še stalo pokonci nekaj zidovja skurjene kmečke hiše, takrat sem si zrisal njen tloris pa okna in vhode. O hlevu je bilo sledov še manj, najbrž je bil večinoma

¹ Za to naselje na zemljevidih in v literaturi najdemo še izraze Prdenjski Vrh, Prvenjski Vrh, Prevenjski Vrh, tudi Prevenski Vrh.

Logar, Gorenja Trebuša RAFAEL TERPIN, AKRIL

lesen. Ostala je le bajta s fresko iz 18. stoletja. Bajto so zdaj obnovili in ji poveznili spet bolj kranjsko streho. Pravzaprav ne vem, do kolikšne mere je moj pildek podoben predvojni stvarnosti, kdove? Je še kje kdo, ki bi mi zmozel pomagati? Vsekakor mi neznansko godi, da sem ga spravil na beli dan. Saj so Medvedovi imeli včasih na Gačniku svoj mlin, v njem so mleli za ves Prdejski Vrh. Zidovje ob divji vodi je videti še danes.

Prdejskemu Vrhu nekateri včasih rečejo Prevenjski ali Prvenjski, a domačini so trdno pri svojem Prdejskem. Najbrž gre pri nekaterih za bolj narejeno sramežljivost. Pa kaj – ime prihaja vendar od glagola PRIDETI, v narečju PRDETI. Nekdanja kmetija nad Šebreljami – PRDIVNK – bi bila lahko tudi PRIDEVNIK. No, ob slednjem gre pa res vsakemu na smeh.

V Prdejskem Vrhu je bilo nekdaj šest hiš, šest domovanj: Pri Medvedu, V bajt, Pri Štefetu, Pri Kumru, Pri Hvalu, Pri Nacetu. Tako je zapisala domačinka Marica Vončina, ko je leta 2004 popisala trebuške hiše. Namesto Pri Nacetu je v zgodovini bolj znano ime Pri Logarju. V gostoljubni hiši je julija 1944 namreč potekal pedagoški tečaj za primorske učitelje.

DOLINARSKA LENČKA JE ODŠLA, Z NJO ZASELEK

Zaselek je dokončno opustel letos. Ni dolgo, kar so pri Sv. Jakobu na Vojskem zagrebli Dolinarsko Lenčko (prej Pri Štefetu). Po rodu je bila iz Jakove hiše na vojskarskem Revenovšu in se je vedno počutila Vojskarico. Pokopali so jo preprosto k njenim. Dolgo vrsto let, kar ji je umrl soprog, je živela sama, le hud pes ji je delal družbo. Svojo njivo za zgorelim Kumrom je krožno ogradila zaradi srnjadi in tudi zaradi oslov. V tihi samotni uri jo je zadela kap, rekli bi lahko božji žlak. Tri dni ni bilo k njej nikogar. Vsa izsušena in vse bolj izčrpana je slišala le osle, kako so se prestopali okrog hiše. Kaj je bilo s psom? Ne vem. Je tulil? Se je potepel drugam?

Nazadnje so jo sosedje našli in jo spravili v bolnišnico. Nekaj tednov jo je po drobtinah pobiralo. A odšla je in Prdejski Vrh se je dokončno spraznil.

Stal sem tam zgoraj nad hišo, ob robu komaj bele ceste. Sonce se je upiralo v hišno čelo, izcimilo se je blago zimsko dopoldne. Ob groblju Kumrove hiše so se belili stebri starega doplarja. Tudi štali je požrlo streho, kar sem šel zadnjič tod mimo. Preko leta ne bi bilo kaj videti. Povsod bi bila samo gosta gošča, divjaki, pobežljano sadno drevje in samosevci. Lenčkina kroglasta njiva kot jerbasa na mizi.

Pri Kumru, Prevenjski Vrh, Gorenja Trebuša RAFAEL TERPIN, AKRIL

Obilje neba in sonca, ki mu je zmeraj jasno, kje je kaj treba podelati.

Trpko mi je bilo stopiti izpod molčee hiše tja proti Logarju (ali Nacetu). Tudi Logar je imel svojo zlato njivo, ki ga je redila. Ob njenem koncu sem postal in se ozrl na kup ruševin nekdanjega sijajnega doma. Zdelo se mi je, da so v njivo zarisani razori nekdaj tekli gladko k hiši, k njenemu portonu, k njenim drobnim oknom. Še v nočeh se je njen zid belil preko trebuških hrbtov. Morda sem se domislil onega davnega dne, ko je nama z Rafaelom Podobnikom Dolinar, soprog danes pokojne Lenčke, dovolil pogledati v belino Logarjeve kletne kovačije, bogate in dokončno opremljene z vsem potrebnim orodjem. Se spomnim, takrat smo vsi trije bolj molčali. Od občudovanja.

Spustil sem se na rob Logarjevega proti Pršjaku. Ves svet naokrog se je napejal v pričakovanju pomladi. Svetlobe je bilo že kar preveč. Jopo sem že kdaj slekel.

Do roba skledasto urejenih jas in travničkov je bil svet na novo otrebljen, posekano grmovje je še ležalo v vseh smereh. Na skrajnem robu, kjer se krajina prevesi v Pršjakove prepade, sem stopil čez žico. Aha, sem si povedal, da tukaj torej lahko pritancajo osli. Svobode jim res ne manjka.

Le hitro sem bil vstric s strehami Pršjakove domačije. Vse leži v obupni strmini, le pred hišnim vhodom je za tri postelje ravnega. Štala se je sesula, klet in hiša še stojita, obe sta videti prav čedni in čvrsti. Vse tri stavbe so okrašene s freskami, enakimi kot ona na Medvedovi

bajti, torej so iz 18. stoletja. Hiša je imela tudi šivane vogale. Slike med čelnimi okni so bile prav drobne, je bilo pač malo prostora.

PREMISLEK OB PRŠJAKOVI DOMAČIJI

Vrglo me je na zeleno klop na sončnem kraju. Hrbet mi je varovala bela hiša, klet sem gledal navzgor, podrti štala (s še vidno fresko) je bila pod mano. Blizu zadnje skladovnice prhljih okroglic so cvetele trobentice, pod mizo so veneli odcveteli zvončki, na pocoklanem ob štali so iz rjavega pribodle kmečke narcise. Globoko spodaj je v ozki tesni Pršjakov slap točil smaragdno vodo v svoje Sopote.

Naslonil sem se na belino z roko ravnanege ometa, zamižal. Od vsepovsod je hrupno vrela tišina: z leti prihajajo spoznanja. Kot kamen težka, vredna zrelih let. Kot trebuška tišina iznad praznega Pršjaka lezejo v telo in se točijo v dušo. Sonce bo sijalo leto za letom, tudi čiste vode bo še najti v govcih. Rože se bodo iz semenja rojevale in vanj izginjale. Drevesa bodo zelenela, njive bodo slednje leto kaj dale od sebe. Spremembe nam bodo krancljale sprotne dni. A neke obljubljene pomladi, ko bo zadnje mrzove že vleklo preko belih gora, bo naenkrat vsega dovolj in preveč: pojoče vode v grapi, divje steze v dolino, cvetočih jabilan, odmaknjenih sosedov in poti do njih, pekočega sonca, molčee ženske (bi pomislil Pršjakar), klancev, klancev. Ne bo šlo drugače, preprosto si bomo v živo zaželeli svojega Sv. Jakoba na Vojskem. Pod Smodinovim gričem. Dolinarski Lenčki je bilo ustrezno. ◦

Graparski Matevž

Umiranje starih hribovskih domačij

◀ Dare Likar

Iz Jagršč čez Šebrelje proti Šentviški planoti RAFAEL TERPIN, AKRIL

"Pfej!" je Matevž znova zarobantil, kot že prej vsakič, ko je kdo od ostalih dedcev za šankom povedal kakšno stvar. "Pfej, pa to matranje. Breg na obe strani, pa vsako leto je bik manj vreden, krmila in orodje se pa dražijo kot za stavo. Spraznil bom štalo en dan in pustil, da se zarase vse skupaj, sakramenska grapa zakotna!"

Takšen pogovor se mi je vsadil v spomin takrat, ko sem tega moža videl čisto prvič. Nato je minilo še kar nekaj let in lahko rečem, da je že dolgo, kar je postal moj dobri znanec. Njegovo robantenje, ki je nepogrešljivo spadalo zraven moževe pojave, pa sem prav tako dobro poznal. Vedno je bil nezadovoljen in hud, čeprav sem ravno pri njem čutil, da na svojo grapo in živino ne gleda čisto tako, kot je bilo slišati. Vedeli so povedati ljudje, da je imel najlepše živali in vse zgledno urejeno in čisto v štali, okoli bajte pa prav tako. Vendar pa je on vedno znova tolkel po šanku in zlival jezo s svojimi pfeji in fuji. Nekateri možje so se mu samo nasmihali, saj so bili takšnega vajeni in niso jemali vsake besede dobesedno. Po drugi strani pa so marsičemu pritegnili. Seveda je bilo res težko v tistih rebrih. Senožeti so tam, kot je rad kateri rekel, postavljene pokonci.

"Menda mora pes v vaši grapi skozi rit lajat, ker se z gobcem za grivo drži!" se je kdaj smelo pošalil pogumen duhovitež.

"Pa saj dobite kmetje podporo od države!" je enkrat Matevža dregnili eden od mlajših fantov, ki so sedeli pri mizi v kotu. Jej, jej, kako nepotrebno je bilo to. No, pa saj je mladec dobro vedel, da bo zadel v mehko.

"Kaaaj!?" je planil Matevž in stisnil svojo grobo pest, da so pobledeli grčasti členki, ki jih je molil proti mulariji.

"Ti bom jaz dal podporo, mulc!" je kričal. Pojdi vprašat, koliko stane kosilnica! Ma, kaj stroj! Že za gorivo pokurim večino tistega vbogajme. Podpora, a? Rad bi te videl, kako bi se lomil v tisti moji rebri. Vi pametnjakoviči samo odštihate tisti šiht v fabriki, potem pa ste vsega fraj in se lahko delate norca iz nas! Pfej, jebemti sunce!"

NEGOSTOLJUBNI KRAJ

Matevževa domačija je bila, resnici na ljubo, res pravi primer zakotja. Bajta je bila postavljena v grapi ter stisnjena med skalnat hrib in vodo, ki je včasih ob hudi

uri grmela le poldrugi meter pod Matevževim oknom. Bil je to kraj, za katerega se vprašamo, kaj je ljudi gnalo, da so se ustalili prav tam. Ja, pa so se. Pa ne le to. Skozi veliko let so obdelali in spremenili vsako ped zemlje, ki jih je enkrat davno tako neprijazna in divja sprejela. No, vsaj meni se je zdelo tam doli kar lepo. To je seveda tiste vrste lepota, ki nima nobene zveze s tem, kako težko se ljudje bodejo z njo. Z grmovjem, s košnjo, z vleko lesa in vsem podobnim. Meni je pač delovala očem prijazna. Kmalu za hišo se je vse skupaj razširilo v veliko dvorišče in na obeh straneh sta se svetili strmi senožeti. Vzorno pokošeno in otrebljeno je bilo vse skupaj. Veliko tega je moral Matevž postoriti kar lepo na roke, pa naj so bile novejšje priprave še tako primerne za ekstremno gorski teren.

Poleg vsega, to mi je delovalo še najbolj nedoumljivo, je ta jezni možakar živel v tisti bajti čisto sam. Pred nekaj leti je pokopal osemdesetletno mater, očeta je izgubil že v otroštvu. Da pa bi dobil kakšno gospodinjno? Marsikdaj mu je kdo omenil in takrat bi morali videti njegov izraz. Namrdnil se je ter pogledal blebeteča vzvišeno in z izrazom, ki je nedvoumno govoril, da se mu smili in da ne razume, kako je bil lahko v življenju tako nepreviden in si nakopal za vrat babo. Pa še mularijo zraven. Ja, Matevž je ostal sam in ob vsaki priložnosti je pokazal, kako je na to ponosen in s tem zadovoljen.

TRDO DELO ZA PREŽIVETJE

Kaj je hodilo po dedčevi glavi ob samotnih in dolgih zimskih večerih, ko je okoli voglov zavijala sibirski burja in se mešala z bučanjem hudournika, tega seveda nihče ne more vedeti. Vsekakor sem prav rad kdaj na svojih malih pohodih zavil po tisti poti, pa tudi, če je bilo nekoliko iz moje smeri. Matevža sem vedno našel doma in, to lahko z gotovostjo trdim, vedno pri delu. Zanimivo se mi je zdelo, ko sem ga že od daleč opazoval. Vse je delal umirjeno, vsako stvar je preložil premišljeno in niti sledu ni bilo o tisti njegovi jezi, po kateri so ga poznali ljudje. Se je pa njegovo obnašanje spremenilo takoj, ko me je zagledal. Takrat je pljunil v tla, si obrisal čelo in začel godrnjajoče litanije.

"Ja, viš, tako je to v tej luknji! Zaklenil bom en dan vrata, šel v dolino in stegnili vse štiri od sebe. Sakramensko matranje hudičevo!"

Malo me je imelo, da bi mu ugovarjal, da le ni tako hudo, a ni imelo smisla. Sem ga pa zgoraj s steze nekaj minut pozneje opazoval, kako je sedel vrh tistega obronka, ki ga je še malo prej čistil s sekirico. Videti je bil ponosen in zadovoljen, kot da opazuje še eno svojo zmago. Pa da bi videli, kako je opravil svoje delo. Tako do pikice očiščenega kosa zemlje zlepa ne bi videli nikjer. Čisto v nulo posekana vsaka vejica, natančno položena na kup in povezana v lično butarico. Le najbolj nevrredno ščavje, robide in nekaj smeti je zgorelo na pojenjajočem ognju ob poti.

REDKI OBISKI

Spet drugič sem prišel, mirno kot ponavadi, in našel Matevža pri živini. Pravzaprav ga nisem zmotil, le prisluhnil sem tistemu, kar se je slišalo iz hleva. Najprej sem mislil, da je kdo na obisku na samotni kmetiji. Potem pa po besedah, ki sem jih slišal, doumel, kaj se dogaja. Ja, Matevž se je pogovarjal s svojimi kravicami. Pa ni bilo slišati nobenega bentenja ali ihtje. Celó bi lahko rekel, da je zvenelo ljubeznivo in prijazno.

Nalahno sem pokašljaj. Imel bi slabo vest, če bi predolgo izkoriščal svojo neopazhenost. Očitno me je slišal. Svoj monolog je prekinil, tako bi rekel, na hitro in sredi besede. Prikazal se je na vratih. Takšen kot ponavadi, v gumijastih škornjih in v plavih cunjah.

"Kramenski drek hudičev. A se mi je res treba uganjati s temi škurtami!"¹ je hitel pretiravati s kregom. Očitno je bilo, kako ga skrbi, da sem že dalj časa pred štalo in da sem ga že prej poslušal.

"Odpravil bom to golazen v kratkem, prmejduš!" je zarohnel, medtem ko je porival polno samokolnico na kup gnoja. Stresel je zadevo na vogal kupa in tisti vogal potem oblikoval in prekladal, kot da sklada ne vem kakšno dragoceno reč. Mislim, vzel si je zares nenavadno veliko časa. Tako kot pač za vsako delo. In tisti kup, pa naj bo to gnoj gor ali dol, je bil obdelan v brezhibno kockasto gmoto, da se mi je zdelo, da jo bo verjetno na jesen škoda razkopavati in voziti na njivo.

"No, no, Matevž, tako hudo pa menda ni!" sem miril možakarja, on pa mi je odgovarjal s stokrat slišanimi pripombami okoli garanja, naveličanosti, slabih

Zakojška grapa RAFAEL TERPIN, AKRIL

cen in predvsem tega, da bi pa res že enkrat lahko vzel vse skupaj vrag.

"Da bi stegnil vse štiri od sebe in se odpočil, hm – kot vi ta mestni!" Pred časom bi mu še malo ugovarjal, češ da tudi mi hodimo na svoje šihte in rešujemo svoje reči, a že dolgo nisem več izgubljal časa s tem. Le pokimal sem, pozdravil in šel naprej svojo pot. S kravami pa ga od takrat nisem več slišal govoriti ...

KAR ČAS VZAME, VEČ NE VRNE

Vendar je Matevž počasi res moral popuščati. Sam je seveda vsakič, ko je pri kakšni stvari zmanjšal svoje kmetovanje, vztrajal, da je to zato, ker je itak sit vsega in da bo zdaj lahko malo več počival, in "pfej, to matranje!" dodal za zaključek. Resnica, vsaj meni je bilo to očitno, je bila čisto drugače. Matevž se je staral. Tudi tega močnega, trdnega dedca iz grape čas ni pustil na miru. Jemal je moč iz njegovih udov in mehčal trdno voljo, ki mu je njegovim besedam navkljub ni nikoli manjkalo. Vsako leto je odšel kakšen rep več iz štale. Vsako leto je kakšen zatrep klonil pod bujno rastjo lesk ali mladih brez. Brezhibno urejene obronke pa je ponekod z mešnatimi vejami v velikih lokih pozrla

robida. Tudi pogovarjala se nisva več. Možakar se je še celo redkim prišlekom, kot sem bil občasno jaz, raje izognil in se skrivil v hlevu ali grmovju. Niti njegovega rogoviljenja nisem več slišal ...

No, pravzaprav sem enkrat z Matevžem še govoril. Bilo je na dan, ko so mu iz štale odpeljali zadnji dve junici. Sto petdeset let, kar je stal tisti hlev, se to menda ni zgodilo. Nikoli ni bil prazen. Ko me je prineslo mimo, sem zagledal delavca, ki sta nakladala živino na prikolico, in takoj mi je padlo v oko, da gospodarja ni blizu. Zagledal sem ga v obronku malo stran od hiše. Stopil sem k njemu in pogledal me je izpod sivih, razmršenih obrvi.

"K vragu naj gre vse skupaj, pfej!" je momljaj. V roki je držal steklenico žganja in ob teh besedah je zopet na dolgo potegnil iz nje. Kapnilo mi je, da ga pravzaprav takšnega še nikoli nisem videl. Ne, pijanega Matevža v življenju še nisem videl. Pa tako debelih solz tudi še ne. Takšnega sem se spominjal Matevža iz grape in te misli so mi preplavile možgane gori v vasi, medtem ko so mu v zvoniku peli svojo milo pesem vsi trije zvonovi. Ja, zvonilo mu je še isto jesen. ◉

¹ Škurta – stara, jalova krava.

Spomini nekdanjega oskrbnika

Kako sem postal oskrbnik Zavetišča pod Špičkom

✍ Pavel Dimitrov

Pelc nad Klonicami, Veliki Ozebnik in Jalovec. Pod visokimi gorami stoji skromno Zavetišče pod Špičkom. FOTO: MATEJ VRANIČ

V januarški številki Planinskega vestnika je več avtorjev opisalo, kako so nekoč oskrbovali planinske kočice. Zame je bilo to čudovito branje, saj sem skoraj vse nosilce tem dobro poznal. To čudovito branje me je vzpodbudilo, da napišem ta članek, ki bo pri bralcih obudil spomin na Zavetišče pod Špičkom (2064 m). Za boljše razumevanje, kaj me je gnalo v oskrbnništvo, pa nekaj osnovnih podatkov o moji navezanosti na gore in gornišstvo. V otroških letih sem se potepal po vrhovih Karavank in Mežakle. Včlanil sem se v PD Jesenice, sčasoma postal alpinist in bil pozneje dve leti načelnik alpinističnega odseka. Naredil sem izpit za gorskega reševalca in bil štiri leta načelnik postaje GRS Jesenice. Opravil sem tudi izpit za gorskega vodnika. Leta 1965 sem bil član druge Jugoslovanske himalajske odprave na takrat še neosvojeni vrh Kangbačen (7905 m). Leta 1967 sem se povzpel na Pik Lenin (7134 m). Izvolili so me za predsednika PD Jesenice in v desetletnem predsednikovanju sem imel čast odpreti vrata dveh na novo zgrajenih koč, Koče na Golici in Erjavčeve kočice na Vršiču.

PROSTO MESTO OSKRBNIKA

Leta 1996 sta bila oskrbnika Zavetišča pod Špičkom moja znanca Jure Fenz in Alenka Novak. Lepega jesenskega dne sta moja hči Mojca in njen življenjski sopotnik Jure obiskala to priljubljeno kočico ravno na zadnji dan obratovanja, v trenutku, ko je oskrbnik zaklepal vhodna vrata. Izročila sta mu moje pozdrave, ki

jih je bil tako vesel, da je ponovno odprl vrata, prinesel polovico steklenice žganja in dejal: "Očetu vračam pozdrave, to steklenico žganja pa z vso družino ob zavetišču spijte na moje zdravje in tudi na moje slovo, ker ne bom več oskrbnik."

Hči mi je prinesla pozdrave in dodala, da Jure ne bo več oskrbnik. Njeno sporočilo je bilo zame odločilno, saj sem si želel

biti oskrbnik nekje visoko med gorami, in zdelo se je, da mi je to zavetišče pisano na kožo. Telefoniral sem na PD Jesenice in se s svojo nekdanjo tajnico Jerco dogovoril, da naslednjo sezono prevzamem oskrbovanje, moja soproga Poldka pa bo pomočnica – kuharica.

Konec junija 1997 smo se s helikopterjem odpeljali z Vršiča do Zavetišča pod Špičkom. Helikopter je še nekajkrat pripeljal hrano in pijačo, tako da je bilo vse okoli zavetišča polno. Nekaj dni je trajalo, da sva naredila inventuro in vse postavila na svoje mesto. Utrujena soproga mi je obupana dejala: "Oh, Pavel, kam si me ti spravil!" Sčasoma se je vse uredilo, tudi midva sva se privadila ritmu dela in vedno večje je bilo veselje biti oskrbnik zavetišča, ki sem ga imenoval Orlovo gnezdo.

LEPOTA RAZGLEDOV JE NEVERJETNA

Zavetišče je odprto le tri poletne mesece, od konca junija do konca septembra, ima pa tudi zimsko sobo. Videti je kakor gnezdo s čudovito kuliso mogočnih vr-

planinci, predvsem je kot opazovalnica služilo italijanskim graničarjem. Med okupacijo je štiri leta samevalo in že začelo razpadati. Oktobra 1948 je PZS ponudila jeseniškemu planinskemu društvu, da bi ga obnovilo. Delo sta prevzela Anton Blažej in Ivan Šavli. V dveh letih so planinci v poletnih mesecih znosili kar šest ton materiala za obnovo. Otvoritev je bila 6. avgusta 1950. Anton Blažej (poimenovali so ga oče Špičke) je delo še nadaljeval in dokončal leta 1953.

Zavetišče je bilo skromno opremljeno: imelo je le štirinajst ležišč, zato se je kmalu pokazala potreba po povečanju. Leta 1960 je bil sprejet sklep, da se naslednje leto prične z delom. Kot načelnika postaje GRS Jesenice so me prosili, da z reševalci izdelamo heliodrom, ki bi služil pri prevozu materiala s helikopterjem. Ob svitu 14. junija 1961 se je osemnajst reševalcev s krampi in lopatami odpravilo proti Špički. Oskrbnik Franc Ciuha nam je postregel z odličnim čajem, nato pa smo začeli delati. Zmenili smo se, da bomo hribček ob zavetišču izravnali. Strokovno nas je vodil Mihael Fenz – Miki, ki je kot reševalec letalec vedel, kolikšna mora biti površina heliodroma. V strmino smo izkopal jašek in vanj polagali skale, dodajali pesek ter nato zopet skale. Tako je nastala škarpa. Hribček je bil vedno manjši, izravnana površina pa večja. Po šestih urah trdega dela je

bilo delo končano. Franc nas je pogostil s steklenico piva "iz stare zaloge". Proti večeru smo bili že na Vršiču in v Tičarjevem domu uspešno akcijo zaključili s pivom! Z obnovo in povečanjem zavetišča je društvo začelo leta 1961, odprto pa je bilo 3. julija 1962.

ZANIMIVI DOGODKI MED MOJIM PETLETNIM OSKRBNISTVOM

Kljub starosti (81 let) naju je obiskal Franc Ciuha, ki je kot kurjač na lokomotivi delal pri Slovenskih železnicah. Oskrbnik je bil kar šestnajst let in znan je bil po tem, da je večje skupine planincev sprejemal z loparčkom, na katerem je pisalo "STOP". Ob sprejemu je imel na glavi rdečo kapo, bele rokavice in piščalko v ustih. Ko je večja skupina odhajala v dolino, je zapiskal, dvignil loparček in dal znak za odhod. Ob zavetišču je imel prislonjeno popularno poni kolo, s katerim so se zabavali predvsem otroci.

Planinci so naročili juho in ob tem pripomnili, naj bo v njej malo mesa. Ko jim jo je Franc prinesel, je nekdo vprašal, kje je meso. Hudomušni Francelj je odgovoril: "Gamsovo meso dam za štirinajst dni v snežno luknjo, nato ga narežem na majhne koščke in ga fino zmiksam, tako na drobno, da se ga v juhi sploh ne vidi!"

Franc je na skalah pod zavetiščem napisal nekaj svojih dognanj: "Triglav je kralj gora, fant od fare pa je Jalovec" ali pa "Hodi

hov. Menim, da takega pogleda na triglavsko kraljestvo ni nikjer drugje.

Nepozabni so bili sončni vzhodi, ko so se barve prelivale iz ene v drugo in se na koncu spremenile v lep sončen dan. Ko se je sonce poslavljalo od dneva, sem sedel zunaj na klopi in občudoval, kako so počasi rdečeli vrhovi, vse do zatona in nato teme. Ali pa ko je po hudi nevihti skozi oblake posijalo "rdeče" sonce in v pramenih osvetlilo ozek pas Pelca in Srebrnjaka ter Lepega Špičja v ozadju. Posebno lepe so bile tudi mavrice, ki so se raztezale in vzpenjale v nebo ... To so nepozabna, čarobna doživetja, ki dajejo moč in voljo do dela!

ZGODOVINA ZAVETIŠČA

To ljubko "bajtico" so leta 1933 zgradili italijanski planinci iz Gorice. Spomladi so Trentarji na planini posekali in obtesali les. Jeseni, ko se je nekoliko osušil, so ga italijanski vojaki znosili na mesto, kjer naj bi gradili. Jože Kravanja – Rogar iz Loga je s svojimi pomočniki postavil leseno zavetišče v velikosti 3 krat 4 metre. Obiskovali so ga le redki italijanski

Zavetišče pod Špičkom FOTO: TOMAŽ MAROLT

v planine, dokler je še čas, ker prišel bo čas, ko ne bo več čas, in kmalu bo ta čas".

V zavetišču je bilo uradno trideset skupnih ležišč. Zgodilo pa se je, da je prenočilo tudi več kakor sedemdeset planincev. Takrat smo znosili mize iz jedilnice in na tla položili vzmetnice. Nekaj jih je spalo na klopeh, nekaj tudi pod njimi. Bili so kot sardine v konzervi, na toplem pa tudi.

Planinci so me spraševali, ali je res, da je Franci že pokojni. Franci Ciuha je umrl v visoki starosti 93 let. 15. oktobra 2010 smo ga pokopali na viškem pokopališču.

Planinec je prisopihal v zavetišče in glasno vprašal: "Kdo je tu šef?" Odgovoril sem, da jaz. "Kaj pa je ona (pokaže na ženo)?" "Ona je pa šefla." Vsi so se nasmejali do solz.

Po sestopu z Jalovca je prisopihal planinec in ves prestrašen dejal: "Oskrbnik, tam pri zadnjih skalah (petnajst minut stran) je malo manjkalo, da nisem prijel črnega planinskega gada. Pojdite ga odstranit s poti!" Potolažil sem ga, da se je gad bolj ustrašil kakor on in da se je gotovo že odplazil s steze.

Proti koncu septembra je sonce popoldne kmalu zašlo in postalo je kar hladno, zato se je žena hodila sončit višje ob pot k prvim skalam. Nekoč se je pogovarjala s štirimi planinci, ki so hoteli kar po bližnjici v Trento. Prepričala jih je, naj gredo do

zavetišča, se tam odpočijejo in odžejajo. Kmalu so bili pri meni in rekli: "Imate pa res prepričljivo prometno policistko." Bili so dobri gostje; spili so štiri runde.

Planinki sta naročili kavico. To sem kuhal jaz, saj žena zatrjuje, da jo skuham bolje kakor ona. Ko kava zavre, džezvo odstavim za nekaj minut in jo dam zopet na ogenj, kar ponovim trikrat. Postregel sem kavici in čez čas je ena izmed njiju s prstom pokazala proti meni: "Tako dobro kavo znata skuhati samo moja bivša tajnica in vi. Še sedaj, ko sem v pokoju, grem kdaj k njej na kavico."

Komaj se je svitalo, ko sem stopil pred zavetišče in si raztegoval ude. Pri heliodromu sem zagledal gamsjega mladiča, ki me je opazoval iz oddaljenosti petnajstih metrov. Nekaj časa sva se gledala, nato pa je nenadoma večkrat poskočil na mestu v zrak in zopet obmiroval. To je še enkrat ponovil. Verjetno mi je hotel pokazati, kaj zna ... Čudovito predstavo je zmotila mamica, s katero sta odskakljala v pobočje Špička.

Večkrat na dan so naju obiskale planinske kavke, ki sva jim dajala ostanke hrane. Eno sem poimenoval Špela, ta je bila do mene zelo zaupljiva. Če sem zunaj zavpil "Špela", je takoj priletela. Planinci niso mogli verjeti svojim očem. S Špelo sem se celo pogovarjal. Ko sem nekega

hladnega in meglene jutra stopil skozi vrata, je bila Špela en meter stran. Potiho sem ji dejal, kako je pridna, lepa in krotka, nato pa je ona s svojstvenimi glasovi nekaj zažlobudrala in mi po svoje nekaj povedala. Vprašal sem jo, ali je lačna in žejna, pa mi je zopet nekaj odgovorila. Tako sva si izmenjavala misli precej časa.

Na pobudo znanega jeseniškega alpinista Slavka Koblarja (nekoč gospodarja zavetišča) sem v štirih dneh raziskovanja ponovno odkril Blažev preduh, skozi katerega vodi bližnjica na Jalovško škrbino in v Tamar.

Obiskal naju je pesnik Aleš Tacer iz Radelj ob Dravi. Ko sem zvečer zaigral na harmoniko zagrebškim planincem, me je slikal z neko Zagrebčanko. Zada je sliko je napisal pesem:

Pavel je raztegnil meh, Zagrebčanka pa v smeh,

tak' zaljubljeno ga gleda, mal' od zadaj, mal' od spreda,

da se glas mu je zatresel, ko harmoniko je razvlekel.

Pozneje nama je poslal ljubeznivo pismo, v katerem je napisal: "Upam, gospa Poldi, da ne boste zamerili Pavletu mlade dekllice ob strani – takole za na sliko je že v redu, dolgoročno pa je sigurno bolj zadovoljen z vami." ◊

Preko tega pobočja sem se od Špičke večkrat podal na Jalovec (Jalovec z Velikega Ozebnika) FOTO: PETER STRGAR

"Drama" pod vrhovi

V jutranjem mraku sta alpinista tiho hitela mimo planinske koč. V majhnih nahrbtnikih nista imela prav veliko opreme, zanašala sta se na hitrost in svojo sposobnost. Kakor hitro sta prišla, sta tudi odbrzela, stenam naproti. Gozdna jasa pred koč je spet samevala. Jutranji mir so motili le ptiči, ki so žvrgoleli, da je bilo veselje. Potem so počasi od vsepovsod začeli prihajati delegati. Zbrala se jih je cela množica. Posedli so se po klopeh pred domom na veliki jasi. "Začenjam z našim rednim letnim srečanjem," je začel predsednik, ki je sedel vsem naproti. Nekateri delegati so si menciali oči, drugi so se raztegovali, tretji malce prezebali, četrti zrli tja proti vrhovom, ki so se odstirali v jutranjem soncu. "Sklepi našega zadnjega srečanja so ... neizvršeni so ostali tile ..." je nadaljeval predsednik.

Mimo je prišla skupina pohodnikov z vodnikom na čelu. Malce so postali in poslušali, kaj se tam dogaja. Ker pa jih pregled zapisnika zadnje seje ni kdove kaj pritegnil, je vodnik zapovedal premik. Pred sabo so imeli še dolgo pot na razgledne vrhove.

"Da bi dosegli zastavljene cilje, bo potrebno izvesti ...," je govoril visoki funkcionar.

"V našem kraju pa tega ne podpiramo, mi bi radi ...," se je oglasil delegat.

"Ta predlog je sicer v redu, vendar ne upošteva tega ...," je bilo slišati drugega delegata.

"S tem se strinjamo, s predlogom onega pa ne ...," je razpravljala tretja delegatka.

"Tako ne bo šlo. Uskladiti se bomo morali," je vztrajal predsednik.

Zdajci je na jaso posijalo sonce. Delegati so se ozrli v nebo in za trenutek utihnili. Šele zdaj so opazili skupinico, ki je stopicala po poti. Starejša planinka je mlajšim razlagala, katere cvetice so ob poti in kakšne so njihove značilnosti, kako jih lahko zavarujemo in sploh varujemo naravo. Njena mirna razlaga je počasi utonila v gozdu.

Za trenutek se je zdelo, da jih bodo lepote okolice premamile, vendar je predsednik takoj spet povzel besedo: "V preteklosti se

nismo prilagajali spremembam, zato smo nazadovali ..." Ko je končal, se je spet vnela razprava. Glasne besede so odmevale skozi gozd. Predsedniku je govorce komajda uspelo miriti. Ta je hotel spremembe, oni je bil proti, tretji bi kar vse delegate zamenjal z novimi, četrti pa bi sploh ukinil delegatski sistem. Ta predlog se jim je zdel kar malce nor. "Kako, s čim pa," so zahtevali odgovore. "Tako, da bi bili v najvišjem organu samo tisti, ki se na zadeve najbolj spoznajo, je pojasnil." "Ne, to pa ne! Že dolga desetletja delamo tako in tako bo tudi ostalo," so vpili delegati. Spet se je vnela razprava, ki je odmevala nad košatimi krošnjami, da so še ptice odletele stran.

Zdajci se je pred množico znašla skupina majhnih otrok. Mentorica jih je sicer skušala odvrniti, da bi se približali, a kaj, ko je bila skupina delegatov tako zelo zanimiva. Tudi delegati so se obrnili, se za trenutek umirili in se jim posvetili. Mnogim se je kar malce stožilo pri srcu, saj je bilo med njimi precej starejših. Nekateri so pobožali mehke glavice, spregovorili z njimi besedo ali dve, potem pa jih je predsednik spet opozoril, da imajo pred sabo še obsežen dnevni red in sprejetje veliko sklepov. Ure pa so minevale ...

Glasno razpravo je nenadoma prekinila hitra akcija. Parkirišče pred koč je zapolnilo nekaj avtomobilov s pisano oblečenimi ljudmi. Gorski reševalci. Nesreča. Delegati so spet zastali in nemo opazovali dogajanje. Reševalci so hitro poskakali iz avtomobilov, si naredili težko opremo z nosili vred in odbrzeli v gozd. Kakor hitro so prišli, so tudi odšli. Kar malce zamišljeni so delegati nadaljevali z delom. Nekateri so se težko zbrali. Kdo ve, kaj se je zgodilo in kako se bo končalo, jim je rojilo po glavi. Vendar jih je kmalu spet zagrabilo in padli so v novo razgreto razpravo.

Dan se je prevesil v večer. Mladi planinci so se že davno vrnili z izleta, prav tako naravovarstveniki. Skupina z vodnikom, ki se je naučila prostranih razgledov z visokih vrhov, je posedala pred koč in obujala sveže spomine, ob sosednji mizi sta sedela alpinista in se s pogledi vračala v strmo steno, ki sta jo preplezala. Reševalci so se vrnili, v nosilih prinesli ponesrečenega in ga oddali v rešilni avto. Z jase pa je še vedno odmevalo v noč ... "Postopki niso demokratični, ampak zavajajoči ... Kdo sploh vodi našo organizacijo? Nismo za tako predlagane spremembe ..."

Besede so še dolgo odmevale v mrak pred koč, kjer pa že dolgo ni bilo nikogar več.

Katja Vidmar tik pod stopničkami

Log pri Brezovici je gostil plezalno smetano

✉ Vesna Erjavec

Katja Vidmar, najboljše uvrščena Slovenka FOTO: ARHIV ŠPD KORENJAK

Tekma svetovnega pokala v balvanskem plezanju v Športnem parku Log, ki je prvič potekala na slovenskih tleh, je postregla z atraktivnim plezanjem, težkimi balvanskimi problemi, odličnim ekipnim uspehom slovenske reprezentance, glasnimi navijači, domiselnim komentiranjem *stand-up* komika Pižame in ritmi Siddharte ter seveda z odlično organizacijo Športnoplezalnega društva Korenjak. Za piko na i je poskrbela slovenska športna plezalka Katja Vidmar, ki se je zavihtela tik pod stopničke.

Pod okriljem Mednarodne zveze za športno plezanje (IFSC) vsako leto na različnih prizoriščih po svetu organizirajo tekmovanja za svetovni pokal v treh disciplinah športnega plezanja – hitrostnem, balvanskem in težavnostnem. Zadnjega Slovenija že tradicionalno prireja v Kranju, letošnje leto pa je prvič gostila tudi najboljše balvaniste, saj je bila po zaslugi Športnoplezalnega društva Korenjak izbrana za organizacijo enega izmed desetih tekmovanj za svetovni pokal v balvanskem plezanju. Dvodnevno tekmovanje je gostila občina Log-Dragomer, natančneje manjša vas Log v bližini Ljubljane, kjer se je 7. in 8. maja na drugi tekmi svetovnega pokala v balvanskem plezanju pomerila vsa svetovna plezalna elita. Na startni listi smo v kvalifikacijah videli 89 tekmovalcev iz 19 držav, ki so plezali na petih, v nedeljskem polfinalu in finalu pa štirih balvanih.

Log pa ni gostil le trenutno najboljših plezalcev, temveč tudi številne slovenske plezalne legende in ostale eminentne goste. Za naše so med drugimi navijali nekdanja najboljša slovenska športna plezalka Martina Čufar, dobitnik kresnika in alpinist Tadej Golob ter evropski poslanec Ivo Vajgl.

Da je tekmovanje potekalo na Logu, ni naključje, saj v njegovem športnem parku stoji edinstvena umetna plezalna stena, ki je trenutno največja balvanska plezalna stena na prostem v Sloveniji. Župan Občine Log-Dragomer Mladen Sumina je navdušen, da je ena najmanjših in najmlajših slovenskih občin z le 3500 prebivalci gostila tekmovanje najvišjega ranga: "Svetovni pokal v balvanskem plezanju je za naše okolje izjemen in zgodovinski dogodek. Mi smo na to zelo ponosni, v tem projektu smo združili moči z društvom Korenjak in tako je do tega dogodka prišlo."

KATJA VIDMAR: "DALA SEM VSE OD SEBE."

V finalu tekme svetovnega pokala športnih plezalk in plezalcev v balvanskem plezanju sta se za stopničke borili dve Slovenki. Ob odlični organizaciji, bučnem aplavzu, domiselnemu komentiranju in ritmi Siddharte je zmanjkala le pika na i, slovenske stopničke. Te je naša najbolje uvrščena plezalka Katja Vidmar zgrešila le za las. Vidmarjeva je sicer ostala brez preplezanih vrhov, vendar je na treh balvanih priplezala tri četrtnine smeri in tako

dobila največ bonus točk, kar je na koncu zadostovalo za četrto mesto. Uspeh so dopolnili Natalija Gros, ki je na koncu zasedla šesto mesto, ter še šest Slovenk in Slovencev, ki so si priplezali polfinale. Vidmarjeva je tekmovanje v kvalifikacijah začela nekoliko manj odločno in se med polfinalistke uvrstila s 15. mestom. Tam si je z dvema osvojenima vrhovoma priplezala šesto mesto, zadnje, ki je še vodilo v večerni finale.

"Tekma je bila odlično izpeljana, vzdušje je bilo super in mi je dalo že v polfinalu dodatno spodbudo, čeprav sem v kvalifikacijah čutila tudi nekaj treme. Dosežka sem vesela, dala sem vse od sebe. Vse smo se res borile, čeprav smo bile utrujene od polfinala. Malce mi je vseeno žal, ker sem bila v tretjem balvanu zelo blizu vrhu, v četrtem pa sem naredila sijajen skok, vendar mi je nato za vrh zmanjkalo nekaj moči v rokah in koncentracije," je po finalnem nastupu pojasnila naša najbolje uvrščena tekmovalka, ki je po daljši odsotnosti s tekmovanjem dokazala, da se lahko kosa z najboljšimi na svetu. Še pred enim mesecem je bila Vidmarjeva prepričana, da bo nastopila le na tekmi na Logu, po nepričakovanem uspehu pa bo znova razmislila, ali se bo na kakšni tekmi svetovnega pokala še pridružila reprezentanci. "Ali bom še tekmovala, me je danes vprašalo že veliko ljudi. Začela sem veliko plezati v naravnih stenah, kjer imam največ ciljev. Ta tekma je bila za vmes. Dobro sem trenirala z našo reprezentanco in se dobro pripravila. Pred tekmo nisem imela nobenih posebnih pričakovanj razen tega, da res dobro plezam, in to mi je danes uspelo. Pri *boulderjih* je vse možno, lahko si prvi, lahko si pa čisto nekje zadaj. Vse je mogoče in danes sem pokazala, da je to to. Pred enim mesecem sem rekla, da ne bom več tekmovala, sedaj pa ne vem, moram malo razmisliti," je o načrtih dejala Katja Vidmar, ki je pohvalila domače občinstvo. "Danes mi je dalo veliko energije, publika me je kar vzdignila, da sem dala iz sebe še več, kot bi sicer."

NATALIJA GROS ŠESTA

Druga finalistka, domačinka Natalija Gros, je finale začela odlično in po prvem krogu tekmovanja zaostajala le za Avstrijko Anno Stöhr, v nadaljevanju pa je bila nekoliko manj uspešna. "Najbolj sem zadovoljna z uvrstitvijo v finale, s plezanjem v finalu pa ne tako zelo. Mogoče nisem dobro prepoznala prave

kombinacije gibov na steni. Četudi sem bila mirna in sproščena, na steni niso bili pravi občutki, ki bi me popeljali kakšno mesto višje, kar sem si želela. Je pa bilo vzdušje res fantastično, zelo sem vesela, da so se gledalci odzvali v tako velikem številu," je povedala Grosova, ki ji je v finalu zmanjkalo nekaj napadalnosti, ki jo je pokazala v kvalifikacijah. "S svojim plezanjem v kvalifikacijah sem zadovoljna. Sicer sem preplezala samo dva balvana od petih, ampak pristopila sem na pravi način. Plezala sem odločno, napadalno, le v tistih ključnih trenutkih sem malo preveč *pocincala*, kar me je stalo dveh vrhov."

ZMAGA AVSTRIJKI ANNI STÖHR IN FRANCOZU GUILLAUMU GLAIRON-MONDETU

V ženski konkurenci je slavila Avstrijka Anna Stöhr pred Japonko Akiyo Noguchi na drugem mestu in Američanko

Klemen Bečan, najbolje uvrščeni Slovenec
FOTO: ARHIV SPD KORENJAK

Alex Puccio na tretjem. "Prvi favoritinji sta bili Anna in Akiyo, praktično zmagovalki svetovnega pokala v zadnjih treh letih. Nekako sta superiorni in ju je res težko premagati," je o razpletu finala na Logu povedal trener slovenske reprezentance Simon Margon. Mina Markovič je tekmo končala na 11. mestu, novinka, petnajstletna Katja Kadič, na 18.

Pri moških se je na prvo mesto povzpел Francoz Guillaume Glairon-Mondet pred Rusom Dimitriyem Sharadutdinovom in Avstrijcem Kilianom Fischhuberjem. Klemen Bečan je bil kot najboljši Slovenec 13., po koncu kvalifikacij pa je celo vodil. Kljub temu da je ostal brez finala, je s svojim nastopom zadovoljen: "Preplezal sem prvi boulder. Publika je pomagala zlasti pri zadnjem balvanu, kjer sem siguren, da mi brez nje skok ne bi uspel, saj je bil

Prizorišče tekme FOTO: ARHIV ŠPD KORENJAK

zelo težak in verjetno grem lahko še nekajkrat poskusit, pa mi ne bo uspelo, če bo zadaj tišina." Bečan je pojasnil, da je polfinale odločal na drugem in tretjem balvanu, ki pa ju ni uspel preplezati: "Zelo majhno napako si naredil, pa si šel hitro dol, oprimki so bili zelo slabi, drseli so, ni se jih dalo dobro držati, tako da bi lahko šel lepo čez. Vendar so balvani postavljeni za najboljše na svetu in morajo biti zahtevni, drugače bi bilo brez smisla." Jernej Kruder je končal na 15. mestu, Klemenov brat Jure na 18., debitant Domen Škofic pa tik za njim na 19. mestu. V sobotnih kvalifikacijah so se poslovili Jure Rztresen s 25. mestom, Maja Vidmar s 27. in Mateja Hokraut z 28. mestom.

NAJVEČJI EKIPNI USPEH SLOVENSKE REPREZENTANCE

V slovenski reprezentanci so s predstavo Slovenk in Slovencev na drugi tekmi svetovnega pokala zadovoljni. V sobotnih kvalifikacijah so s kar osmimi polfinali dosegli največji ekipni uspeh, ki so ga nadgradili še z dvema finalnima nastopoma. "Lahko rečem, da sem skoraj v celoti zadovoljen z nastopom vseh tekmovalcev od kvalifikacij, polfinala do finala. Žal se nam je v finalu medalja malo izmuznila. Celo dve Slovenki sta bili v igri praktično do zadnjega balvana. Mislim, da je to dobro izhodišče za naprej," je dejal Simon Margon, ki je bil navdušen tudi nad nastopom slovenskih debitantov. "Katja je marsikoga presene-

tila, čeprav je na treningih kazala dobro formo. Tudi Domen in Jure sta se dobro izkazala. Praktično vsi so med dvajsetimi najboljšimi, tako da mislim, da je to tudi zanje dobro izhodišče za naprej, predvsem pa dobra motivacija za nadaljnje treninge."

TEKMA ORGANIZIRANA NA NAJVIŠJEM NIVOJU

Športnoplezalno društvo Korenjak je z organizacijo tekmovanja postavilo mejnik in nova organizacijska merila na mednarodni ravni, je prepričan Margon: "Po ogledu vseh tekem in svetovnih pokalov, na katerih sem bil do sedaj, lahko rečem, da je tukajšnja organizacija na enem najboljših, če ne na najboljšem nivoju do sedaj." Kot je pojasnil vodja organizacijskega odbora Lorin Möscha, so bili mednarodni delegati navdušeni. "Finalni nastop, ki so si ga ljubitelji plezanja lahko ogledali tudi v živo prek spleta, je podrl vse rekorde, preko 300.000 ogledov in chatov v času finala je bilo." Šov, katerega glavni akterji so bili Jani, Sergej in Pižama, je presejal pričakovanja. "Takšnega šova ne pripravijo niti v Kitzbühlu," je zatrdil Werner Gächter, eden izmed delegatov IFSC. Tudi glavni delegat Graeme Alderson je izjavil, da je podobne stvari že videl, vendar takšnega performansa pa še ne. Jani Hace, Sergej Randelović in Boštjan Gorenc – Pižama so skupaj s publiko dokazali, da so eni največjih! Društvo Korenjak je tako z več kot 50-člansko ekipo, ki so jo večinoma sestavljali starši otrok, ki v klubu trenirajo, ter ob pomoči članov AO Kranj in rašiških martinčkov dokazalo, da lahko naredijo tisto, kar se zdi nemogoče, in da lahko to naredijo odlično. ◻

RADIO ŠT. 1
OD KOLPE DO BARJA

informacije, izobraževanje,
kultura, šport, glasba,
zabava ...

SE SLIŠIMO!

RADIO UNIVOX

99.5 MHz
106.8 MHz
107.5 MHz

Rožna ulica 39
1330 Kočevje

T: 01/893 99 10
F: 01/893 99 24
E: info@univox.si

Na mladih tudi plezanje stoji

Mladinci uspešno v Španiji

✎ Martina Čufar

Jakob Šparovec v smeri Humildes pa'rriba (8a+), Oliana FOTO: BORUT KAVZAR

Selektor Borut Kavzar svojim vedno bolj skalno navdušenim reprezentantom že dve leti objavlja priprave na Kalymnosu. Lani mu jo je zagodel jezni vulkan, ki je bil kriv za odpoved letov, letos malo bolj prazna reprezentančna mošnja. A glede na visoko raven naših mladincev bi na Kalymnosu tako ali tako prehitro zmanjkalo težkih smeri. Zato smo šli tja, kjer je zbrana svetovna plezalska smetana: v Španijo! V okolici Lleride je po mojem mnenju največ plezališč z najtežjimi smermi na svetu. Ni čudno, da se je v Katalonijo preselil tudi Chris Sharma in da se tam pogosto mudi Adam Ondra, ki je v zadnjem času Chrisu dal malo misliti, saj je hitro opravil z enim od njegovih projektov v Oliani ter za zraven na pogled preplezal še pet smeri z oceno 8c+! Toliko o plezalnem "marsovcu", sedaj pa k našim "superfantom in puncam".

Odprava je bila številčna: dvaindvajset nas je bilo! Pravzaprav triindvajset, če štejem še enega fanta, ki brca v mojem trebuhu. Vožnja do Cornudelle de Montsant, kjer smo imeli prvi bazni tabor, se precej vleče in človek bi se ustavil kar v katerem od francoskih plezališč, a se spleča potegniti še kakih pet uric do te prijazne katalonske vasice. Victor, lastnik tamkajšnjega bara in *refugia*,¹ nam je oddal celo hišo, tako da smo imeli več kot udobje in smo ostali dlje, kakor je bilo predvideno: šest plezalnih dni in dan počitka. Izmenično smo plezali v Siurani in Margalefu, skoraj vsak dan v različnih sektorjih. Konglomerat Margalefa je bil bolj po meri tistih, ki imajo radi luknjice in previse, apnenec Siurane pa večinoma ponuja bolj tehnično plezanje po poličkah. Zasedenost zaradi vožnje se našim zagnancem ni nič poznala, saj so že prvi plezalni dan padale prve 8a na pogled. Če se samo spomnim prvih priprav, ki sem se jih udeležila kot trenerka ... fantje so plezali tam nekje do

7b+, punce do 7a, sedaj pa se ogrevajo v 7c+ ... Kot dan in noč!

Plezali smo na polno, sicer ne ravno od zgodnjih jutranjih ur, ker so reprezentanti v Španiji pač prevzeli španski bioritem, kar je pomenilo, da se zjutraj v hiši dolgo ni nič premaknilo. Ponavadi je moja ne najprijetnejša naloga, da jih prebudim oziroma dobesedno zvlečem iz postelje in jih razmigam, tokrat pa smo jim pustili malo več svobode in samostojnosti pri ogrevanju in razteznih vajah. Zvečer je bilo, kljub napornemu plezalnemu dnevu, dolgo živahno. Najprej v kuhinji, potem ob ognjišču. Plezalci so se izkazali kot močni tudi na kulinaricnem področju, saj na jedilniku niso bile samo klasične testenine! Tako nam je Jakob en večer ob pomoči Anžeta spekel deset okusnih pic, največkrat pa nas je razvajal Borut s praviimi restavracijskimi dobrotami. (Glede na pohvale resno razmišlja o prelevitvi iz profesorja športne vzgoje v *chefa de cuisine*.)² Rekordni je bil večer, ko sta z Jernejem Kruderjem spekla več kakor sto dvajset palačink! Dobra hrana je prav go-

¹ Paleta udobja prenočišč pod besedo *refugio* je zelo široka: od zelo skopo opremljenih skupnih ležišč do sob za dve osebi z zajtrkom in večerjo.

² Glavnega kuharja.

tovo eden od pogojev za dobre plezalne vzpone. Energijo je namreč treba poleg iz motivacije in pozitivnega skupinskega duha črpati še iz kakega fizičnega vira, še zlasti za vzpone s presežniki, ki so zaznamovali vsak plezalni dan.

Povzetek Boruta Kavzarja: "Ko sem imel zadnjih štirinajst dni možnost spremljati Domna Škofica pri plezanju smeri 8b in 8b+ na pogled, mi je bilo kar fino pri srcu, ker fant neverjetno napreduje, in ni več daleč dan, ko bo tudi njemu uspelo v smereh 8c in, upam si trditi, tudi v 8c+. Seveda pa gre vse s svojim ritmom in ta pot ne pozna bližnjic.

Tudi drugi fantje so doživeli neverjeten napredek. Tako so Gašper Pintar, Gregor Vezonik in Izidor Zupan na pogled uspeli v 8a+. Svojevrsten *hat trick*¹ je uspel Timu Unuku, ki je v Terradetsu v enem dnevu na pogled preplezal tri smeri z oceno 8a. Tudi Dominik Fon in Jakob Šparovec sta bila prvič uspešna na pogled v tej težavnosti. Izkazali so se tudi trenerji: Anže Štremfelj z 8a+ na pogled, Gorazd Hren in Lučka Franko pa z 8a na pogled, kar je tudi njen osebni rekord.

Tim Unuk pleza smer Anemone nipapa (8a) v sektorju Siurana L'Olla
FOTO: BORUT KAVZAR

Magično mejo 8a je prebila tudi Tina Šušteršič, ki je v Terradetsu z rdečo piko preplezala Latido del Miedo. Njeno kričanje na vrhu smeri ste verjetno slišali tudi v Sloveniji. Vse udeleženske priprav (Julija Kruder, Tjaša Kalan, Urška Blejec, Jera Lenardič, Živa Ledinek, Tina Šušteršič, Katarina Fon) so na pogled preplezale kar nekaj smeri z oceno 7b+, Anja Šerbinek tudi 7c. Z nami sta bila tudi 'večna' mladinka Jernej Kruder in Jure Bečan, prvi je na pogled uspel v 8a+,

Jure pa je svoje meje plezanja na pogled dvignil celo do 8b."

Preobsežno bi bilo naštevati vse osmice, ki so jih preplezali – že samo Domen jih je dvajset! Omenila bi le smer Darwin dixit (8b+), močno previsen "buhtelj" v Margalefu, ki so ga fantje na idejo najbolj otročjega v odpravi (koga drugega kot Boruta) napadli v trdi temi malo čez deveto zvečer. In to že potem, ko so imeli za sabo uspešen plezalni dan in bi si mi-

¹ Trojni uspeh.

www.nalgesin.si

Hitro odpravi bolečino.

Hitra rešitev
Pri glavobolu, zobobolu, menstrualnih bolečinah, bolečinah v mišicah in sklepih.

Nalgesin^s
20 tablet, 275 mg ibuprofen tablet
hitro odpravi bolečino
20 ibuprofen, običajnih tablet
KRKA

www.krka.si

Naša inovativnost in znanje za učinkovite in varne izdelke vrhunske kakovosti.

Pred uporabo natančno preberite navodilo! O tveganju in neželenih učinkih se posvetujte z zdravnikom ali s farmacevtom.

PLEZALIŠČA V ŠPANJI

Siurana

Že desetletja je eden najbolj znanih plezalnih ciljev v Španiji. Smeri je v okolici te slikovite vasice na vrhu rdeče oranžnih pečin okoli šeststo in lokalni plezalci iz leta v leto dodajajo nove. Ne le tiste najvišjih težavnosti (9a+, 9b), tudi bolj sprejemljive "normalnim" ljudem. Prednost Siurane pred drugimi plezališči je torej, da se tam najde smeri za vse nivoje in okuse. Sektorji so orientirani na vse strani, tako da se je mogoče glede na vreme odločiti med senco in soncem, smeri pa se tudi po močnem deževju hitro posušijo, za razliko od plezališč s kapniki (Santa Linya, Rodellar, Terradets), ki dolgo ostanejo mokra. Težava je le v tem, da v primeru dežja smeri niso dovolj previsne, da bi omogočale plezanje. Ker so se sektorji razvijali skupaj z razvojem plezanja, je tudi slog postajal modernejši, tako da je mogoče najti res vse, od najbolj *old school* plošč do velikih previsov ter dolgih, štirideset in več metrov dolgih vzdržljivostnih smeri. Vodniček je skoraj vsako leto nov, trenutno je aktualna *Siurana* avtorja Davida Brasca (2010).

Spanje:

- kamp in bungalovi Tonyja Arbonesa v Siurani (http://www.campingsiurana.com/home_eng.html),

- *refugiu* v Siurani (ki je menda bolj špartanski), sicer pa lahko spite v

- 7 km oddaljeni Cornudelli de Montsant v *refugiu* Lorefugi (info@lorefugi.com, Victor Miro, tel: +34676152382).

Montsant

Serra de Montsant je predobalno katalonsko gorovje, ki se razteza na površini 9300 hektarov in je od leta 2002 naravni park. Sega do višine 1163 metrov, kar športnih plezalcev ne zanima toliko kakor obilica konglomeratnih sten vseh možnih oblik, ki sta jih izklesala ali bolje zaoblila voda in veter. Plezalni vodniček z naslovom *Montsant – vertiente sur* na 214 straneh vključuje le sektorje na južni strani gorovja, tiste, ki jih vidimo iz Cornudelle de Montsant.

Margalef, ki je v zadnjih letih zaradi buma težkih smeri vedno bolj priljubljen, boste zaman iskali v njem, čeprav prav tako pripada temu masivu. Petsto smeri od 5a do 9a+ – to pove veliko o tem konglomeratnem plezališču v srcu naravnega parka Serra de Montsant, kako urico ovin-kaste vožnje od Siurane. Luknjice, luknje, luknjice, sem in tja kak kapnik. Previsi, mega previsi, strehe, plošče. V senci, na soncu, v dežju. Skratka vse. Vodniček lahko za 10 evrov kupite v *refugiu* Can Severet v vasi Margalef, ki ga upravlja lokalni plezalec Jordi Pou (refumargalef@yahoo.es, tel. +34977819008).

V provinci Lleida, na južnih obronkih katalonskih Pirenejev, v Serri de Montsec, vidite apnenčaste skalne pregrade, kamorkoli vam nese pogled. Za plezanje so opremljene tiste najbolj dostopne. Pete O'Donovan in Dani Andrada sta enaindvajset najbolj priljubljenih plezališč tega področja zbrala v vodniku *Lleida climbs – selected sport climbs in the region of Lleida*. Med njimi so npr. Santa Linya, Tres Ponts, Terradets, Oliana, St. Lorenc de Montgai, Camarasa. V vodniku so resda opisane v glavnem smeri osme francoske stopnje, a tudi za navadne Zemljane se najde veliko lepih smeri. Nekaj več o dveh plezališčih, ki smo jih obiskali:

Terradets

Sektor Bruixes in novejša severno orientirana Piazzara sta namenjena predvsem tistim z nivojem plezanja med 7b in 8b+. Terradets ponuja tudi okoli sto večraztežajnih smeri bolj rekreativnih težavnosti. Znani sta predvsem steni Roca Regina in Pared de les Bagasses, kjer so smeri dolge od 200 do 500 metrov. Najdete jih v vodničku Luis Alfonso, Buxo Xavier: *Terradets (Catalogne Pyrenees – Espagne)*.

Prenočišče: za plezalce, ki jim udobje ni primarnega pomena, je zelo priročno spati v *refugiu* – preurejeni železniški postaji pet minut od stene, ki premore sobe za 4–8 ljudi ter prostor za shranjevanje hrane (hladilniki) in kuhanje. Cena 13–15 evrov na noč. (Alberg Refugi Cellers, info@promoturpallars.com, tel. +34973252209, +34666407992, <http://www.promoturpallars.com/catala/catalec/alberg.htm>.)

Zelo mikaven je videti tudi hotel Terradets z razgledom na jezero, a so cene bolj zasoljene, najmanj 38 evrov na noč. Sicer pa najdete kaj tudi v bližnjih Trempu in Balagueru, pa kamp v Camarasi (kjer so seveda tudi plezališča).

Oliana

Od daleč je to plezališče, ki se dviga nad ravnino reke El Segro, videti zelo privlačno. Tudi od blizu, a ko si pod steno, ugotoviš, da je zelo previsno in res rezervirano le za tiste, ki obvladajo osmo in deveto francosko stopnjo! Nekaj šeststic je na obrobju, nekaj sedmic predstavlja "dostop" do težjih zgornjih delov smeri. Zaradi visokih težavnosti je plezališče trenutno velik hit. Velik pečat so v njem pustili Chris Sharma, Dani Andrada in Adam Ondra. Smeri so dolge, vzdržljivostne, najmarkantnejši je gotovo kapnik smeri Humildes pa casa (8b+), ki je doživela že precej ponovitev na pogled, med njimi je v njem lani uspelo tudi Maji Vidmar.

Prenočišče: Camping Entrellacs (entrellacs@entrellacs.com, tel: +34973470359, <http://www.entrellacs.com/>).

šice želele le še makaronov in spanca. V soju žarometov dveh kombijev, v ritmu glasbe in ob spodbujanju ostalih so Jure Bečan, Izidor Zupan, Jernej Kruder in Domen Škofic uprizorili svojevrsten nočnoplezalni šov. Dobesedno so delali zgibe na enem ali dveh prstih, ko so napredovali iz luknjice v luknjico in so noge nihale po zraku. Že je bilo videti, da je en gib pretrd oreh za motivirane fante, a je v zadnjem poskusu Domnu le uspelo "naciljati" in zadržati ključno luknjico in potem v pravem "kranjskofinalnem vzdušju" priplezati do vrha. Res enkratno!

V Oliani so bili vsi, tako fantje kakor dekleta, še dodatno motivirani, saj se nam je v popoldanskih urah, ko je stena v senci in omogoča realizacijo težkih smeri, pridružil sam "kralj", Chris Sharma, s svojo izbranko Dailo Ojedo. Super je, da so imeli priložnost v živo videti nekoga, o katerem sicer le berejo in gledajo filme. Oba sta *napadala* svoja projekta, on 9a+,

ona 8c. On s tipičnim "Sharma" kričanjem, ona s špansko eleganco. Tistega dne sicer nista bila uspešna, a je imela že samo njuna navzočnost učinek dodatnih kril za naše. Gašperju Pintarju je tako uspelo v China Crisis (8b+).

Za to, da napreduješ, je potrebno veliko truda, treningi pogosto niso najprijetnejši, potrebni sta velika disciplina in volja, da opraviš zadano količino in intenzivnost. A na našem španskem *rock tripu* se je zdelo, da gre vse samo od sebe, brez priganjanja, brez truda, fantje in punce so bili za plezanje vsak dan neustavljivo navdušeni in napredek je bil več kot očiten. Upam, da bodo tako sproščeno in z veseljem preplezali tudi vse tekmovalne smeri, ki jih čakajo v prihajajoči sezoni!

Podajam še nekaj splošnih podatkov o plezališčih, o katerih zaradi njihove velike priljubljenosti najdete precej informacij tudi na spletu. ◉

Ponovitev prvenstvene smeri

Frenkove plošče, smer Orhideja, Mrzla gora

✍️ Franci Horvat

V trenutku, ko se je soplezalec izpel iz klina in mi hotel slediti, se mi je udrlo pod nogami. Močan sunek je izbil klin in pričelo se je potovanje. Z izbuljenimi očmi sem gledal, kako je stena švignila mimo mene. Filmski trak življenja se mi je zavrtil nazaj – videl sem svoje plezalske začetke, kako sem hlačal kot prvošolec po vodi po koncu pouka, in svoje prve obiske gora pri štirih letih s starši. Zdelo se mi je neverjetno, kako spolzi celo življenje mimo tebe v nekaj trenutkih. V novo življenje me je prebudil Mojzesov glas, ki me je klical, slišal sem tudi glasove pod sabo. Končno sem se zavedel, da nisem na premieri kakšnega razvpitega filma, temveč da visim na vrvi kot salama na podstrehi. Vse naokoli je bila stena gladka, le nekaj metrov pod mano je bila udobna polica. Soplezalca sem zaprosil, naj me spusti nanjo. Sesedel sem se na polico, nakar sem začutil ostro bolečino v desni nogi. Opazil sem, da mi noga binglja pod polico, in začutil, da se mi v čevljih nabira kri. Še bolj sem se prestrašil, ko sem okusil kri v ustih in se zavedel, da na levo oko sploh ne vidim. Postalo mi je jasno, da ne bo nič s služenjem vojaškega roka in s plezanjem čez poletje.

Prvi raztežaj v Orhideji FOTO: FRANCI HORVAT

PLOŠČE

Odlomek je iz mojega dnevnika dne 22. maja 1977, ko sem želel s soplezalcem Mojzesom (Jože Bornšek) preplezati Direktno smer v južni steni Mrzle gore. Omenjeni padec me je zaznamoval za vse življenje. Nato so minevali meseci in leta, poškodba se je delno sanirala, ostal pa je strah. Če pravi pregovor, da se klin s klinom izbija, se je podobno godilo tudi meni. Kaj hitro sem ponovno stopil v alpinistične vrste. Najprej so prišli

na vrsto lažji vzponi, s časom pa tudi težji. Samozavest se je povzpela na zavidljivo raven, zato sem se pričel ozirati po deviških predelih različnih sten. Prvenstvene smeri so bile sicer zmernih težav, toda izpolnjevale in potrjevale so me neizmerno. Strah se je malce umaknil v ozadje, s tem pa so bili dani pogoji, da se zopet spogledam z Mrzlo goro, ki me je pred leti tako grdo zavrnila.

Strmi centralni del njene južne strani je bil že takrat kar na gosto prepre-

den s smermi, precej več možnosti pa se je kazalo na levi strani. Ta predel je precej razbit in bogat s številnimi grapami. Pozornost sta mi vzbudili dve trikotni plošči s škrapljami. Pet let po nesreči sva se s kolegom Matejem dogovorila, da poskusiva najti prehod čez te plošče. Že pri vstopu naju je pozdravil gams, ki si je prav tako prišel ogledovat steno. Po dobrih dveh urah plezanja sva se veselila na vrhu smeri, ki sva jo poimenovala Gamsove plati.

Na alpinističnem odseku je bilo nekaj negotovanja, med opazkami so me najbolj motile tiste, ki so govorile o travi, ki bi jo bilo potrebno pokositi, da bi lahko plezali po ploščah. Kasneje so ravno te plati – po zaslugi Golnarjevega plezalnega vodnička *Logarska dolina – zahodni del* in Miheličevega dela *Slovenske stene* – postale priljubljen teren za alpinistične gurmane, ki si želijo zmernih težav z veliko užitka.

Po prvi smeri še nisem vedel, da me bo ravno ta del Mrzle gore tako očaral in zaznamoval, kajti naslednjih

petnajst let sem tam utiral različne smeri preko plati. Med zadnjimi, ki sem jih preplezal, je bila Orhideja. Nahaja se med Gamsovimi platmi in Željo, krasijo pa jo lepi naravni prehodi in čudovita linija. Skala je več ali manj dobra, za desert pa je potrebno preplezati zgornjo ploščo, ki je bogata s škrapljami. Zaključek je zabeljen s previsnim kaminom, ki pa ne pokvari dobrega vtisa o smeri.

VRNITEV

Dvajset let po prvenstveni smeri Orhideja, ko bi moral med martuljske velikane, sem se zaradi nasveta meteorologa odločil za omenjeno smer. Običajno skoraj nikoli ne ponavljam svojih prvenstvenih smeri. Že nekaj let vegetiram v stenah, aktivnejši sem v plezališčih in zaledenelih slapovih. Da sem se ponovno navezal pod svojo smerjo, je bila morda kriva nostalgija, ki me v življenju pogosto spremlja.

Prvi metri so bili precej negotovi, kljub temu da sem se že pri dostopu

dodobra ogrel. Nekoč deviška linija je sedaj obogatena z nekaj klini, ki so zabiti na ustreznih mestih. Po dobrih tridesetih metrih sem zabil dva klina in poklical soplezalko. Hitro je bila pri meni, kjer se je ustavila le toliko, da sem prevzel nahrbtnik s fotoaparatom, in že mi je izginila za robom. Ker je bilo stojišče ozko in neudobno, sem komaj čakal na klic, da sem ji lahko sledil. Naslednji raztežaj preko plati s škrapljami je pripadal meni. Skala je kompaktna in običajno zadovolji še tako zahtevne plezalske sladokusce. Anji so pripadali zadnji metri smeri, kjer se je bilo potrebno pregoljufati preko previsnega kamina.

Veliko veselje na vrhu smeri in ponovna samopotrditvev so mi napravili čudovit dan. Upam, da bo moje pisanje še koga zvabilo v Frenkove plošče, kjer si bo lahko izbral svojo ali celo svojo Orhidejo, kosilnico pa bo lahko pustil doma. ◦

Orhideja: IV/III, 150 m, 3 ure

Dostop: Po poti, ki vodi z Okrešlja proti Savinjskemu sedlu, do vznožja značilnih trikotnih plošč. Pri manjšem balvanu z markacijo zapustimo markirano pot in gremo desno čez melišče ter čez kratko steno proti ploščam, pod katerimi je zgornje melišče (od Okrešlja 45 minut).

Opis: V smer Orhideja vstopimo med smerema Želja in Gamsove plati. Po plošči rahlo levo v zajedu (stojišče), nato navzgor po izraziti poti. Na koncu se nahaja polička, s katere nadaljujemo navzgor proti zajedu. Po nekaj metrih zajedu zapustimo in prečimo desno na ploščo, ki pripelje na veliko ploščo s škrapljami. Pri naravnem mostičku je običajno stojišče. Nato desno navzgor čez plošče in do kamina v kotu zgornje previsne pregrade. Sledi vlažna plošča, ki nas pripelje na stebriček. Nadaljujemo čez manjši previs in po lahkem pečevju do kotla.

Sestop: Čez majhen kotel do travnih vesin, kjer se usmerimo levo navzdol do markirane poti, ki pelje na Mrzlo goro oziroma na Okrešelj (45 minut).

Opomba: V smeri je le nekaj klinov, zato priporočam še kakšen klin ali zanko za pasom.

MILO KOLEKCIJA!

nova

Pepe

tanka jopica

- Hitro sušenje
- Zračen material
- Dva visoka žepa
- Elastika v pasu
- Raztegljiv material

* na voljo moški in ženski model

49,90 €

S storži do 20% ceneje!

KIBUBA

re

ostale izdelke v ponudbi si oglejte na:

www.kibuba.com

PUSTOLOVŠČINA NA OBZORJU

GREMO v HRIBE

Dobimo se **12 sončnih sobot.**

Na vrhu vas čakajo številne družabne
nagradne igre in
zabava ob dobri glasbi!

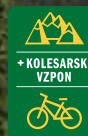
Za vsakega udeleženca **Zlatorogove
transverzale ponosa**, ki se bo v okviru
akcije **Gremo v hribe** podpisal v častno
planinsko knjigo, bo **Pivovarna Laško**
namenila **1 eur** lokalnemu planinskemu
društvu za nadaljnje delovanje.

www.gremovhribe.si

30. 4. 2011
Koča na Kokoši
(674 m) ✓

14. 5. 2011
Planinska koča na
Planini nad Vrhniko
(733 m) ✓

28. 5. 2011
Planinski dom
pri Gospodični
na Gorjancih
(828 m) ✓

4. 6. 2011
Mariborska koča
na Pohorju
(1.068 m)

11. 6. 2011
Dom na Menini planini
(1453 m)

18. 6. 2011
Planinska koča
na Krimu
(1.107 m)

25. 6. 2011
Koča na Kopitniku
nad Rimskimi Toplicami
(914 m)

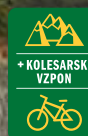
2. 7. 2011
Koča na Blegošu
(1562 m)

20. 8. 2011
Kosijev dom
na Vogarju
(1.054 m)

27. 8. 2011
Poštarski dom
pod Plešivcem
(805 m)

3. 9. 2011
Vojkova koča
na Nanosu
(1.262 m)

10. 9. 2011
Planinski dom Šmohor
(784 m)

Večno zaljubljen

Hribski urh

✍ Dušan Klenovšek

Bombina variegata FOTO: DUŠAN KLENOVŠEK

Poletna vročina nas vabi, da se skušamo ohladiti kje ob potoku ali v senci gozda, če že višje v gore ne utegnemo. Zato tokrat pozornost namenjamo živali, ki je značilna hkrati za gozd in vodno okolje. Hribski urh. Pogosto gremo mimo njega, ko nas koraki po gozdnih poteh vodijo ob z vodo napolnjeni traktorski kolesnici. Četudi z mislimi še nismo nekaj sto višinskih metrov višje, zlahka spregledamo par srčastih oči, ki negibno strmijo v nas. Če njihov lastnik presodi, da smo le prehuda grožnja, se s prozorno veko prekrite oči skupaj z lastnikom potope v bolj varno zavetje zamuljenega dna. Če si kljub neučakani zvedavosti vzamemo čas in se luži približujemo počasi, lahko s pomočjo približevanja na ekranu fotoaparata kmalu opazimo srce. Ne tistega pravega, temveč urhove zenice, ki so srčaste oblike. Moram priznati, da se ponavadi ob tem dejstvu vsi nepotrebni in neutemeljeni predsodki o dvoživkah v ljudeh hipoma razblinijo in nadomestijo s pozitivnimi odzivi. Če imam v tem trenutku urha v roki (med organiziranimi potepanji po naravi), nastane kar gneča, saj bi vsi radi posneli te enkratne oči, se dotaknili njihovega lastnika. Ljubezen ima pač svojo moč, pa čeprav le v podobi urhovih oči.

Sicer sta naši dve vrsti urha (poleg splošno razširjenega hribskega živi pri nas tudi nižinski urh) ime dobili zaradi svojega oglašanja. Komaj slišni "uuuu, uuuu, uuuu" zlahka preglasi že rahla sapa ali naš tihi klepet. Pravo nasprotje glasnim simfonijam regic in zelenih žab v poletnih nočeh. Če je urha naša navzočnost

splašila, mu njegova radovednost ne da miru in kmalu se zopet pojavi na površini. Pri tem se zanaša na odlično maskirno obarvanost svojega telesa. Ponavadi je popolnoma skladna z rjavimi odtenki blatne luže. Za razliko od sorodnih zelenih in rjavih žab ter zelene rege ima še "strupeno obrambo". Ob pretiranem zanimanju zanj nas na to tudi opozori. Lahko le malo nad podlago dvigne okončine in že s kontrastno rumeno-črno (svarilno) obarvanostjo spodnjega dela trupa in nog večini potencialnih plenilcev sporoči, da je strupen. Redkeje se celo obrne na hrbet in nam negiben pokaže celotno trebušno stran.

Maskirna rjava in rumeno-črna svarilna obarvanost ga varuje pred večino nadlog, razen človeške, seveda. Izsuševanje manjših mokrišč, onesnaževanje voda z različnimi strupenimi snovmi, naseljevanje rib v že skoraj vsako lužo so najobičajnejši razlogi za upadanje njegove številčnosti. Zato je kot ranljiva vrsta uvrščen na rdeči seznam ogroženih vrst in skupaj z vsemi dvoživkami tudi zavarovan. Pa ne samo v slovenskem merilu – znotraj Evropske unije ga skušamo ohraniti tudi z razglasitvijo in ustreznim upravljanjem območij Natura 2000. Naj bodo naša dejanja zanj ugodna tudi izven teh območij. ●

Bombina variegata FOTO: DUŠAN KLENOVŠEK

Literatura:

Pravilnik o uvrstitvi ogroženih rastlinskih in živalskih vrst v rdeči seznam, Uradni list RS, št. 82/2002.
Uredba o posebnih varstvenih območjih (območjih Natura 2000), Uradni list RS, št. 49/04, 110/04, 59/07,43/08.
Uredba o zavarovanih prosto živečih živalskih vrstah, Uradni list RS, št. 49/04, 36/09.

Zanesljivost vremenske napovedi

Miha Pavšek

Takole je videti z Vremščice polovična verjetnost za sonce nad Nanosom, v ozadju. Za veter ne potrebujemo posebne napovedi, le drevo si je treba pošteno ogledati in prepoznati vetrovne oziroma zaradi pogoste burje usmerjene veje. FOTO: MIHA PAVŠEK

Z najdaljšimi dnevi so prišli na vrsto tudi bolj smeli gorniški podvigi v skladu z olimpijskim hitreje, višje, močnejše. Če smo vse leto in redno pohodniško ali drugače športno dejavni, ne bo večjih težav z nekoliko napornejšimi in dlje časa trajajočimi turami. Že res, da je junija svetlo kakor noben drug mesec v letu, saj se ob kresi dan obesi. Več kakor petnajstim uram svetlobe lahko dodamo še dobro uro povrhu, ko nam – vsaj v odprtem, negozdnem svetu – ni treba uporabljati svetilk. In pri nas je ni gore, na katero in s katere ne bi bilo moč priti v tem času po nadelanih in vsaj bolj ali manj uhojenih poteh. Izjema je kakšna resnejša, daljša in tehnično zahtevna plezarija, pa še te je vse manj. V "instant" časih so tudi naši gorniški podvigi vse bolj preračunljivi, saj nas v dolini čaka preveč vsega, da bi se tam zgoraj mudili dlje časa, ali pač? Včasih si je bilo treba za napornejše ture vzeti vsaj dva dneva, kar je bilo v času delovnih sobot še posebej težko. Danes, v visokotehnološki dobi, jih sicer nimamo več, čeprav marsikdaj delamo tudi ob nedeljah. Svetovni splet v mobilni različici nas doseže tudi na najbolj nedostopnih lokacijah in ob najbolj nepravem času.

Nismo več daleč od tega, ko se bo utrujeni planinec na pol poti usedel pred gorsko kočjo, vzel iz nahrbtnika prenosnik in malo počekiral, kako kaj vreme (na primer kje je najbližja nevihta), poraba kalorij, srčni utrip, UV-indeks, fenofaze in namočenost tal pravkar prehojenega območja, požarni indeks. In, ne nazadnje, če je v bližini po naključju še kdo, ki je priključen na svetovni splet in po možnosti še prijavljen na družabno omrežje "knjige obrazov", bolj znane

kot Facebook. Šele potem, natančneje po registraciji, se boste lahko posvetili počitku in malici. Se vam je to že skoraj zgodilo? Verjamem, da niste bili prav navdušeni, nekaj podobnega kakor takrat, ko je sredi gorske divjine v prijateljevem nahrbtniku prvokrat pozvonil mobilnik in ste se zdrznili, rekoč: "Na, zdaj nas je doseglo pa še tukaj." Tehniko narodu, hribe norcem, saj veste, katerim – tistim, ki rinejo gor, namesto da bi raje ostali spodaj.

Po spomladanski suši je na dlani, da bo letošnje poletje nadpovprečno toplo, kar potrjujejo tudi zadnje sezonske napovedi večjih meteoroloških centrov, objavljene konec maja. Letos bo presahnil marsikateri potoček in izvirek, ki smo ga zadnja leta s pridom uporabljali. Ne samo zaradi pomanjkanja spomladanskih padavin, temveč tudi zaradi večinoma podpovprečne zimske in spomladanske višine snežne odeje ter skoraj v vseh letošnjih mesecih nadpovprečnih

temperatur. Na kratko, pripravite se, ker smo vstopili v dolgo in vroče poletje, kakšen dodaten liter ali dva primernih napitkov letos poleti prav gotovo ne bosta odveč! Verjetno ste komu v telefonskem pogovoru v zvezi z načrtovano turo že kdaj rekli, da se skoraj zagotovo spet slišite. Niste pa omenili, da mislite čisto zares, kajti če se pogovarjamo o prihodnosti oziroma o napovedovanju časarkoli, je vedno navzoče tudi nekaj negotovosti.

Če "kdo", je potem ozračje ali atmosfera tista, ki ima še posebej "slab spomin", saj obledi v 10–15 dneh, za katere so napovedi le še približne. To vam seveda lahko zagotovimo stoo odstotno, saj so redkokdaj tudi vremenske napovedi tako zanesljive. Tudi tisti, ki napovedujejo vreme, niso nikoli popolnoma prepričani vanje. Prav zato je zanesljivost vremenskih napovedi še vedno le skoraj stoo odstotna, pa čeprav vsi kazalci kažejo na to, da bo deževalo, in ob pogledu prek bližnjega gorskega grebena že celo lahko vidite (bog ne daj slišite ...), kako prihaja dež. Pomembno je, da se zavedamo, kaj pomenijo pri vremenskih napovedih verjetnostne vrednosti oziroma besede, s katerimi jih izražamo (padavine bodo pogostejše, občasno bo deževalo, padavine so možne, padavine bodo le izjemoma, bodo tu in tam, krajevne plohe in nevihte ...).

Oglejmo si primer vremenske napovedi za naš gorski svet, ki pravi, da "bo vreme delno jasno z zmerno oblačnostjo, ponekod v severozahodnih in severnih krajih pa bo občasno pretežno oblačno; tam so popoldne možne posamezne kratkotrajne plohe in posamezne neviht-

te". Verjetnost teh ploh in neviht je torej 50-odstotna (dejansko verjetno še manjša!), kar pomeni naslednje: na območju, za katerega velja vremenska napoved, so na osnovi trenutnih vremenskih kazalcev in s pomočjo meteoroloških modelov oziroma simulacije bodočega vremena meteorologi prognostiki prišli do rezultata o časovni pojavnosti padavin. Na vsaki od celic na tematskem zemljevidu, ki pokriva to območje (torej severozahodno in severno Slovenijo) je torej 50 odstotkov možnosti, da bo deževalo. To pa ne pomeni, da bo dež le na polovici celic, ki pokrivajo območje, za katerega velja vremenska napoved.

Polovična verjetnost vremenske napovedi ne pomeni, da uporabljajo kovanec, s katerim se na koncu odločijo, pač glede na "cifro ali moža" ali pa kaj tretjega, če ostane kovanec v zraku ... Za vsakim od dodatnih odstotkov verjetnosti se skriva gora novih podatkov in preračunavanj ter simulacij v okviru različnih meteoroloških modelov. Najbolj pazljivi morate biti ob navedbi odstotkov verjetnosti ob simbolih, ki ponazarjajo možnosti za nastanek neviht. Tudi tu namreč 50-odstotna verjetnost pomeni sorazmerno veliko verjetnost za njihov nastanek. V takih primerih je včasih bolje pogledati prek nahrbtnika kvišku, vreči v zrak kovanec in se odločiti z njegovo pomočjo! Skoraj zanesljivo boste lahko izvedeli, zakaj, če boste še naprej brali prispevke v tej rubriki. Letošnje poletno vreme je zaenkrat res ena sama velika uganka z mnogo neznankami, ki nam jih bo, kakor vsako drugo poletje, odkrivalo kar sproti vreme samo. ◦

Marmot
FOR LIFE

UPF 50

MAJICA S KRATKIMI ROKAVI WINDRIDGE GRAPHIC

Bodite ponosni na svojo ljubezen do narave! Naša klasična športna majica - idealna za visoko intenzivne podvige vseh vrst - je zaznamovana z našim priznanim logotipom in odsevnimi logotipi, ki povečajo vidljivost v temi.

Kolekcijo Marmot najdete v trgovinah:
ANNAPURNA way, Krakovski nasip 4, Ljubljana
Avantura šport, Gregorciceva cesta 19, Ilirska Bistrica
DropIN, Trubarjeva ulica 15, Ljubljana
Suvel šport Nova Gorica, Trg Edvarda Kardelja 5, Nova Gorica
CULT, Dolenjska c. 350, Lavrica
CULT, Tržaška cesta 77, Logatec
Pro Climb Shop, Ljubljanska cesta 1, 4260 Bled

Bodite z nami na TV Slovenija 1
od ponedeljka do petka med 7:00 in 10:10 uro.

www.annapurna.si

www.marmot.eu

NOVICE IZ VERTIKALE

Vražji Luka

Odlično novico je sporočil Luka Krajnc. Na praznik dela je v Veliki osapski steni ponovil našo najtežjo klasično opremljeno smer, **Vražjega Roberta** (8b, 120 m). Že lani jo je nekajkrat poskusil, a mu je malo zmanjkalo. Letos pa je Luka še močnejši in vzdržljivejši. Varovala ga je Nastja Davidova.

Prvi vzponi v skalnih smereh

Tudi v gorah se začena sezona skalnega plezanja. Južne stene so pripravljene za plezalce, željne skalne alpinistike. Na spletu sem opazil, da sta to zelo dobro dokazala Jure Hladnik in Mitja Šorn, ki sta se odpravila v eno najvišje ležečih južnih sten pri nas, steno Skute. Dostop sta si zabelila z **Rumeno zajedo** (VII, 95 m) v južni steni Kogla. To ju je dovolj ogrelo za smer **Freestyler** (6c+, 200 m) v Skuti. Prva je super klasika Kamniških Alp, druga pa prva predstavnicica modernejšega in hkrati že preživelega sloga opremljanja smeri od zgoraj. V izbrani kombinaciji se jima verjetno preko celega dneva ni zamajal niti en oprimek.

Primorsko-vipavsko poreklo

V nedeljo, 17. aprila, sta Rado Lapanja in Dušan Obid (oba AO Cerčno) preplezala novo smer nad Lokavcem. Čeprav je od daleč stvar videti podrtá, od blizu pokaže prijazen obraz in skala še zdaleč ni krušljiva. Kakor preostale smeri v tem območju Vipavske doline sta stena in smer primerni za prvo uplezavanje zgodaj spomladi, ko ni prevroče ali ko ne kraljuje vipavska burja. Plezalca sta oko vrgla na steber v desnem delu stene. Smer poteka

približno deset metrov desno od samega raza v dobri skali. Pred zadnjim skokom se križa s Kravavo smerjo in nadaljuje naravnost do vrha stene. Po mnenju prvih plezalcev je vsekakor vredna obiska, sploh, ker sta v smeri pustila kar nekaj klinov. Kakšen klin sicer še potrebujete, drugo pa gre z metulji in zatiči. Smer je ime dobila po šopkih avriklja, ki rastejo v njej. **Avrikelj** (V/IV, 150 m) je v Mali gori pri Čavnu. Pred tem sta 14. aprila preplezala **Smer malega Mihe** (V/IV, 180 m) in **Slano blato** ter se zagledala v prej omenjeno linijo.

Paklenica

Najboljši vzpon praznične Paklenice je opravil Luka Krajnc. Preplezal je smer **Spider** (8a, 350 m), in to zelo hitro. Šele v predzadnjem raztežaju mu je spodletel vzpon v prvem poskusu. Čez nekaj minut je ob ponovnem poskusu tudi tega seveda preplezal prosto. V smeri je bil sicer že pred leti, ko je pri uspešnem vzponu varoval Andreja Grmovška, a takrat ob precej nižjem nivoju ni kaj dosti odnesel od smeri. Sedaj se je v vrhunski formi vrnil ter ob prijateljskem varovanju in napotkih Igorja Čorka, ki je smer prav tako že uspešno preplezal, vse najtežje raztežaje preplezal v prvem poskusu.

Še en mlad mišičnjak je plezal nedaleč stran. Matic Obid je po nekaj študijskih obiskih uspešno preplezal smer **Agricantus** (8a, 200 m) v desnem delu Aniča Kuka. A to mu ni bilo dovolj, lotil se je še druge težke smeri v steni in pred koncem praznikov preplezal še **Cupido** (8a, 350 m).

Če se spustimo za dve težavnostni stopnički, sem izvedel za nekaj vzponov v smeri **Rumeni strah** (7c, 200 + 150 m). Smer, ki

Smer Avrikelj (rdeča linija) FOTO: RADO LAPANJA

Testirali smo:

CEBÉ

KITE BIG

Cebe lahko poimenujemo kot pionirja v segmentu športnih, kot tudi modnih očal. Danes proizvajalec ponuja pester repertoar sončnih in smučarskih očal, zaščitnih čelad, kakor tudi številnih drugih športnih pripomočkov. Širok spekter jim omogoča, da tudi najzahtevnejša stranka vedno najde artikel za točno določen namen.

Prvotno poslanstvo v segmentu »outdoor« in »gorništvu« so sedaj razširili tudi na športe, ki so zastopani tekom celega leta. Na področju športnih očal so odlična dopolnitev segmenta tek, tek na smučeh, kolesarstvo, pohodništvo, plezanje, odbojka na mivki, kajtanje ...

Tokrat vam predstavljamo pohodniški model Kite.

Značilnosti okvirjev:

- ročki z odprtino za namestitvev elastike (za najboljši oprijem v ekstremnih situacijah)
- snemljivi stranski ščitniki za zaščito pred vetrom in ekstremno svetlobo
- večja oblika stekel za dobro pokrivanje vidnega polja

Značilnosti stekel:

- zelo lahka in trdna polikarbonska stekla, odporna na udarce
- 100% optična pravilnost stekel (ne popačijo slike in ostalih linij)
- stekla so namenjena uporabi v ekstremno močni svetlobi
- antirefleks na notranji strani za preprečevanje moteče svetlobe iz strani
- zatarniltev kat. 4
- stekla primerna za visokogorje

Gre za objektivni komentar ekipe Sokola. Naročena objava.

Cena: 59,95 EUR
www.bushnell-europe.com/cebe

Uvoznik:
Rodeo Team d.o.o., Kranj
www.rodeoteam.si

je bila nekdaj preizkusni kamen tehničnih plezalcev, se je v smislu tresenja hlač precej razvednotila z dodajanjem številnih svedrovcev. Ko jih je bilo za silo dovolj, je Marko Lukič, kakor se zanj spodobi, smer preplezal prosto. Sedaj so stare svedrovce zamenjali z novimi in nastala je športnoplezalna smer. Podobna zgodba kakor pri 98 odstotkih preostalih smeri v Aniča kuku.

Nastja Davidova je očitno iz dneva v dan v boljši plezalni formi. Smer **Rumeni strah** ji je uspelo preplezati na fleš. Smer ima en raztežaj ocenjen s 7c, drugi pa so težki do 7a. Izvzemši vzpono Martine Čufar skoraj ne pomnim, kdaj je kaka alpinistka opravila podoben vzpon v dolgih športnih smerih. Že za veliko noč so smer prosto preplezali tudi Uroš Breclj v navezi z Mojco Žerjav in Igor Žerjal v navezi s Klemenom Premrlom.

Peter Juvan je v navezi z Nastjo Davidovo prosto preplezal smer **Waterworld** (7b+, 350 m). Smer je bila ena od prvih športnih smeri v Aniča kuku, nastala je le nekaj let za prvima znanilkama propada alpinizma v kanjonu, smerema Rajna in Welcome to Hell or Paradise. Slišal sem še za Nedo Podergajs, ki je v navezi z Gregorjem Malenškom prosto preplezala Zenit (7b, 350 m) v klinu Aniča kuka.

Trentarski okoliš

Nejc Marčič in Jure Hladnik (AO Radovljica) sta v začetku aprila odprla sezono daljših smeri in preplezala **Gorsko rožo** (7b, 310 m) v Zadnjiškem ozebniku.

Novo nad Robanovim kotom

Osamelec Turnca, ki se nahaja v Robanovem kotu, mogoče na prvi pogled ni najatraktivnejša alpinistična destinacija, a sta Lovro Vršnik in Samo Supin kot dobra poznavalca področja izvovala res atraktivno smer. V nedeljo, 10. aprila, sta se po dolgotrajnih ogledih podala v raz (SZ), ki gleda na Robanov kot. Nastala je smer **Whiski raz** (VII+/VI, 200 m, 3,5 h). S tem je Lovro postal ponosni lastnik četrte smeri v tem zobu.

Novice je pripravil Tomaž Jakofčič

Outdoor show 2011

20. in 21. maja 2011 se je v Kobaridu odvila že četrta odlično organizirana športna prireditev Outdoor show. Na mestnem trgu v centru Kobarida je potekala tekma v balvanskem plezanju in gorsko kolesarskem spustu ter tekma

jadrlnih padalcev v hitrostnih preletih. V balvanskem plezanju so prva tri mesta pri dekletih zasedle Mateja Hohkraut, Katja Planinc in Ajda Remškar, pri fantih pa Jure Bečan, Klemen Bečan in Jernej Kruder.

Tina Leskošek

Nanga Parbat 2011

Julija se v Pakistan odpravlja tretja himalajska odprava Univerze v Ljubljani, katere cilj je eden najzahtevnejših osemtisočakov, Nanga Parbat (8125 m). Pristop na vrh bo vodil po normalni oziroma Kinshoferjevi smeri na diamirski strani gore, in sicer brez pomoči višinskih nosačev ter dodatnega kisika, da za sabo pustimo čim manj sledov. Odpravo je podprla Univerza v Ljubljani, saj je večina njenih članov tako ali drugače povezana z našo osrednjo znanstveno ustanovo. Vodja odprave je dr. Irena Mrak (Filozofska fakulteta, Oddelek za geografijo), člani pa so dr. Stojan Burnik, Viki Grošelj, Nika Radjenovič, Mojca Švajger in dva tuja gosta, s Hrvaške Stipe Božić, iz Nemčije pa Joseph Stiller. Poleg plezanja bomo opravili tudi meritve o raziskovanju prilagajanja človeka na velike nadmorske višine, del raziskav pa bo namenjen vplivom človeka na občutljivo visokogorsko okolje.

Nika Radjenovič

NOVICE IZ TUJINE

Kanada

Čeprav je že skoraj poletje, so ponekod še pred dobrim mesecem plezali prave zimske smeri po ledu in snegu. Za takšne podvige gremo sicer lahko v Centralne ali Zahodne Alpe, tale novica pa prihaja iz kanadskega Skalnega gorovja. Prvega maja sta Raphael Slawinski in Joshua Lavigne v steni Mt. Pettersona preplezala novo smer, ki sta jo poimenovala Tsunami. 300-metrška smer je čisto blizu mega klasičnega slapu Riptide in prav neverjetno je, da je linija toliko časa čakala na prvi vzpon. Slawinski, avtor številnih novih smeri v kanadskem Skalnem gorovju, sicer pa profesor fizike, je možnost za še en svoj prvenstveni vzpon opazil, ko je plezal klasično kombinirano smer Rocket Man. Plezalca sta se najprej bala serakov, ki se bočijo prav nad izstopom smeri, a so se na srečo izkazali za dokaj "prijazne". Tsunami premore šest raztežajev, težave pa dosegajo do 5+ v ledu. Sredi marca je Slawinski v istem

gorovju preplezal še eno smer. Morda The Peach (M8, WI 5, 110 m), kakor se imenuje, ne bi bila nič posebnega, toda Slawinski jo je v navezi z Grantom Meekinsom splezal brez uporabe svedrovcev, čeprav je sveder in svedrovce pri vzponu nosil s seboj. "Pri prvenstvenih vzponih pogosto s seboj nosim svedrovce. Ker pa že nekaj časa plezam z orodji na dovolj visokem nivoju, jih pač ne uporabim, če jih ravno ni treba. Da ne bo nesporazuma – zelo rad športno plezam tako poleti kakor tudi v zimskih oblikah tega početja. Svedrovci lahko odprejo nove možnosti plezanja v velikih previsih, toda svedranje bi moralo omogočiti nove pustolovščine, ne pa jih zmanjševati. Preden zgrabimo za sveder, bi morali primerne linije vsaj poskusiti splezati brez vrtnanja," je rekel Slawinski.

Steck in Himalaja

Letošnjo pomlad se je Ueli Steck odločil posvetiti trem osemtisočakom z vzponi iz Tibeta. Za ta projekt se je "spajdašil" s Kanadčanom Donom Bowiejem in skupaj sta najprej odšla na aklimatizacijo v Khumbu, deželo pod Everestom. Tam sta se povzpela na dva šesttisočaka in dosegla najvišjo višino okrog 6500 metrov. Sledila sta prevoz čez mejo s Tibetom in dvodnevni pristop pod južno steno Šiša Pangme. Steck in Bowie sta načrtovala še eno aklimatizacijo v steni in dva dneva po prihodu v bazni tabor sta postavila tabor pod njenim vznožjem. Ker se Bowie ni počutil najbolje, je na aklimatizacijsko turo v steno odšel Steck sam, da bi dosegel okrog 7000 metrov in potem sestopil. Ko je sredi noči pogledal na višinomer, pa je ta kazal že 7200 metrov. Steck se je tako dobro počutil, da je z vzponom nadaljeval. Steno je preplezal v kombinaciji Britanske in Wi-

elickijeve smeri ter po grebenu nadaljeval vse do glavnega vrha Šiša Pangme (8027 m). Takoj nato je začel sestopati in po dvajsetih urah od odhoda v steno je bil že v baznem taboru. Z desetimi urami in pol, kolikor je potreboval za vzpon, je opravil drugi najhitrejši pristop na katerikoli osemtisočak. Hitrejši je bil le Denis Urubko s svojim "brzinskim" vzponom na Gašerbrum 2.

Presenečena kuharja v baznem taboru, ki sta komaj dobro postavila kuhinjo, sta jo morala že podirati in jo pripraviti za selitev pod Čo Oju. Nič manj debelo verjetno niso pogledali gonjači jakov, ki so se morali obrniti nazaj proti baznemu taboru istega dne, ko so se vrnili v izhodiščno mestece Nyalam. Steck in Bowie sta se nato počasi preselila pod šesto najvišjo goro na svetu in osemnajst dni po svojem vzponu na Šiša Pangmo je Steck, tokrat v Bowiejevi družbi, stal na vrhu Čo Oja. Sedaj oba alpinista čaka še vzpon na Everest.

Erhard Loretan (1959–2011)

Erhard Loretan (VIR WWW.ONGO.COM)

Na svoj dvainpetdeseti rojstni dan se je pri vodenju v švicarskih Alpah smrtno ponesrečil Erhard Loretan, eden največjih alpinistov in himalajcev. Njegov seznam vzponov je skoraj neverjeten in zelo raznolik. Že

Južna stena Šiša Pangme FOTO: URBAN GOLOB

samo na vseh štirinajstih osem-tisočakah, ki jih je kot tretji človek osvojil (seveda vse brez dodatnega kisika), je toliko dobrih vzponov, da bi o njih lahko napisali debelo knjigo. Izpostavim jih samo nekaj. Po svojem prvem osem-tisočaku (Nanga Parbat) mu je na drugi odpravi uspelo v zgolj sedemnajstih dneh osvojiti še tri (Gašerbrum 1 in 2 ter Broad Peak). S soplezalcem s te nadvse uspešne odprave, Norbertom Joosom, sta se naslednje leto podala na Anapurno, kjer sta opravila skoraj neverjetno prečenje: v skrajno desnem delu sta preplezala južno steno Anapurne, do glavnega grebena sta se povzpela po še nepreplezanem vzhodnem grebenu, sestopila pa sta po severnem pobočju. Še istega leta (1985) je Loretan opravil prvi zimski vzpon čez vzhodno steno Daulagirija. Everest je bil sploh posebna zgodba, v kateri sta leta 1986 z Jeanom Troiletom opravila vzpon po SZ steni in Hornbeinovem ozebniku v zgolj štiridesetih urah, za sestop do vnožja gore pa sta porabila le štiri. Loretan in Troilet sta se leta 1990 pridružila še enemu legendarnemu himalajcu, Wojteku Kurtyku, in skupaj so z minimalno opremo v zelo kratkem času preplezali novi smeri v JZ steni Čo Oja in Šiša Pangme. Toda Loretan ni ostajal "le" pri vzponih na osem-tisočake. S Kurtykom sta v Pakistanu ena prvih uspela preplezati novo smer v granitnem Trangu, med himalajsko kariero pa ni pozabil na svoje švicarske Alpe. Tako je leta 1989 v trinajstih dneh preplezal trinajst severnih sten v Bernskih Alpah, tri leta pred tem pa je pozimi za osemtrideset najvišjih vrhov v Valiških Alpah potreboval samo devetnajst dni. Po vseh teh vzponih je še zahajal v Himalajo, kjer se je povzpela v smučal s številnih tibetanskih šesttisočakov, plezal pa je tudi na Antarktiki.

Novice je pripravil Urban Golob.

PISMA BRALCEV

Ocenjevanje težavnosti turnih smukov

Glede na članek Igorja Jenčiča (PV, april 2011) z enakim naslovom predlagam, da za ocenjevanje turnih in alpinističnih smukov ohranimo dosedanje lestvico, ki za splošno oceno smuka uporablja rimske številke, za posamezne (ključne) odseke pri alpinističnem smučanju pa še dodatno oceno (S1–7). Menim, da prehod na švicarski sistem ni potreben, še več, osiromašil bi podatek o težavnosti smuka. Razlogi: za ključni odsek je pri dosedanji lestvici podana posebna ocena (S1–7), kar je v veliko pomoč pri (ne)odločanju za smer; jasnost (rimskih) številčnih oznak je boljša, saj jih uporabljamo tudi pri (klasičnih) plezalnih vzponih v gorah; dosedanja lestvica je ustaljena, uporabljena v številnih vodnikih in člankih; ujema se z alpinistično lestvico UIAA oz. temelji na njej.

Težavnost turnih smukov je v naših vodnikih (Jenčič, Poljanec) podrobno določena do stopnje III, naprej pa za alpinistično smučanje resda ne tako kakor npr. pri švicarski lestvici, vendar gre podobno kakor pri plezanju za princip postopnosti. Nekdo, ki je npr. presmučal Jalovčev ozebnik (III–) in Turski žleb (III), se bo pozneje odločil za Škrbino med martuljškima Poncama skozi Kotle (III+) in za Jugovo grapo (IV–) itn.; tako si smučar sam (podobno kakor alpinist v steni) postopno ustvarja predstavo o težavnosti stopenj, zares pa bi bilo smiselno točneje opredeliti posamezne stopnje dosedanje lestvice od IV– naprej. Primer iz težjih smeri: kdor je smučal z vrha Jalovca (V, S5+), si bo morda zaželel Skrite diagonale v Velikem Špičju. Ker pa je slednja ocenjena s V+, mesta s S6, bo gotovo še malo premislil... Še en primer s primerjavo obeh

lestvic: po Osrednji v Begunjsčici (III+, zgoraj S4) in Osrednji v Vrtači (IV–, zgoraj S4+) bo smučar prej ali slej dobil apetite po Lenuhovi v Begunjski Vrtači; ker pa je slednja ocenjena s IV+, mesta s S5, spodaj lahko tudi s S6–, se bo zelo verjetno odločil še malce počakati. Švicarska ocena pa bi bila največ Z ali Z+ (I– pač ne, ker v smeri niso potrebni skoki čez pragove ali stopničasto sestopanje), kar bi lahko smučarja presužalo... (Upoštevajoč pravilo, da se vselej najprej vzpnemo po smeri, ki jo želimo presmučati, bi sicer lahko sproti presodil, ali se bo zares lotil spusta, in po potrebi v tem primeru odsmučal naokrog, kar pa ni vselej mogoče.) Gre seveda za izbiro oz. odločanje pri načrtovanju ture.

Če bi se že odločili za ocenjevanje po švicarski lestvici, pa se mi Jenčičev predlog slovenskih kritic ne zdi primeren, ker za razliko od francoskih in nemških črkovnih oznak pri dvobesednih razredih uporablja samo začetnico prve besede, tj. količinskega prislova, začetnico načinovnega prislova pa izpusti (npr. "precej težko" = P namesto PT, kar je bistveno bolj razumljivo in pregledno; pri francoskih (in nemških) oznakah je "assez difficile" = AD in ne samo A). Prav tako ni ustrezna črka X za najtežjo stopnjo (skrajno težko), ker je ni v slovenski abecedi; povsem ustrezno in logično bi bilo ST.

Poleg tega bode v oči uvrščanje znanih turnih smukov v razrede nove lestvice; glede na dosedanje ocene (prim. Jenčičev vodnik) je namreč nekaj smukov poskočilo za eno (pod)stopnjo – kar načeloma še ni sporno – (npr. Rodica, V. Draški vrh, Veliki vrh – Košuta ...), nekateri pa kar za dve (!) (Mala Mojstrovka, Jalovčev ozebnik). Ob tem pride do manjših (npr. Rodica skupaj z Begunjsčico – Šentanski plaz) in večjih neskladij (Jalovčev ozebnik skupaj z Žrelom pod Ledi-

nami in s Škrbino med Poncama – Velika dnina), pri čemer sta povprečni in največji naklon pri slednjih bistveno večja (skozi Jalovčev ozebnik se namreč v ustreznih razmerah lahko povzpnejo na smučeh s kožami in sreniči). Tudi Mala Mojstrovka ni primerljiva s Tolsto Košuto (na jug) in Vajnežem s severa. Pri izbiri turnih smukov si namreč pomagamo s primerjavo tur po težavnosti, zato morajo biti približno enako težavni smuki uvrščeni v isto težavnostno skupino.

Andraž Poljanec

Proti tujemu poimenovanju

V Planinskem vestniku številka 4, ki je izšel letošnjega aprila, je Andrej Mašera v prispevku z naslovom Plezalne poti včeraj in danes – Nova gorniška disciplina? zapisal: "Angleščina sploh ne pozna drugega izraza kot 'ferrata', isto ime pa se tudi v nemščini pojavlja že skoraj enakopravno z izrazom 'Klettersteig' (plezalna pot). Ker se ime vse bolj udomačuje tudi pri nas, ne vidim razloga, da ne bi izraza 'ferata' blagohotno sprejeli tudi v slovensko planinsko izrazje." Ne! Kratek in odločen odgovor na zgoraj podani predlog. Zakaj pozabljamo na slovenski jezik? Zakaj se vedno pogosteje dogaja, da je vse tuje dobro in najboljše, vse naše pa nič vredno? Argument, da angleščina ne pozna drugega izraza kot "ferrata", naj bi bil dovolj!? Prenašanje tujih besed v slovenski jezik ne pelje nikamor. Je pa vsem nam jasno, da je prenesti mnogo lažje kakor ustvariti. Izraz "ferata" naj se opusti. Treba je poiskati nov izraz (ime, kategorizacija), ki se bo uporabljal kot prevod ob omenjenih tujkah "via ferrata", "Klettersteig" ipd. Zdajšnji ponujeni izraz (kategorizacija) "zavarovana plezalna pot" je popolnoma neprimeren, kar je ugotovil in utemeljil že gospod Mašera. Iz omenjenega izraza in uradne kategorizacije planinskih poti

sklepamo, da npr. Gradiška tura – Furlanova pot ni ne zavarovana ne plezalna pot. Najboljša možnost je razdelitev kategorije zelo zahtevnih planinskih poti na več stopenj. Stopnje bi označili s številkami ali črkami. Rešitev je dobra, ker bi že znani in vpeljani sistem ostal enak, opisom pa bi bilo treba dodati samo še stopnjo. Rešitev je treba najti v kratkem in jo tudi dosledno uporabljati. Kdo bo vzdrževal in negoval slovenski jezik, če ne mi?

Matjaž Švajncer

Zrcalna slika

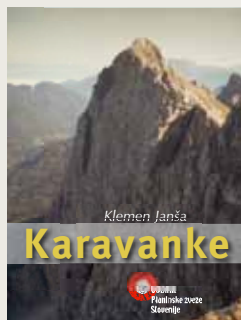
V aprilski številki Planinskega vestnika je na strani 20 napaka: fotografija nekdanje Morbegne iz leta 1969 je zrcalno obrnjena. Slika je posneta od severa proti jugu in zahodna stran je pravilno na desni. Lep pozdrav od domačina na Z. T. P.

Alojzij Žakelj

LITERATURA

Karavanke

Klemen Janša: Karavanke: planinski vodnik. Ljubljana, Planinska zveza Slovenije, 2010. 358 str.

Nič ni lažjega, kot je hoja za nekom po utrjenih stopinjah; in nič ni zahtevnejšega, kot je na tej poti ostajati izviren, samosvoj. Kaj tehtnejšega bi v prvi stavek razmislila o Janševih Karavankah ne mogel zapisati, kajti oboje drži. Najprej si moramo namreč vsi, ki nas je že kdaj zanesel gorniški korak v Karavanke, od najstarejših do mladih – mednje sodi tudi avtor tega vodnika – priznati, da smo tja hodili temeljito podprti z znanjem iz knjig, ki nam jih je pisal Stanko Klinar, tisti bolj razgledani po tuji gorniški literaturi pa so verjetno posegali in še posegajo tudi po karavanskem vodniku avstrijskega avtorja Hansa M. Tuscharja. Ob izidu novega vodnika po Karavankah pa si moramo iskralci lepe-

ga in skrivnostnega v tem našem najdaljšem gorovju priznati, da jemljemo v roke zajetno vodniško enciklopedijo, ki ne ponuja nečesa novega v zemljepisnem pomenu, saj so končno te gore tukaj že od nekdaj in so vsaj na prvi pogled prav takšne, kot so bile in bodo še dolgo, zato pa nas nagovarja na drugačen, svojski način. Avtor je mlad in njegov pogled na gorniško dogajanje je svež. Torej pri Janševih Karavankah ne gre za nekakšen *novum* za vsako ceno, ampak za pogled, izvirajoč iz novih nagnjenj, novih gledanj in ne nazadnje novih spoznanj, temelječih na najnovejših dejstvih (nove poti, opuščanje starih, geološke spremembe, človekovi smiselni in nesmiselni posegi v okolje ...). Zato nova knjiga o Karavankah deluje sveže in moderno, čeprav se avtor metodološko ne oddaljuje od prakse starejših piscev, svojih predhodnikov. Pred seboj imamo torej novo delo, vredno vse naše pozornosti, kajti že ko prvič radovedno zalistamo po njem, je slehernemu bralcu jasno, da se srečuje z avtorjem, ki je svoje delo opravil temeljito, brez kakršnih koli odpustkov, kar pomeni, da je vse, o čemer pripoveduje, tudi osebn doživel (skratka, prehodil je vse poti, ki jih opisuje!). Temeljitejši, kritični bralec, ki mu seveda ne gre odrehati pravice, da išče v besedilu tudi napake in oporečnosti, pa bo celo morebitnim drobnim pomislekom navkljub le stežka našel kaj tehtnejšega gradiva za še tako skromno, vendar utemeljeno vsebinsko pripombo.

Zgodba o Karavankah se vse od njenih začetkov tam nad Trbižem od Čabina, Bele peči, Kavalark in Peči (Tromeje) na skrajnem zahodu, stokrat prepletena v gorenjsko, koroško in nekoliko celo štajersko kito, razplete okrog Olševe, Pece in Uršlje gore, in prav ta zgodba je ujeta med (obsežne!) strani vodniške knjige, ki zna pripovedovati, ki zna svetovati, kje zastaviti korak, in zna tudi opozarjati. Prav slednje v tej knjigi pride posebej do izraza tam, kjer vsebinsko posega v najaktualnejša spreminjanja gorniškega potopisja, ki je krepko poseglo tudi v karavanski svet, še posebej na koroški strani. Gre za najnovejši način nadelovanja zelo in izjemno zahtevnih gorniških poti, za katere se je že uveljavilo (tudi v slovenščini!) ime – ferate. Vse v knjigi opisane je avtor sam preplezal, zato njegova opozorila velja jemati iz prve roke.

Seveda pa so Karavanke predvsem prijazno gorsko višavje, zato večina poti, opisanih v tej knjigi,

ne sodi med zahtevnejše (o izjemah smo že govorili), zato pa jih, spet večino, lahko brez zardevanja uvrstimo v zbirko pokrajinsko najlepših v naših gorah sploh, še posebej, kadar imamo v mislih za Karavanke tako značilna in zato priporočljiva grebenska prečenja. In prav v opisovanju teh razkošij Janša, zaljubljenec v te gore, ki je pod njimi doma, prav nič ne zaostaja za avtorji, ki so o Karavankah pisali pred njim. Predvsem pa ostaja zvest tistemu etnično podprtemu gledanju, ki ne pozablja na sicer samoumevno dejstvo, da tudi severna pobočja in vznožja Karavank živijo in dihaajo po slovensko in da tamkajšnji ljudje z velikim, pobožnim veseljem in s hvaležnostjo po slovensko odgovarjajo na slovensko pozdravljanje. Zato sistematična uporaba slovenskih toponimov (z nemškimi različicami) tej knjigi daje vrednostni poudarek nacionalnega in intelektualnega pomena, z njo in z drugimi takšnimi knjigami pa smo rojakom z one strani lahko iz matice v hvaležno oporo.

Sicer pa je ob vsem povedanem, kot pravi Andrej Mašera, urednik knjige, "avtor natresel še obilo geografskih, zgodovinskih, geoloških, etimoloških, botaničnih, zooloških podatkov. To kaže, da se je dela lotil široko razgledan in

študijsko usmerjen intelektualca, ki pa je ob tem še odličan gornik, predvsem pa iskren ljubitelj gorskega sveta".

Mitja Košir

Karavanke brez meja

Gerhard Leeb: Karavanke brez meja. Zgodovina in zgodbe, favna in flora, najlepše ture in izleti med Dravo in Savo ter Trbižem in Velenjem. Prevod Seta Oblak. Celovec, Mohorjeva, 2010. 336 str.

Slovenske gore so zanimive za kraje in daljše planinske izlete pa tudi za alpinistične podvige. Med cilji gotovo zavzema-

ČEVLJI ZA AKTIVNE MEINDL

Super Perfekt

Air Revolution 3.1

Vakuu Men GTX

Air Revolution Lite

Šmartinska 152, Ljubljana
BTC-hala A, zg. pritličje
tel: 01 585 26 30
e-mail: pohodnik@univet.si

www.univet.si
www.pohodnik.si

Mladinska knjiga Trgovina

Slovenska 29, Ljubljana
T: 01 2410 656,
E: konzorcij@mlk-trgovina.si

**Pestra izbira knjig s področja
gorništvá, alpinizma,
fotomonografij in potopisov**

Leslie Symons:

**To Ride The
Mountain Winds:
A History of Aerial
Mountaineering
and Rescue**

Sandstone Press, april 2011
(trda vezava; 336 strani; barvne in črno bele
fotografije; cena 31,38 €)

KNJIGARNA KONZORCIJ

jo posebno mesto Karavanke (z najvišjim vrhom Stolom), saj potekajo večinoma po slovensko-avstrijski meji. Zato so bile večini ljubiteljev gorskega sveta dolgo časa nedostopne. Na obeh straneh karavanške verige leži slovensko etnično ozemlje, ki pa je bilo po drugi svetovni vojni razdeljeno v dve državi.

Z vstopom Slovenije v evropsko skupnost narodov so postali ne le prehodi s sončne strani na severno stran Karavank, ampak tudi obiski vseh vrhov dostopni pripadnikom obeh narodnosti. Zanimanje za ta svet se je močno povečalo, kar so upoštevale tudi različne založbe, ki so v zadnjih letih pripravile več planinskih in turističnih vodnikov po Karavankah in njeni oklici. Zadnji med njimi nosi naslov Karavanke brez meja. Avtor Gerhard Leeb s tem naslovom želi opozoriti na vse tisto, kar sem zapisal v prvem odstavku. V tem trenutku se spomnim zapisa na križu tik pod vrhom Stola: "Gore prijateljstva", ki je zapisan ne samo v nemščini, ampak tudi v slovenščini. Planinci na avstrijskem Koroškem so že od nekdaj gojili prijateljske odnose z južnimi sosedi.

Avtor pričinja vodnik s poglavji, v katerih sprva opisuje težke čase polpretekle zgodovine. Sledi več krajših poglavij s posebnostmi tega predela Evrope in poselitvene zgodovine. V naslednjem poglavju avtor opisuje živalstvo z mnogimi poseb-

nostmi, nadaljuje z opisom gozdov in redkih rastlinskih vrst, ne pozabi pa tudi na podzemni svet Karavank ter na reki Dravo in Savo, življenjski žili za ljudi, ki živijo ob nji. Nekaj strani je namenjeno tudi kulturnemu življenju, sodobni umetnosti ter znamenitim kozolcem.

Osrednji del knjige je razdeljen na dva sklopa. V prvem nas pot vodi od Trbiža in Višarj, najpomembnejšega romarskega kraja v Italiji, na Peč, tromejo, kjer se stikajo Slovenija, Italija in Avstrija. Nadaljuje pa se pot po Koroškem, kjer na vsakem koraku naletimo na sledove slavne zgodovine. Na poti nas besedilo seveda vabi, da se povzpemo tudi na najvišje vrhove: Dobrač, Trupejevo poldne, Kepo, Golico, Stol, Košuto, Obir, Peco (gora kralja Matjaža), Plešivec z najvišje ležečo cerkvijo pri nas, Raduho, Ojstrico, Planjavo, Grintovec, obe Kočni in Storžič.

V knjigi je zares zelo veliko zanimivih in tehtnih podatkov, ki nas nekajkrat kar presenečajo. Enako velja za spremljajoče fotografije, pri katerih pa pogrešamo ustrezne enolične podpise.

Ciril Velkovrh

Hrvaške gore so blizu

Alan Čaplar: Planinarski vodič po Hrvatskoj. Mozaik knjiga, Zagreb, 2011. 629 strani, 1000 fotografij, 75 zemljevidov, plastificiran ovitek, cena 249,00 kun.

Slaba tri leta po prvi izdaji planinskega vodnika po gorah Hrvaške je mladi, neutrudni Alan Čaplar, sicer glavni urednik revije Hrvatski planinar, presenetil z drugo, razširjeno in dopolnjeno izdajo z naslovom Planinarski vodič po Hrvatskoj. Čaplar je tudi sicer plodovit planinski pisec, saj je avtor in soavtor številnih drugih planinskih in speleoloških publikacij; v nekaj letih si je z odlič-

nim in vztrajnim delom ustvaril položaj enega najuglednejših planinskih publicistov na Hrvaškem ter bil nagrajen s številnimi priznanji.

Že na prvi pogled je Planinarski vodič impresivno delo. Zajetna knjiga s plastificiranimi platnicami že pri bežnem listanju ustvari vtis, da gre za imeniten izdajateljski dosežek. V rokah sem imel že na stotine planinskih in gorniških vodnikov s celine sveta, vendar lahko brez zadržka potrdim, da se Čaplarjev uvvršča v sam vrh tovrstne literature, tako po izvirnosti kot po obliki in vsebini.

Besedilo vodnika je razporejeno zelo originalno in zanimivo: glavni tekst je omejen na bistvene podatke in je jasno napisan v tekočem jeziku. V njem so opisi pristopov do koč in drugih izhodišč ter izletov in tur na številne vrhove. Ob robu vsake strani se nahaja še dodatno besedilo, ki s številnimi podatki informativno-turističnega značaja močno obogati osnovno poslanstvo vodnika. Celotno besedilo spremljajo številne odlične fotografije, ki jih je večinoma posnel kar avtor sam. Sam je izdelal tudi številne pregledne zemljevide v merilu 1 : 100.000 z vrisanimi kraji, prometnicami, markiranimi potmi, kočami in drugo planinsko infrastrukturo.

Na začetku vodnika je podan prikaz razvoja in trenutnega stanja planinstva na Hrvaškem, nato pa splošni oris gorskega sveta, ki je zaradi različnih geografskih značilnosti po sestavi in obliki zelo pester. V glavnem delu pa avtor podrobno obdelava vse predele Hrvaške, kjer se je možno planinsko udeleževati. Opis gora v osrednji Hrvaški (Medvednica, Samoborsko gorje, Žumberačka gora, Karlovačko Pokuplje, Kordun in Banovina, Hrvatsko Zagorje in Međimurje, Bilogora in Moslavačka gora) sledijo opisi gorstev v Slavoniji, Istri (Učka, Čičarija, notranjost Istre) in Primorju (tudi otoki). Posebno mesto imata seveda Gorski Kotar (primorski del Gorskega Kotarja, notranjost in Velika Kapela) in Velebit (severni, osrednji in južni), nič manj pozornosti pa ni posvečene goram Like in Dalmacije (Dalmatinska zagora, srednja Dalmacija, Biokovo in Zabiokovlje, južna Dalmacija in otoki). Naključnega bralca prijetno presenetijo, ko v Čaplarjevem vodniku vidi, koliko možnosti zanimivega gorniškega delovanja ponujajo hribi v sosednji državi, ki jo slo-

venski planinci bržkone prvenstveno povezujejo s prelepim Jadranskim morjem. Številni gorniki, ki seveda tudi zelo radi del letnega dopusta preživijo na Jadranu, bodo lahko v Planinarskem vodiču našli veliko možnosti za lahke izlete in tudi zahtevne, dolge ture tako v obmorskih gorah kot tudi na otokih, na katerih je presenetljivo veliko markiranih poti.

Planinarski vodič po Hrvatskoj Alana Čapljarja je sijajna knjiga, ki ji naziv uspešnica vsekakor pripada. Prepričan sem, da bo tudi slovenskim planincem odprla poglede v gorski svet, ki je včasih nezasluženo manj znan, čeprav je zelo blizu.

Andrej Mašera

PLANINSKA ORGANIZACIJA

Dejavnosti Planinske zveze Slovenije

Konec aprila in začetek maja sta minila v pripravah na skupščino Planinske zveze Slovenije in posvet 7. maja 2011 v Kočevju. V ta namen je PZS pripravila novinarsko konferenco, na kateri je predstavila prihajajočo skupščino in posvet Udobje v planinski koči, edicije Planinske založbe, ki so izšle od konca leta 2010 do začetka maja, ter povabila na dan slovenskih planincev, ki bo letos 4. junija na Jeruzalemu v Prlekiji.

V juniju PZS vabi vodstva planinskih društev na posvete, na katerih jih bodo seznanili z novostmi in koristnimi informacijami s področja pravnih zadev za društva, prostovoljstva, financiranja, pa tudi odnosov z javnostmi, članarine ter prenovljenih programov Ciciban planinec in Mladi planinec. Pomemben del posveta je tudi pretok informacij, pobud in vprašanj, ki jih imajo društva za PZS.

V začetku maja, dan pred novinarsko konferenco, je izšla pomembna knjiga za Planinsko zvezo, in sicer Slovensko planinstvo. PZS je pripravilo take reprezentativne knjige prvič zaupala mladima zgodovinarjema, prav tako pa je prvič poskrbelo, da je v celoti pisana v slovenskem in angleškem jeziku. Ne ravno z zgodovino, temveč s trenutnim stanjem športa in okolja v Sloveniji je udeležence 9. svetovne konference na temo šport in okolje v Dohi (Katar) v začetku maja seznanil predsednik Bojan Rotovnik, ki

se je je udeležil v imenu Olimpijskega komiteja Slovenije kot član njegovega izvršnega odbora in kot predsednik Komisije za šport in okolje OKS.

Predstavnika PZS sta se udeležila dveh pomembnih mednarodnih sej: seje Komisije za varstvo narave in urejanje alpskega prostora CAA se je udeležila članica Komisije za varstvo gorske narave PZS Irena Brložnik, Klemen Medja pa seje Gorniške komisije UIAA, v kateri kot predstavnik PZS aktivno in uspešno sodeluje že vrsto let.

Pri Planinski zvezi so v začetku maja pričeli izdajati tedenske elektronske novice, s katerimi želijo obveščati člane, ljubitelje gora, o delovanju zveze in njenih društev, o pomembnih dogodkih, aktualnih razpisih, planinskih edicijah, jih osveščati, informirati, povabiti, predstaviti svoje programe itd. Tako je zveza med drugim objavila tudi razpis za strokovnega delavca PZS za področje planinskih koč, poti in varstva gorske narave.

Reprezentant v tekmovalnem turnem smučanju Nejc Kuhar se je 1. maja udeležil zaključne tekme letošnje sezone (Trofeo Mezzalama 2011). V trojkah je

s sotekmovalcema Italijanoma dosegel 4. mesto in s tem enega svojih največjih uspehov, kar se lahko povsem primerja z letošnjim 8. mestom na svetovnem prvenstvu.

Mladi planinci po srcu in duši so se v okolici Trnovskega gozda 21. in 22. maja pomerili na Slovenskem planinskem orientacijskem tekmovanju SPOT 2011, ki kot zaključek področnih tekmovanj šteje za državno prvenstvo. Ostali pa so se lahko podali na pot v odprtih kategorijah, eno so organizatorji pripravili tudi za turne kolesarje. Zmaga v kategoriji C, mladi od 1. letnika srednje šole do vključno 26. leta, je zaslužno odšla ekipi Klinčki iz PD Laško. Komisija za turno kolesarstvo vabi na 3. turnokolesarski tabor, ki bo letos v dolini Koprivne na Koroškem, od 10. do 15. avgusta. Kot na dosedanjih dveh organizatorji obetajo zanimive ture različnih zahtevnosti, druženje, spoznavanje okolice, znamenitosti, pa tudi tehnike vožnje.

V tem obdobju so člani Komisije za alpinizem pri zaključku izobraževanja alpinističnih inštruktorjev uspešno sodelovali z gorskimi vodniki. Ves čas smo vneto spremljali potek skupne

Rezultati natečaja za kratko zgodbo 2011

Uredništvo je januarja 2011 razpisalo natečaj za kratko mladinsko, humoristično ali ljubezensko zgodbo. Na naš naslov je do roka (30. aprila 2011) prispelo devet zgodb, v vseh pa sta le dve tematiki – humoristična in ljubezenska. Komisija v sestavi Marte Krejan, Mitje Koširja in Marjana Bradeška se je po temeljitem pregledu odločila za naslednji izbor (v oklepaju je tematika zgodbe):

1. nagrada: Triptih (ljubezenska), avtor Denis Ž. (drugega podatka nimamo!),
2. nagrada: Za sanje (ljubezenska), avtor Uroš Kuzman,
3. nagrada: Kako postaneš alpinistka (humoristična), avtorica Helena Škril.

Uredništvo čestita vsem trem nagrajencem. Vsak od njih bo prejel knjigo Planinske založbe po izbiri. Vse tri zgodbe bomo do konca letošnjega leta objavili v naši reviji.

Uredništvo Planinskega vestnika

odprave Komisije za alpinizem in Komisije za odprave v tuja gorstva Makalu 2011.

Kot dobro sodelovanje lahko izpostavimo sodelovanje ekipe Sfinga in Planinske zveze, ki sta v sodelovanju z Art kino mrežo maja in junija vabili na ogled filma Sfinga po večini večjih krajev Slovenije.

Zdenka Mihelič

Srečanje Prijateljstvo brez meja

Na tradicionalnem srečanju Prijateljstvo brez meja se zbirajo planinski prijatelji iz slovens-

kih društev iz Hrvaške, Italije in Slovenije. Gostitelji letošnjega, šestega srečanja 17. aprila so bili planinci iz Trsta in s tržaškega Krasa: SPD Trst, ŠD Sloga iz Bazovice in SK Devin iz Nabežine. Pripravili so pohod po delu Poti Sonje Mašere, ki z dveh strani meje združuje vse ljudi dobre volje. Pot se iz okolice Sežane v Sloveniji spušča do morja v Barkovljah pri Trstu in je bila urejena v sklopu projekta INTERREG, ki povezuje čezmejne regije.

Srečanje se je začelo v Banih na Krasu. Gostje iz PD Snežnik Ilirska Bistrica in PS Bazovica z

KOLEDARJI 2012

POZDRAV Z GORA – GREETINGS FROM THE MOUNTAINS

V koledarju velikega formata POZDRAV Z GORA 2012 smo izbrali najlepše fotografije, poslane na natečaj PZS za koledar 2012. Predstavljamo vam najlepše koticke gorskega sveta v različnih letnih časih, ki vas bodo spremljali skozi leto 2012. Koledarski del je opremljen tromesečno z luninimi menami. 13 listni koledar je vezan s špiralo v sredini in je tiskan na kvalitetnem papirju. Format koledarja: 420 x 300 mm, odprt format 420 x 600 mm.

Možnost dotiska na pasici višine 50 mm.

Cena z DDV: **4,50 €**.

ČEZ TRI GORE – OVER THREE MOUNTAINS

Klasičen format koledarja ČEZ TRI GORE vam predstavlja aktivnosti in dejavnosti PZS, ki jih izvajajo za to usposobljeni kadri v okviru strokovnih komisij PZS z zbori dejavnosti in vas obenem vabijo, da se jim pridružite. Koledarski del je opremljen tromesečno z luninimi menami.

Format koledarja: 330 x 480 mm, možnost dotiska na pasici višine 50 mm.

Cena z DDV: **3,50 €**.

Naročila sprejemamo po e-pošti: koledar@pzs.si.

**PLANINSKA
ZVEZA
SLOVENIJE**
ALPINE
ASSOCIATION
OF SLOVENIA

Dvorakova 9
SI-1000 Ljubljana
p. p. 214
www.pzs.si

Reke so se na pohodu seznanili z nekdanjim in sedanjim življenjem na Kraškem robu ter prehodili poti, po katerih so Kraševci hodili v Trst po opravkih, v službo ali prodajat svoje pridelke. Spoznali so, kako so popolnoma slovenske vasi v okolici Trsta počasi izgubljale slovenski značaj. Na vmesnem počitku je v Cjakah, eni najstarejših barkoveljskih vasic, pohodnike pogostil Franc Starec, dolgoletni član in odbornik SPD Trst. Po skoraj štirih urah potepanja po tržaški okolici so srečanje zaključili z družabnim delom v Prosvetnem društvu v Barkovljah. Udeležence sta pospremili dve misli: "Življenje je lepo in ga je treba uživati skupaj s prijatelji" ter "Na svidenje naslednje leto v okolici Ilirske Bistrice!"

Darko Mohar

TNP praznoval 30 let in dan Alpske konvencije

Triglavski narodni park je 28. maja 2011 praznoval 30-letnico zakonske ustanovitve. Ob praznovanju so pripravili tudi dan Alpske konvencije. V dopoldanskem programu so se predstavljale nevladne in lokalne organizacije, s svojimi programi, edicijami, projekti, usmerjenimi v uresničevanje protokolov Alpske konvencije, in s prihajajočo tematsko 3D ortofoto aplikacijo GAEA+ pa je sodelovala tudi Planinska zveza Slovenije. Popoldne so po igrivem kulturnem programu prostor pred Festivalno dvorano Bled otroci ustvarjali s kredami, z Zlatorogovo povestjo, hribi, rožami, vodami in podzemnim svetom so pričarali pravo pravljico preprogo. Slavnostno akademijo ob 30-letnici Triglavskega narodnega parka so pripravili v Festivalni dvorani, slavnostni govornik je bil predsednik Vlade RS Borut Pahor. Na slovesnosti so predstavili tudi monografijo Dober dan, Triglavski narodni park avtorja Jožeta Miheliča. Ta je kot dolgoletni sodelavec TNP prejel tudi Belarjevo priznanje, poimenovano po dr. Albinu Belarju, prvem pobudniku za ustanovitev narodnega parka, in sicer za svoje uspešno delo in prispevek k poslanstvu, ozaveščanju in promociji narodnega parka, ohranjanju naravnih vrednot in kulturne dediščine v narodnem parku.

Zdenka Mihelič

Rok Šisernik (1978–2011)

Rok,

ta mavrica je bila res nekaj posebnega. Popolna. Segajoča od nega konca sveže oprane doline, dotikajoča, silovito, od nevihte razburkanega neba v sredini in padajoča, nežno, kot bi se hoteli zlit z mokro zemljo, nekje tam, kjer se začnejo hribi ... In če bi morala povedati, kje natančno sem tisto nedeljo, v začetku maja, občudovala to barvno harmonijo, lahko rečem le, da je bilo nekje na poti domov. Mavrica me je povsem prevzela. Kako je mogoče, da je tako popolna, sem se spraševala.

Zdaj pa se sprašujem, če je morda prišla pote, dragi Rok. Ko sem naslednji večer od Miha izvedela, da te ni več, se mi je najprej skupaj s tvojim širokim nasmehom v misli prikradla prav ona. Posebna in nezgrešljiva. Kot si bil sam. In prav zato je bilo tako težko verjeti, da si se za vedno zlit z nebom ... kot mavrica.

Spomnim se, da sem par dni le obstajal. Nekje med mislimi in besedami, ki niso hotele na plano. Da mi je tvoja pojava v vsakem trenutku prihajala nasproti in hotela, da jo, te, čutim. In sem te. In te še danes.

Na videz in po zanimivih zgodbicah sem te "poznala" že kar nekaj let prej, preden sva si nekje pred šestimi leti, kar tam sredi trga, močno stresla roke, ko naju je moj novopečeni fant, po tvoje moj *serviser*, uradno predstavil. In če sem iskrena, dolgo nisem vedela, kaj zavruga si ti, Šiso, misliš o meni. Vedno si pač znal malo popikati in podrezati v tebi samosvojih trenutkih. Glasno komentirati rojstvo krčnih žil na moji desni nogi, ravno ko sem bila v detajlu in bi namesto *grifa* najraje stisnila tvoj jezik, ali pa ko si z navdušenjem navijal, ali mi bo uspelo spraviti rit čez previs ali ne (jah, konkretna tazadnja je pa le bila najina skupna točka, a ne?).

Človek je res lahko vesel, če mu je dano spoznati takšno pojava, kot si bil ti. Kadarkoli mi danes zležeš v misli, se moram nasmejati! Nikakor nisi bil eden izmed množice. Malokdo bi lahko počel toliko različnih stvari tako dobro, kot si jih znal ti – skuhati prvovrsten golaž, mimogrede zmasirati ramo, splezati kakšne dobre smeri v hribih, najti skrite balvane, popiti kak pir ali tri in ga zagaudati s prijatelji ter ob priložnosti razkriti zelo izviren in ekološko neoporečen način brisanja riti!

Bil si eden redkih, ki je znal svojo energijo tako učinkovito in nesebično širiti in razdajati naokoli. Tvoj smeh je bil prav nalezljiv! Eden redkih, ki so znali tudi v kritičnih situacijah ohraniti trezno glavo in sprejemati prave odločitve. Oseba, na katero si se res lahko zanesel. Smo ti to kdaj povedali?

Tvoja ljubezen do plezanja me je vedno navduševala. Spraševal sem se, kako ti je uspelo vedno ostati v tako dobri formi. Zdaj vem, da je to možno le, če imaš plezanje in alpinizem iskreno rad. Dvigoval si plezalski nivo na Koroškem in dokazal, da se predanost skali ne ločuje na alpinizem in balvaniranje ali športno plezanje, ter si vedno, karkoli si že počel, to počel z vsem srcem in z vsako mišico na telesu. Znal si živeti za en trenutek, za en gib, za en dih in slediti ciljem, ki si si jih zastavil. Želja po novih doživetjih v skali te je popeljala v Pakistan, Afriko, Kirgizijo, Kanado, Ameriko ... In spomnim se, da si sam večkrat izjavil, da če bi toliko energije, kot si je vložil v plezanje, vložil kam drugam, bi bil že zdavnaj doktor!

"Časovo dekle, s'm pojt!" si zaklical za mano, ko sva se zadnjič videla, in me *tk'* močno objel, da nikoli ne bom pozabila te sreče in zadovoljstva, ki je tisti večer kar kipela iz tebe. In misel na to, da si odšel Drugam, tako pomirjen sam s sabo, pomirja tudi nas, ki moramo to pot še prehoditi. Pravijo, da vsaka duša v neskončnosti vesolja utrne eno novo zvezdo. Rok, ti nisi utrnil ene, niti dveh ali treh, ti si gotovo poiskal svoje vesolje, še neodkrite *place* vsem drugim dušam!

In tudi mi tu te čutimo v divjanju vetrov, v šelestenju trav, v molčečnosti skale, v prijetni surovosti zemlje, v lebdenju oblakov ... Kdaj pa kdaj bomo v svojem iskanju Tebe in sledenju tvojim idealom verjetno tudi zašli s poti in takrat, upamo, boš že imel pripravljen kakšen vodniček, ki nas bo spretno popeljal med balvani želja in možnosti, da smo to, kar smo. Kot si znal biti Ti!

Maša Čas in Klemen Maček

I FEEL
SLOVENIA

Naložba v vašo prihodnost

OPERACIJO DELNO FINANCIRA EVROPSKA UNIJA
Evropski sklad za regionalni razvoj

REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA GOSPODARSTVO

www.tophikingalps.com

PLANINSKA ZVEZA SLOVENIJE

Odkrijte
najlepše
planinske poti

Discover the most
beautiful hiking trails

Foto: Oton Naglost

Beno

je izbral **Paket A**

Kličite v vsa slovenska omrežja

Z najboljšim družabnim omrežjem in najugodnejšimi **Paketi A, B in C.**

A 222 minut 19⁹⁰€

B 444 minut 29⁹⁰€

C 777 minut 39⁹⁰€

SMS-paketi
-50%
do 30. 6. 2011

Storitve Mobilni Internet	Mesečna naročnina	SMS paketi	Vključena količina SMS-ov/MMS-ov	Mesečna naročnina do 30. 6. 2011
Mobilni Internet 100 MB	4 €	SMS S	50	1,50 €
Mobilni Internet 500 MB	9 €	SMS M	100	2,50 €
Mobilni Internet 1 GB	12 €	SMS L	500	8 €

Pred dvajsetimi leti smo spremenili komunikacijo in ljudi še tesneje povezali med seboj. Sedaj pa smo komunikacijo tudi zares poenostavili s **Paketi A, B in C**, ki že vključujejo klice v vsa slovenska omrežja po enotni ceni. Sestavite si enega od **Paketov A, B ali C** po svojih željah s **SMS-paketi** ter storitvami **Mobilni Internet**. In vsakič, ko vam zazvoni mobitel, uživajte v **najboljšem družabnem omrežju**.

Cenik pogovorov nad vključeno količino ter pogoji uporabe Paketov A, B in C so objavljeni na www.mobitel.si. Zakupljene količine v SMS-paketih veljajo za pošiljanje SMS-ov in MMS-ov iz Mobitelovega omrežja. Za dodatne informacije pokličite brezplačno telefonsko številko za Mobitelove uporabnike 041 700 700 ali obiščite najbližji Mobitelov prodajni center. Družba Mobitel si pridržuje pravico do spremembe cen in pogojev. Cene vključujejo DDV.

041 700 700 • WWW.MOBITEL.SI

20LET